

แผนงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุน
ให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

A Study on Improvement and Enforcement of Rules, Regulation
and Special Measure to Support for Sustainable Tourism at

Khao Yai National Park

โดย

นายชลธร ชำนาญคิด และคณะ

ตุลาคม ๒๕๕๙

เลขที่สัญญา RDG๕๘๕๐๐๓๗

แผนงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิด การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

A Study on Improvement and Enforcement of Rules, Regulation and
Special Measure to Support for Sustainable Tourism at Khao Yai National Park

โดย

นายชลธร ชำนาญคิด สมาคมอุทยานแห่งชาติ เป็นผู้อำนวยการแผนงาน

ประกอบด้วย ๒ โครงการวิจัยย่อย

โครงการย่อยที่ ๑ เรื่องการประเมินและปรับปรุงกฎระเบียบสำหรับการบังคับใช้
ในการท่องเที่ยว ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

โดย นายชลธร ชำนาญคิด สมาคมอุทยานแห่งชาติ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

โครงการย่อยที่ ๒ เรื่องการประยุกต์ใช้และออกแบบโปรแกรมสื่อความหมาย
เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

โดย นางอนุชยา ชำนาญคิด สมาคมอุทยานแห่งชาติ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ชุดโครงการการศึกษาเพื่อปรับปรุงและกำหนดแนวทางการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ

มาตรการ ข้อบังคับ เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยเรื่องการศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว. ทุกคน คือ ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาส ดร.ทรงธรรม สุขสว่าง คุณสุเทพ เกื้อสงฆ์ คุณวิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์ และคุณวรุณกาญจน์ จิตติธรรมาภรณ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำการศึกษาวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ตลอดจนขอขอบคุณ ผศ.สุภาวดี โพธิยะราช ผู้ประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ภายใต้ฝ่ายอุตสาหกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และคณะเจ้าหน้าที่จาก สกว. ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกและประสานงานต่างๆ เป็นอย่างดียิ่ง คณะผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณที่ปรึกษาทางด้านกฎหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการบังคับใช้กฎหมายในอุทยานแห่งชาติทุกท่าน อาทิ คุณจงเจริญ กิจสำราญกุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติทั้งทางบกและทางทะเลหลายท่าน ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย การตีความตัวบทกฎหมาย ตลอดจนได้ให้คำปรึกษาแนะนำต่างๆ ในการจัดทำแผนงานวิจัยจนประสบผลสำเร็จ และที่สำคัญต้องขอขอบคุณหัวหน้าและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตลอดจนนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนๆ ที่ให้กำลังใจในการศึกษาวิจัย ตลอดจนสมาชิกในโครงการวิจัยย่อยทั้งสองโครงการ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำแผนงานวิจัยครั้งนี้จนประสบความสำเร็จด้วยดี

นายชลธร ชำนาญคิด

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

ตุลาคม ๒๕๕๙

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

๑. รายละเอียดเกี่ยวกับแผนงานวิจัย

- ๑.๑ ชื่อเรื่อง การศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

A Study on Improvement and Enforcement of Rules, Regulation and Special Measure to Support for Sustainable Tourism at Khao Yai National Park

- ๑.๒ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย นายชลธร ชำนาญคิด สมาคมอุทยานแห่งชาติ

๒. สรุปโครงการวิจัย

๒.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีจุดท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นที่นิยมของคนทั่วไป เช่น น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวนรก และมีกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย อาทิ เดินป่า ชิงจักรยานชมวิว ดูนก ดูพฤติกรรมสัตว์ป่าในธรรมชาติ ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาหาความรู้จำนวนมาก จากสถิตินักท่องเที่ยวย้อนหลัง ๔ ปี (๒๕๕๔-๒๕๕๗) พบว่ามีนักท่องเที่ยวจำนวนเฉลี่ย ๙๕๕,๙๗๘ คน/ปี (สำนักอุทยานแห่งชาติ : ๒๕๕๘) ซึ่งถ้าเป็นวันหยุดเทศกาล (นักขัตฤกษ์) วันหยุดช่วงฤดูหนาวหรือวันหยุดต่อเนื่อง จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจนทำให้เกิดปัญหานักท่องเที่ยวหนาแน่นเกิดขีดจำกัดของพื้นที่เกิดปัญหาจราจรติดขัด พื้นที่ในการรองรับกิจกรรมต่างๆ อาทิ ลานจอดรถ ลานกางเต็นท์ บ้านพัก ห้องน้ำ-ห้องสุขา ร้านค้า ร้านอาหารไม่เพียงพอ และแออัดหนาแน่น ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ทั้งด้านมลภาวะทางเสียง มลภาวะอากาศ (ฝุ่น/ควัน) ขยะ น้ำเสีย ทำให้ทัศนียภาพเสื่อมโทรมและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสัตว์ป่า เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อทำการปรับปรุงและกำหนดแนวทางการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และใช้มาตรการอื่นที่สอดคล้องกับความเป็นสากล เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเลือกพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นกรณีศึกษาเพื่อทำการศึกษาวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง การศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายและมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยจะทำการศึกษาเพื่อตอบปัญหา ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินและปรับปรุงกฎระเบียบสำหรับการบังคับใช้ในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อค้นหาแนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับต่างๆเพื่อใช้ในการบริหารจัดการควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อให้การนำไปใช้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงได้ทำการศึกษาในด้านการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบและนำเสนอแนวทางการสื่อความหมายที่เหมาะสมเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนระหว่างที่เข้ามาใช้ประโยชน์และทำกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ และผลการศึกษานี้คาดว่าจะสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆทั้งอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเลในโอกาสต่อไป

๒.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๒.๑ เพื่อประเมินสภาพด้านการบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๒.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์สภาพการบังคับใช้กฎระเบียบและโปรแกรมสื่อความหมายในการบังคับใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๒.๒.๓ เพื่อเสนอแนะแนวทางร่างการปรับปรุงกฎระเบียบ เพื่อควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒.๒.๔ เพื่อจัดทำแนวทางการใช้โปรแกรมสื่อความหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎระเบียบเพื่อควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒.๒.๕ เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนและยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้อย่างยั่งยืนและได้มาตรฐาน

๒.๓ ขอบเขตการวิจัย

๒.๓.๑ ทำการประเมินและปรับปรุงกฎระเบียบสำหรับการบังคับใช้กับการท่องเที่ยวที่ดำเนินอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สระบุรี นครนายกและปราจีนบุรี

๒.๓.๒ การประยุกต์ใช้และออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้สามารถนำไปใช้อย่างกว้างขวางจึงได้กำหนดให้ทำการศึกษา และวิเคราะห์ในภาพรวมทั้งประเทศทั้งอุทยานแห่งชาติทางบก และอุทยานแห่งชาติทางทะเล เพื่อนำมาออกแบบพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายที่เหมาะสมโดยใช้ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบโปรแกรมสื่อความหมาย

๒.๔ วิธีการดำเนินการวิจัย

๒.๔.๑ ประชุมวางแผนการปฏิบัติงานวางกรอบการทำงานร่วมกันของนักวิจัยทั้ง ๒ โครงการ โดยใช้เทคนิค การประชุมระดมความคิด

๒.๔.๒ ศึกษาสำรวจสภาพพื้นที่ภาคสนาม และรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยให้นักวิจัยดำเนินการร่วมกันทั้ง ๒ โครงการวิจัย ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

(๑) สำรวจสภาพปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวตามจุดท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวบนนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยใช้แบบสำรวจบันทึกข้อมูล

(๒) สำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ และสถิติการกระทำความผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

(๓) สำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ และรายละเอียดของการปฏิบัติงาน ตลอดจนคำสั่ง มาตรการ หรือแนวทางปฏิบัติของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในการควบคุมการท่องเที่ยวบนนันทนาการในพื้นที่

(๔) สำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ และโปรแกรมการสื่อความหมายที่ใช้ควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวบนนันทนาการ ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอาทิ ที่พัก ลานกางเต็นท์ ร้านอาหาร เครื่องดื่มและขายของที่ระลึก

๒.๔.๓ จัดประชุมระดมความคิดเห็นทีมงานวิจัย ร่วมกับนักวิชาการจากสำนักอุทยานแห่งชาติ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน ๒ ครั้ง

๒.๔.๔ ประเมินสถานภาพการบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบ มาตรการและข้อบังคับโดยใช้

(๑) แบบสอบถามเชิงปริมาณ จำนวน ๔ แบบ เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และความเข้าใจในสื่อความหมายเพื่อควบคุมให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ แบบที่ ๑ สำหรับนักท่องเที่ยวแบบไม่พักค้างและพักค้าง รวมจำนวน ๒๐๐ ชุด แบบที่ ๒ สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นันทนาการ จำนวน ๕๐ ชุด แบบที่ ๓ สำหรับมัคคุเทศก์และผู้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ศึกษา จำนวน ๕๐ ชุด และแบบที่ ๔ สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทางบก และทางทะเล เจ้าหน้าที่จากส่วน

อุทยานแห่งชาติ และกลุ่มงานกฎหมายทุกสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ จำนวน ๒๑ แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๕๐๐ ชุด

(๒) ศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง ได้แก่ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ดูแลด้านการบริการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบ ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและบริการ นักกฎหมายและนักวิชาการจากสถาบันทางวิชาการต่างๆ จำนวนประมาณ ๓๐ คน

(๓) ประเมินและจัดลำดับความรุนแรง และจัดกลุ่มปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิด

(๔) วิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT analysis และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามลำดับความรุนแรง และประเมินความสำคัญของปัญหาที่เกิด

๒.๔.๕ ประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพของระบบโปรแกรมสื่อความหมายในด้านสถานภาพการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันและวิธีการศึกษาเช่นเดียวกันกับข้อ ๒.๔.๔

๒.๔.๖ จัดทำแนวทาง กรอบแนวนโยบายในการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านการบังคับใช้กฎหมายและการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายรวมถึงแนวทางการนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและจัดการเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวบนหนทางการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ ตรงประเด็น และได้มาตรฐาน โดยใช้เทคนิคดังนี้

- (๑) ประชุมระดมความคิดร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ
- (๒) ปรับปรุง ทบทวน แก้ไข โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์
- (๓) จัดประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อร่วมกันพิจารณาแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม

๒.๔.๗ จัดประชุมนำเสนอผลงานวิจัยสู่สาธารณะเพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยทีมงานวิจัย สมาคมอุทยานแห่งชาติ และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๒.๕ การประเมินสภาพปัญหา ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว และการบังคับใช้กฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

จากการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และวิเคราะห์ประเมินแนวทางการบังคับใช้กฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้ดังนี้

๒.๕.๑ ผลการประเมินสภาพปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า สภาพปัญหาหลัก เกิดมาจากการที่ไม่มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ขาดแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม เจ้าหน้าที่บางส่วนยังขาดความเข้มงวดกวดขันที่ดี ขาดการจัดระบบการควบคุม ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ดังนั้นมาตรการการปรับปรุงแก้ไขที่เหมาะสม ได้แก่ การกำหนดมาตรการทางนโยบายที่เหมาะสม การให้ความรู้ การฝึกอบรม จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ตลอดจนการออกคำสั่งมอบหมายหน้าที่ การปฏิบัติงานที่ชัดเจน จัดคนให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับ ก็สามารถลดปัญหาที่เกิดขึ้นได้

๒.๕.๒ ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของนักท่องเที่ยว พบว่า สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นการฝ่าฝืนการกระทำที่เป็นข้อห้าม ซึ่งอุทยานแห่งชาติได้มีกฎระเบียบ ป้ายประกาศ เตือนอยู่แล้ว นักท่องเที่ยวบางส่วนอาจกระทำโดยเข้าใจผิดว่าไม่เป็นไร หรือไม่เข้าใจกฎระเบียบถึงเหตุผลที่ต้องห้ามจึงเกิดการกระทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การห้ามให้อาหารสัตว์ป่า การให้อาหารปลา การเก็บ เติ็ดดอกไม้ จุดพลุ ปล่อยโคมลอย การนำสัตว์เลี้ยงเข้าไป หรือการเก็บเศษเหลือจากธรรมชาติไป เป็นของที่ระลึก ดังนั้นแนวทางแก้ไขควรใช้มาตรการการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ถึงเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องห้ามมิให้กระทำ โดยเลือกใช้โปรแกรมการสื่อความหมายที่เหมาะสม แต่สำหรับนักท่องเที่ยว บางคนที่ยังใจกระทำความผิดดังกล่าว ในลักษณะที่ทั้งๆ ที่รู้ว่าเป็นความผิดตามกฎหมาย แต่ก็ยังฝ่าฝืน กระทำความผิดนั้นอยู่ ก็ควรใช้มาตรการเข้มงวด และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

๒.๕.๓ ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่างๆ และมัคคุเทศก์ พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งประเด็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปัญหาที่มาจากมัคคุเทศก์ อาทิ มัคคุเทศก์บางคนขาดจรรยาบรรณที่ดี กระทำความผิด เสียเอง หรือเสนอแนะกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว อาทิ การให้อาหารสัตว์ป่า นำชมสัตว์ป่า แบบรบกวนธรรมชาติ ซึ่งจะต้องใช้มาตรการการให้ความรู้ และมาตรการใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาบังคับใช้อย่างเข้มงวดจริงจัง สำหรับกลุ่มปัญหาที่เกิดจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ตลอดจน ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อาทิ การบริการที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สุขา-ห้องน้ำ ยังขาดการจัดการด้านอนามัย สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ขาดการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และขาดการควบคุมกิจกรรมนำเที่ยวให้ ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

๒.๖ การประเมินสถานภาพการใช้กฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยว

๒.๖.๑ สถานภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ในการควบคุม การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอุทยานแห่งชาติทุกแห่งในประเทศไทย ใช้พระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการและควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่ สรุปลได้ดังนี้

(๑) ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย มุ่งเน้นจะคุ้มครอง ดูแลไม่ให้มีการกระทำใดใดที่อาจส่งผลทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาตีความตามตัวบทกฎหมายแล้ว การกระทำใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปเก็บหาของป่า การเข้าไปศึกษาวิจัย รวมถึงการเข้าไปเพื่อการท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ หรือนันทนาการจะกระทำได้ ต้องอยู่ภายใต้การดำเนินการโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ และ/หรือ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำหนด โดยจะต้องได้รับอนุมัติของรัฐมนตรีกว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เท่านั้น ทั้งนี้ เจตนารมณ์ในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือเพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้ของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่า และภูเขา ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมมิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป

(๒) การบังคับใช้กฎหมาย เน้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นผู้บังคับใช้ และให้ดุลพินิจในการดำเนินคดีในบางเรื่องได้

(๓) ปัญหาการบังคับใช้ขาดประสิทธิภาพ ส่วนมากเกิดจากการที่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ หรืออาจมีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมากแต่ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมและไม่ได้รับมอบหมายให้มาทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลและบังคับใช้กฎหมายให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(๔) สาระสำคัญของบทบัญญัติ ถึงแม้ว่าได้ตรากฎหมายบังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ บังคับใช้มายาวนานถึง ๕๕ ปี แต่เนื้อหาก็ครอบคลุมและสามารถใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างดี หากจะมีการแก้ไขก็เพียงการปรับปรุงบางข้อที่ยังไม่ชัดเจน อาทิ การระบุกำหนดให้มีการแบ่งเขตการจัดการและเพิ่มบทกำหนดโทษให้รุนแรงมากขึ้น เฉกเช่นเดียวกับกฎหมายอื่นๆ

(๕) กรณีบางบทบัญญัติที่ยังต้องตีความและใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้ ก็ควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขโดยการออกระเบียบ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มาใช้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจน

๒.๖.๒ สถานภาพการใช้ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าระเบียบดังกล่าวเป็นระเบียบที่จัดทำขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยมีเจตนารมณ์ในการควบคุมดูแลอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

(๑) การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและบริการให้แก่นักท่องเที่ยว ในรูปแบบต่างๆ

(๒) ที่พักอาศัย หรือกิจการอื่นที่จำเป็นแก่การท่องเที่ยว ประกอบด้วย กิจการที่เกี่ยวข้องกับที่พักแรม บ้านพัก พื้นที่ตั้งกระท่อม หรือกางเต็นท์พักแรม รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๓) การบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ หมายความว่ารวมถึงการนำทาง หรืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อการศึกษาชมธรรมชาติ หรือชมสัตว์ป่า และให้หมายความรวมถึงการบริการอื่นๆ ด้วย อาทิ การท่องเที่ยวล่องแก่ง พายเรือแคนู การปีนเขา การขี่ช้างชมธรรมชาติ

ในภาพรวมเมื่อวิเคราะห์ตามตัวบทของระเบียบแล้ว นับว่าระเบียบนี้เป็นระเบียบที่มีความรัดกุม สามารถใช้ดูแลคุ้มครองควบคุมการอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกสามารถเข้ามายึดถือครอบครองพื้นที่ได้ การขออนุญาตทุกกิจการ หากมีการก่อสร้างใดใดในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต จะต้องดำเนินการเฉพาะในเขตบริการเท่านั้น และสิ่งปลูกสร้างจะต้องให้กรรมสิทธิ์ตกเป็นของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ในภาพรวม มีข้อสังเกตในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

(๑) การขออนุญาตให้ดำเนินกิจการจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ที่ผ่านมาเป็นการอนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจท้องถิ่นและชาวบ้าน มักพบการปล่อยน้ำเสียลงสู่ธรรมชาติ ขาดการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงควรแก้ไขเพิ่มเติม เงื่อนไขแนบท้ายใบอนุญาตให้ครอบคลุม

(๒) การขออนุญาตที่พักอาศัยตามระเบียบ กำหนดอนุญาตให้เป็นไปตามขนาดพื้นที่ อาทิ กรณีขออนุญาตสร้างที่พักอาศัยขออนุญาตไม่เกิน ๓๐ ปี สำหรับพื้นที่ไม่เกิน ๓๒,๐๐๐ ตารางเมตร หรือพื้นที่ไม่เกิน ๒๐ ไร่ ในกรณีเช่นนี้รูปแบบการอนุญาต ควรปรับเปลี่ยนให้อนุญาตเฉพาะตัวอาคารเป็นหลัก ไม่ควรอนุญาตให้ใช้พื้นที่ซึ่งจะมีผลกระทบถึงระบบนิเวศโดยรอบขึ้นได้ สำหรับกรณีการขออนุญาตกิจการพื้นที่เพื่อกางเต็นท์พักแรม ในความเห็นของผู้วิจัย ควรสงวนไว้ให้เป็นบริการโดยทางราชการ

(๓) การขออนุญาต สำหรับการบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ควรให้ความสำคัญ และเคร่งครัดในการควบคุมการนำเที่ยวโดยมีคชทศกให้มาขออนุญาตให้ถูกต้องตามระเบียบและกำหนดเงื่อนไขแนบท้ายการอนุญาตให้มคทศกต้องทำหน้าที่ช่วยควบคุมดูแลนักท่องเที่ยว และรักษากฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

(๔) ควรมีมาตรการจูงใจให้ภาคเอกชนที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการและสามารถดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมได้ดีได้เข้าร่วมดำเนินการ โดยกำหนดมาตรการควบคุมแนบท้ายใบอนุญาต

๒.๖.๓ สถานภาพการใช้ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่ พบว่าระเบียบดังกล่าวได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ตามระเบียบนี้ จะมุ่งเน้นให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ มีอำนาจในการปฏิบัติการในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง และดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ หรือการศึกษา หรือวิจัยทางวิชาการ หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการทัศนอาจร หรือการพักอาศัย หรือเพื่ออำนวยความสะดวก

หรือให้ความรู้แก่ประชาชน โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลด้านการท่องเที่ยวในนันทนาการ และสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติ อาทิ ข้อ ๔ (๔) ปดประกาศโฆษณาข้อความ เพื่อให้ผู้มาทัศนศึกษาหรือพักอาศัยเข้าใจ และปฏิบัติตามระเบียบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ตลอดจนปดประกาศโฆษณาข้อความที่เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติด้วย ข้อ ๔ (๘) เก็บหาเศษไม้ปลายไม้ หรือไม้ยืนต้นตายตามธรรมชาติมาใช้ในการซ่อมแซม ปรับปรุงสิ่งปลูกสร้าง พัฒนาจัดตกแต่งที่พักผ่อนหย่อนใจ ข้อ ๔ (๙) ตัด หรือบั่นทอนไม้ที่อยู่ในสภาพกีดขวาง และเป็นอันตรายแก่อาคาร หรือสิ่งปลูกสร้าง หรือเป็นอันตรายแก่นักทัศนศึกษา หรือการพักอาศัยของนักทัศนศึกษา หรือตัดต้นไม้ต้นหนึ่งต้นใดเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการ ตามแบบก่อสร้าง และผังบริเวณที่ได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือเพื่องานตามข้อ ๔ (๑๐) ความระบุนให้ทำทางศึกษาธรรมชาติ หรือทางล่ำลอง โดยคำนึงถึงทัศนียภาพของสิ่งแวดล้อมในส่วยงาม

ในภาพรวมเมื่อพิจารณาตามตัวบทที่บัญญัติแล้ว ระเบียบนี้จะเป็นระเบียบที่ช่วยทำให้เกิดการอำนวยความสะดวก และบริการด้านการท่องเที่ยวในนันทนาการ และสื่อความหมายธรรมชาติได้เป็นอย่างดี การตราระเบียบนี้จะช่วยทำให้เกิดความคล่องตัว ยืดหยุ่นในการปฏิบัติ เกิดความรวดเร็วเพราะได้มอบอำนาจให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติไว้แล้ว สิ่งที่ต้องปรับปรุงควรดำเนินการในเรื่องการจัดทำคู่มือ อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติและพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้ใช้เป็นแนวทางดำเนินการที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกันทุกอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ และควรทำการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาในบทบัญญัติให้มีความชัดเจนถึง การจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเล อาทิ ปะการัง ทะเล และชายฝั่งด้วย

๒.๖.๔ สถานภาพการใช้ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าระเบียบดังกล่าวได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ตราระเบียบนี้ไว้เพื่อใช้เป็นข้อบังคับควบคุมการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว โดยใช้ระเบียบ ข้อ ๔ เป็นหลักในการปฏิบัติงานในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่ สรุปลได้ดังนี้

(๑) จากการสืบค้นข้อมูล พบว่าระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยพัฒนามาจากระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๓ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า มีบางข้อที่เนื้อหาซ้ำซ้อนกัน และบางข้อไม่มีการนำเสนอรายละเอียดประกอบ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน

(๒) จากการวิเคราะห์และศึกษาโดยละเอียดจะเห็นว่า มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่รบกวนหรือทำลายระบบนิเวศที่เปราะบาง แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อรายบท

บัญญัติ จะเห็นว่ายังขาดในด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมและมลพิษสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการทางทะเล เช่นการจัดการประมง และทรัพยากรทางทะเล

(๓) ยังขาดเนื้อหาด้านการควบคุมกิจกรรมของธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ ให้มาช่วยควบคุมดูแลการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

(๔) ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบนี้ในบางประเด็นที่เป็นภาพรวมของทั้งอุทยานแห่งชาติทางบก และทางทะเลให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และในบางเรื่องที่เป็นกรณีเฉพาะพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรจัดทำเป็นประกาศหรือออกคำสั่ง เพื่อกำหนดข้อควรปฏิบัติต่อไป

๒.๖.๕ การบังคับใช้พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง พบว่าการนำพระราชบัญญัตินี้สามารถนำมาใช้ควบคุม การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์ในการจัดการท่องเที่ยวและพัฒนามาตรฐานการบริการด้านการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนสนับสนุนการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ให้มีมาตรฐานสากล กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองนักท่องเที่ยว และมาตรการในการกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ต้องปฏิบัติเพื่อประโยชน์แห่งธุรกิจนำเที่ยว พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ และสามารถนำมาใช้ในการควบคุมดูแล

(๑) เป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีบทบัญญัติในการควบคุมการดำเนินการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มีบทลงโทษที่รุนแรง เป็นการป้องปรามที่ดี ให้ความสนใจด้านการแก้ไขเยียวยาแก่นักท่องเที่ยวที่ติดด้วยการบังคับให้มีประกันชีวิตแก่นักท่องเที่ยวทุกคน

(๒) การกำหนดให้คณะนักท่องเที่ยวจะต้องมีมัคคุเทศก์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นผู้ควบคุมกิจการท่องเที่ยวตามโปรแกรมการท่องเที่ยวที่วางไว้ กรณีที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในอุทยานแห่งชาติ มัคคุเทศก์จะมีส่วนช่วยในการควบคุมดูแลไม่ให้เกิดการอุบัติเหตุ หรือเกิดการทำลาย หรือรบกวนระบบนิเวศ พืชพรรณ และสัตว์ป่าที่เปราะบางได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญมัคคุเทศก์สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยพนักงานเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในการประชาสัมพันธ์ เป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และแจ้งข่าวสาร ดังนั้นจึงควรมีการประสานงานที่ดีระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ กับมัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว

(๓) กรณีกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย หรือผู้นำทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถปรับใช้บทบัญญัติที่ว่านี้ได้ ในกรณีอุทยานแห่งชาติสามารถจัดเจ้าหน้าที่ ให้เป็นมัคคุเทศก์ในหน่วยงานได้เป็นครั้งคราว หรืออาจจะให้นักเรียนนักศึกษาเข้ามาทำหน้าที่มัคคุเทศก์ในหน่วยงานได้ แต่จะต้องมีหนังสือรับรองจากสถานศึกษา

(๔) เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีส่วนร่วมจากชุมชนที่ดี มีขั้นตอนปฏิบัติ ที่จะต้อง

ดำเนินการประกาศพื้นที่บางส่วนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และจัดมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

(๕) ในทางปฏิบัติในการบังคับใช้ จะเห็นว่ามิมีบทกำหนดโทษชัดเจนและรุนแรง สามารถใช้ควบคุมกิจการท่องเที่ยวได้ดี แต่ในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่ได้มีการแต่งตั้งให้ดูแลตามแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง มีเพียงตำรวจท่องเที่ยวที่มาปฏิบัติประจำอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น

(๖) การใช้ระเบียบคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ว่าด้วยมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวที่พึงปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวและความรับผิดชอบที่มีต่อนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ตลอดจนค่าตอบแทนหรือความคุ้มครองที่มัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวจะพึงรับจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว พ.ศ. ๒๕๕๖ ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เป็นระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเนื้อหาสาระในการกำหนดมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของมัคคุเทศก์ มีเนื้อหาที่สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ และสามารถนำมาใช้ในการควบคุมดูแล และบริหารจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้เป็นอย่างดีในหลายประเด็น ได้แก่

(๖.๑) ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องไม่หาประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรมจากนักท่องเที่ยว และจะต้องไม่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการกระทำที่ผิดกฎหมายเกี่ยวกับการทำลายสิ่งแวดล้อม โบราณสถาน หรือโบราณวัตถุ การทารุณสัตว์

(๖.๒) ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะต้องจัดให้มีการประกันอุบัติเหตุแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทาง

(๖.๓) มัคคุเทศก์ต้องไม่ปฏิบัติหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรม ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของประเทศไทย หรือกระทำการอันเป็น การฝ่าฝืนต่อกฎระเบียบของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

(๖.๔) สำหรับบทกำหนดโทษ ได้กำหนดโทษรุนแรงในกรณีมัคคุเทศก์ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด หรือไม่ติดบัตรประจำตัวเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา ๕๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติจะสามารถระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการปฏิบัติของมัคคุเทศก์ ซึ่งจะต้องออกระเบียบหรือประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยข้อกำหนดและคำแนะนำในการดำเนินการของธุรกิจนำเที่ยวและการปฏิบัติตัวของมัคคุเทศก์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต่อไป

๒.๗ การประเมินสถานภาพการสื่อความหมายและโปรแกรมการสื่อความหมายเพื่อใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติที่สนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวและให้ความรู้แก่ผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว เช่นภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (visitor center) จัดให้มีนิทรรศการเกี่ยวกับสภาพทางนิเวศวิทยา มีการเก็บรวบรวมแสดงตัวอย่างพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ป่า แร่ธาตุ หิน พร้อมกับแผนภูมิ แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยว และเส้นทางต่างๆ แผ่นพับให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นอกจากนี้ยังจัดให้มีการชมวีดิทัศน์และสไลด์ เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ นิทรรศการกลางแจ้ง (outdoor exhibit) หรือนิทรรศการริมทาง (wayside exhibit) ป้ายสื่อความหมายในบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติและบริเวณจุดต่าง ๆ เป็นต้น ในภาพรวมโดยสรุปแล้ว เมื่อประเมินถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของระบบสื่อความหมาย กรณีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สรุปได้ว่า

๒.๗.๑ ด้านเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย พบว่ามีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ และสื่อความหมายตามจุดหลัก ๆ ได้แก่

(๑.) บริเวณด้านตรวจและเก็บค่าบริการทั้งสองด้าน มีเจ้าหน้าที่ประจำ ด้านตรวจและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จำนวน ๒-๕ คน ทำหน้าที่หลักในการเก็บค่าบริการในการเข้าท่องเที่ยว และจะต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ แนะนำการท่องเที่ยว และแนะนำการปฏิบัติในระหว่างการท่องเที่ยวไปด้วย ซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเฉพาะในช่วงที่นักท่องเที่ยวไม่หนาแน่น แต่ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาติดต่อหนาแน่นโดยเฉพาะช่วงวันหยุด นักท่องเที่ยวจะเข้ามาพร้อมๆ กันเป็นจำนวนมากและทุกคนเร่งรีบที่จะเดินทางต่อทำให้การสื่อความหมายและประชาสัมพันธ์ ลดประสิทธิภาพลงไป

(๒.) บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวด้านเนินหอม และศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่สื่อความหมาย และประชาสัมพันธ์จำนวน ๒ – ๓ คน สามารถทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี แต่ยังพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่สนใจที่เข้าไปเยี่ยมชมศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

(๓.) บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่สื่อความหมายและประชาสัมพันธ์ จำนวน ๓- ๕ คน สามารถทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะแวะเยี่ยมชมศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสอบถามข้อมูล ชมนิทรรศการ และซื้อของที่ระลึก

(๔.) บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวลานกางเต็นท์ลำตะคอง และลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ สื่อความหมายและประชาสัมพันธ์ จำนวน ๒- ๓ คน สามารถทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการปฏิบัติในการกางเต็นท์ นักท่องเที่ยวทุกคณะที่มาพักแรมต้องแวะเยี่ยมชมเข้าศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสอบถามข้อมูล และติดต่อที่พักแรม

๒.๗.๒ ด้านรูปแบบการสื่อความหมาย ได้แก่ ป้ายสื่อความหมายและนิทรรศการ พบว่า มีอยู่กระจุกกระจาย ส่วนใหญ่ในแต่ละป้ายประชาสัมพันธ์ และป้ายสื่อความหมายมีเนื้อหา มาก และมีตัวหนังสือขนาดเล็ก ทำให้ไม่น่าสนใจ จะมีเพียงป้ายรณรงค์ของกลุ่มใบไม้ เรื่องมาตรการ ๔ ม. ที่มีการ ออกแบบได้ดี ข้อความสั้นๆ กระชับ สร้างความเข้าใจได้ดี แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะ ศึกษาหาข้อมูลมากนัก เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็หยุดพักเพียงเพื่อเข้าห้องน้ำ-ห้องสุขา และใช้เป็นจุด นัดพบ ก่อนเดินทางต่อขึ้นเขาใหญ่ โดยสรุปแล้วป้ายสื่อความหมาย ป้ายประชาสัมพันธ์ นิทรรศการในอาคาร ต่างๆ มีประสิทธิภาพในการสื่อความหมายต่ำ จำเป็นต้องปรับปรุงและปรับแก้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้น เอกสาร แผ่นพับ พบว่าค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอ ในการแจกนักท่องเที่ยว และบางครั้ง เอกสาร แผ่นพับ หหมด ไม่มีแจกให้นักท่องเที่ยว การออกแบบไม่มุ่งใจในการศึกษาหาความรู้เท่าที่ควร

๒.๗.๓ ด้านรูปแบบป้ายสัญลักษณ์ มีรูปแบบมาตรฐานที่นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ ได้แก่ การ ห้ามให้อาหารสัตว์ป่า การห้ามก่อกองไฟ การห้ามทิ้งขยะ การห้ามสูบบุหรี่ การห้ามลงเล่นน้ำ การห้ามส่ง เสียงดัง แต่ป้ายสัญลักษณ์บางรูปแบบ ที่ไม่เป็นที่รู้จัก เช่น การห้ามเดินออกนอกเส้นทาง เป็นต้น

๒.๗.๔ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกประกอบการสื่อความหมาย ได้แก่ อาคารศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว ได้แก่ บริเวณด้านทางเข้าทั้งสองด้าน ตั้งอยู่ในจุดที่ไม่เหมาะสม ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สนใจที่จะ เดินเข้าไปศึกษาหาความรู้ และอาคารเอนกประสงค์ หรือศาลาเอนกประสงค์ มีป้ายสื่อความหมายที่ดี และป้ายประชาสัมพันธ์สอดแทรกให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร

โดยสรุปแล้วพบว่า ระบบสื่อความหมายอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเฉพาะ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ยังมีไม่เพียงพอ ไม่ครอบคลุมกฎ ระเบียบที่ควรทราบ และไม่สมบูรณ์ ยังขาดโปรแกรมสื่อความหมาย ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงควรพัฒนารูปแบบการสื่อความหมายให้น่าสนใจและมุ่งใจให้ นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาและทำความเข้าใจก่อนเข้าพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่

(๑) การพัฒนาโปรแกรมการบรรยายโดยนักสื่อความหมายที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สำหรับ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครั้งแรก คณะนักเรียนที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มี มักคุ้นเคยประจำ

(๒) ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเตือน ป้ายรณรงค์ต่างๆ ที่มีการให้ความรู้โดยประยุกต์ใช้ เทคนิคการสื่อสารองค์ความรู้ที่ทันสมัย อาทิ ระบบ QR – code เพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องเหตุผลความ จำเป็นทางวิชาการในการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการรบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๓) พัฒนาและออกแบบ คู่มือ สมุดภาพเพื่อการเรียนรู้ กฎระเบียบ ข้อควรปฏิบัติตนใน ระหว่างการท่องเที่ยว โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสื่อสารองค์ความรู้ที่ทันสมัย แจกจ่ายเป็นสมุดคู่มือ ท่องเที่ยวประจำวันให้นักท่องเที่ยวได้ทำความเข้าใจในระหว่างการท่องเที่ยวบนเขาใหญ่ และให้นำ ส่งคืนเมื่อเดินทางกลับออกไป

(๔) บัณฑิตวิทยาลัย ๔ ม. ที่เพิ่มเติมการเพิ่มสาระความรู้ทางวิชาการ โดยใช้ระบบ QR – code เพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องเหตุผลความจำเป็นทางวิชาการที่ต้องรณรงค์ห้ามทิ้งขยะ ห้ามขับรถเร็ว ห้ามให้อาหารสัตว์ป่า และห้ามส่งเสียงดัง

(๕) ประยุกต์ใช้ระบบติดต่อสายด่วน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีช่องทางแจ้งข่าวสาร แจ้งข่าวเตือน ข่าวขอความช่วยเหลือและข่าวต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและโต้ตอบได้โดยตรง โดยใช้หมายเลขสายด่วน ๑๓๖๒ ที่สามารถเชื่อมโยงมายังศูนย์ข้อมูลข่าวสารอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้โดยตรง

๒.๘ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ

๒.๘.๑ การศึกษาและประเมินสภาพแวดล้อม (SWOT) ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการต่างๆ เพื่อใช้ในการควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา พบว่า เมื่อประเมินสภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง และจุดอ่อน) ค่าคะแนนทำการประเมินโดยการให้ระดับคะแนนตามน้ำหนัก ความรุนแรงของปัญหาจากน้อยไปมาก ได้จัดระดับความสำคัญของปัญหาและระดับความรุนแรง พบว่า จุดแข็งที่ดี ได้แก่ การที่มีกฎหมายอุทยานแห่งชาติที่ให้อำนาจและมีบทบัญญัติที่ชัดเจน และการมีเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตาม มีจุดอ่อนที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอยู่บ้าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการนำระเบียบไปบังคับใช้ให้ถูกต้อง ประกอบกับการขาดระบบสื่อความหมายที่ทันสมัย ขาดรูปแบบที่ดี จากการวิเคราะห์ จะพบว่า ระดับค่าคะแนนของจุดแข็ง (ค่าคะแนน=๒.๓๐) สูงกว่า จุดอ่อน (ค่าคะแนน=๑.๗๐) ดังนั้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงควรใช้จุดแข็งที่มีอยู่ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน เพื่อนำมากำหนดแนวทางกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อไป และเมื่อทำการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่ายังมีโอกาสที่ดีในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการมีเครือข่าย และแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมถึงการมีนโยบายภาครัฐที่ให้ความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยมีอุปสรรคที่ต้องแก้ไขอยู่บ้าง เนื่องจากการที่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว มักคุุเทศก์บางส่วนยังขาดวินัย ไม่เคารพกฎระเบียบ กติกา มาตรการต่างๆ ที่กำหนดไว้ รวมทั้งในเรื่องการบริหารงานของแต่ละจุดท่องเที่ยวที่ยังขาดนโยบายในทางปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้ขาดแผนงานที่ดี ที่เหมาะสม จากการวิเคราะห์พบว่า ระดับค่าคะแนนของโอกาส (ค่าคะแนน=๑.๗๐) ยังสูงกว่าของอุปสรรคเล็กน้อย (ค่าคะแนน=๑.๕๐) ดังนั้น จึงควรใช้โอกาสที่ดีที่มีอยู่ พร้อมทั้งปรับและแก้ไขอุปสรรค เพื่อนำมากำหนดแนวทางกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อไป

๒.๘.๒ การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ พบว่าการใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการต่างๆ เพื่อควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกรณีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงกำหนดให้ใช้มาตรการเชิงรุก (Prospector) โดยการเน้นจุดแข็งและโอกาสที่ดีในการกำหนดวางมาตรการนำในเชิงรุก และพยายามแก้ไขปัญหาจุดอ่อน โดยใช้โอกาสที่ดีที่มีอยู่ นำการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในเรื่องการปรับปรุงกฎระเบียบให้

เหมาะสม การสื่อสารให้เข้าใจ และการใช้โปรแกรมสื่อความหมายเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจ เกิดความร่วมมือ โดยยึด ๗ ประเด็นสำคัญ ที่จะนำมากำหนดกรอบทิศทางการจัดการ ดังนี้

(๑) ผลักดันให้มีการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ยุทยานแห่งชาติ และการสร้างกลไกเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารงานและการนำแผนงานไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

(๒) แนวทางการทบทวน ระเบียบ มาตรการที่ใช้ในปัจจุบันที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมให้มีความชัดเจน และมีเนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่าย พร้อมพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานของทั้งเจ้าหน้าที่ และภาคีผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงการเพิ่ม толงโทษตามกฎหมายให้รุนแรงมากขึ้น เพื่อป้องปรามมิให้เกิดการกระทำความผิด

(๓) มุ่งเน้นการป้องกัน และสร้างความเข้าใจโดยใช้โปรแกรมการสื่อความหมายที่เหมาะสม มาเป็นเครื่องมือในการควบคุมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความร่วมมือมากกว่าการบังคับใช้ตามกฎหมาย

(๔) นำพระราชบัญญัติธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาช่วยในการคุ้มครองดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มากขึ้น และสร้างความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ

(๕) สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมทั้งในระดับหน่วยงาน องค์กรต่างๆและภาคสังคมได้เข้ามาช่วยในการดำเนินการ รวมถึงเพิ่มกลยุทธ์ในการแสวงหาแนวร่วม โดยให้มัคคุเทศก์มาเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในการดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการทำลายธรรมชาติ ตลอดจนใช้แนวทางกระตุ้นให้เกิดแนวร่วมช่วยดูแล โดยใช้แนวคิดนักท่องเที่ยวช่วยเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่

(๖) พัฒนากลยุทธ์ในการเพิ่มพูนศักยภาพและประสิทธิภาพพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาองค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การสร้างขวัญกำลังใจ และสวัสดิการที่ดีขึ้น

(๗) เสริมสร้างจริยธรรมการท่องเที่ยวให้เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบด้วยความเต็มใจและเข้าใจ

๒.๙ แผนนโยบายและแผนดำเนินการ

จากการศึกษาได้กำหนดแนวนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการเพื่อบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและได้เสนอแนะแนวทางการใช้โปรแกรมสื่อความหมายที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนให้เกิดการควบคุมและขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานต่อไป โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการท่องเที่ยว นันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไว้ว่า **การบริหารจัดการท่องเที่ยว นันทนาการในอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วม** ทั้งนี้ได้กำหนดแนวนโยบายการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ๕ แผนงาน ดังนี้

แผนงานที่ ๑ : การปรับปรุงและแก้ไขกฎระเบียบเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว โดยมีแนวทางโครงการ และกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้ (๑) โครงการแก้ไขพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ เฉพาะในส่วนที่จำเป็นเกี่ยวข้องกับสาระสำคัญ การบังคับใช้และบทกำหนดโทษ (๒) โครงการปรับปรุงแก้ไข ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ (๓) โครงการปรับปรุงแก้ไข ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ (๔) การปรับปรุง ประกาศ และมาตรการเพิ่มเติมเพื่อควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (๕) โครงการพัฒนาศักยภาพพนักงานเจ้าหน้าที่เพิ่มทักษะการปฏิบัติงาน ในด้านการบังคับใช้กฎระเบียบ (๖) การสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีด้วยความเต็มใจ

แผนงานที่ ๒ : การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างองค์ความรู้ โดยมีแนวทางโครงการ และกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้ (๑) การฝึกอบรมเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ มาตรการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว สำหรับมัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการกิจการการท่องเที่ยวต่างๆ (๒) การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องรักษาความปลอดภัยและกู้ภัย สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุม บังคับใช้กฎหมาย และผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว/จุดท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ (๓) การสัมมนาผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องเนื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติด้านปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ถูกต้องในการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ตำรวจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้นำกิจกรรมท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ นักสื่อความหมายธรรมชาติ ผู้ประกอบการกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

แผนงานที่ ๓ : การพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายและรูปแบบการท่องเที่ยว โดยมีแนวทาง โครงการและกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้ (๑) การจัดให้มีนักสื่อความหมายประจำจุดท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิด อธิบายให้ความรู้สร้างความเข้าใจ ขอความร่วมมือ ตักเตือน ก่อนการบังคับใช้กฎหมาย อย่างเข้มงวด (๒) โครงการการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน (Handbook) สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ นักสื่อความหมายและมัคคุเทศก์ (๓) โครงการจัดทำสมุดภาพ เพื่อการเรียนรู้กฎระเบียบ การปฏิบัติตน ประจักษ์นัย สำหรับแจกให้ผู้ควบคุมรถยนต์หรือผู้นำที่มากับรถยนต์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยนำภาพสื่อความหมายประกอบเรื่องราวที่จำเป็นต้องเรียนรู้ และประยุกต์เทคนิคการให้ความรู้ที่ทันสมัย เช่น QR- code ที่สามารถอธิบายเรื่องราวรายละเอียดทางวิชาการที่น่าสนใจ ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตัวเอง (๔) โครงการจัดทำคู่มือท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี (Guided book) ฉบับพกพา สำหรับนักท่องเที่ยว และใช้เป็นคู่มือท่องเที่ยวประจำบ้านพัก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจเพิ่มเติม (๕) การพัฒนา สมุดภาพการ์ตูนสื่อความหมายเที่ยวอุทยานอย่างนักอนุรักษ์ สำหรับสื่อความหมายให้กับนักเรียน เยาวชน และนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ปลุกฝังการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ถูกวิธี ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมโดยการออกแบบสื่อประเภทการ์ตูนแนะนำการท่องเที่ยว นำเสนอผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป (Application) ในระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ และระบบอินเทอร์เน็ต

นำเสนอใน Fan page บน Facebooks (๖) โครงการพัฒนาระบบป้ายสื่อความหมายอัจฉริยะ ได้แก่ ระบบป้ายประกาศ คำเตือน ป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อแนะนำการปฏิบัตินำเสนอ สิ่งทำได้ และทำไม่ได้ /ควรทำ และไม่ควรทำ พร้อมระบุความผิดทางกฎหมายที่จะได้รับ และ พัฒนาระบบนิทรรศการเคลื่อนที่ ในจุดสำคัญหรือกรณีเร่งด่วนเฉพาะกิจ เช่น กรณีช้างป่าออก การให้อาหารลิง เตือนภัยธรรมชาติในจุดวิกฤติ

แผนงานที่ ๔ : การเสริมสร้างความร่วมมือและเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยมีแนวทางโครงการและกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้ (๑) กิจกรรม “โครงการ เพื่อน ช่วย เพื่อน” ภายใต้แนวคิด ส่งเสริมให้มัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในการควบคุมดูแลให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียว (๒) การพัฒนากิจกรรม “อาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่” เพื่อทำหน้าที่อาสาช่วยเหลือการปฏิบัติงาน เป็นแนวร่วม ในรูปแบบ ช่วยเป็นหูเป็นตาแทน หรือ กิจกรรมตาสับปรอดช่วยดูแล ประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าว

แผนงานที่ ๕ : การบริหารจัดการท่องเที่ยว นันทนาการ โดยมีแนวทาง โครงการและกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้ (๑) ผลักดันให้เกิดนโยบายการบริหารอุทยานแห่งชาติอย่างมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม มีธรรมาภิบาล และเป็นไปตามหลักปรัชญาการจัดการอุทยานแห่งชาติ ภายใต้การดำเนินในรูปแบบคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ (๒) โครงการจัดตั้งศูนย์สื่อสารประจำอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (๓) โครงการการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์และโปรแกรมสำเร็จรูป (Application) ในระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยทำการพัฒนา Fan page บน facebook ชื่อ เทียวอุทยานฯ ด้วยใจรัก เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าถึงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง (๔) การประยุกต์ใช้ สายด่วน ๑๓๖๒ ในระบบอัตโนมัติเชื่อมโยงตรงไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ตลอด ๒๔ ชั่วโมง (๕) ระบบวิทยุกระจายเสียงชุมชน ออกอากาศให้ครอบคลุมจุดท่องเที่ยวบนเขาใหญ่ (๖) ระบบเสียงตามสายกระจายข่าว ออกอากาศเฉพาะพื้นที่จำเป็น เช่น ลานกางเต็นท์ ด่านเก็บค่าธรรมเนียม (๗) การจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่เร็ว เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา ระวังเหตุและปราบปรามการกระทำผิดตลอดจนให้การช่วยเหลือต่างๆ

๒.๑๐ บทสรุป

ผลของการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ในปรับปรุงกฎระเบียบมาตรการสำหรับการบังคับใช้ในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และแนวทางการบังคับใช้ที่ตรงกับความต้องการใน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถนำไปขยายผลเพื่อปรับใช้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สำหรับในภาพรวมหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อใช้ในการควบคุมบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพต่อไป ในส่วนการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อใช้ควบคุมการท่องเที่ยว ในภาพรวมหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งอุทยานแห่งชาติทางบกและอุทยานแห่งชาติทางทะเล สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อใช้ในการควบคุมบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้เป็นอย่างดี

๓. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

๓.๑ ผลสำเร็จของการวิจัย

(๑) ได้รับรายงานการประเมินสถานภาพการใช้กฎหมาย ระเบียบที่ใช้บังคับการท่องเที่ยว นันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และแนวทางการปรับปรุงพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของปรัชญาการจัดการอุทยานแห่งชาติและสอดคล้องกับสถานการณ์ ในปัจจุบัน

(๒) ได้แนวทางในการประสานความร่วมมือในการนำ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาปรับใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติให้เหมาะสม

(๓) ได้แนวทางและ แนวนโยบายการบังคับใช้กฎระเบียบในการควบคุมและขับเคลื่อน ให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและแนวทางการนำไปปฏิบัติเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติเขาใหญ่ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

(๔) ได้แผนกลยุทธ์และแนวนโยบายการบริหารจัดการ เป็นแผนงานและแนวนโยบาย เพื่อการปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ และจัดทำแผนพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายด้าน การบังคับใช้กฎระเบียบที่เหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานแห่งชาติต่างๆได้อย่างกว้างขวาง

๓.๒ ความคุ้มค่าของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในพื้นที่ได้จริง โดยใช้กรณีศึกษาที่เหมาะสมมาเป็นต้นแบบ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุกแห่งได้อย่าง กว้างขวาง เป็นงานวิจัยที่ตรงกับความต้องการของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง มีช่องทางให้เกิดการมี ส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องชัดเจน จึงนับได้ว่า เป็นงานวิจัยที่คุ้มค่าสามารถพัฒนาต่อยอดได้เป็นอย่างดี

๔. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. สมาคมอุทยานแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเครือข่ายสังคมออนไลน์ และโปรแกรมสำเร็จรูป (Application) Fan Page บน Facebook ภายใต้ชื่อ *ท่องเที่ยวอุทยานฯด้วยใจรักษ์* ที่ได้พัฒนาขึ้นแล้วไปดำเนินการและขยายผลอย่างต่อเนื่องต่อไป

๒. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในฐานะหน่วยงานราชการที่ควบคุมดูแลและบริหารจัดการพื้นที่ ท่องเที่ยว เป็นหน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้โดยตรง ซึ่งจะเป็นต้นแบบให้กับอุทยานแห่งชาติและพื้นที่ คุ้มครองอื่นๆได้มาศึกษาและนำไปปรับใช้ได้อย่างกว้างขวางต่อไป

๓. ส่วนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ทำ หน้าที่ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และค้นหาต้นแบบในการจัดการอุทยานแห่งชาติ การท่องเที่ยว นันทนาการ

การอนุรักษ์และจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นต้นแบบในการสาธิตและเผยแพร่ ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครองได้อย่างแพร่หลายและกระจายได้ทั่วประเทศ

๔. หน่วยงานสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทุกแห่ง และพื้นที่คุ้มครองต่างๆ สามารถนำแนวนโยบายและรูปแบบโปรแกรมการสื่อความหมายในด้านการบังคับใช้ กฎระเบียบเพื่อการควบคุมและขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างกว้างขวาง

๕. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สามารถนำแนวทาง และ(ร่าง)ระเบียบกรม อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่นำเสนอไว้ในงานวิจัยนี้ ไปดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมายเพื่อ บังคับใช้ต่อไป

๖. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ตลอดจนภาคธุรกิจต่างๆ สามารถนำไปใช้ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่ ถูกต้อง เพื่อพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

๗. สมาคมอุทยานแห่งชาติ ในฐานะองค์กรภาคเอกชนทางวิชาการ ได้องค์ความรู้และแนวทาง ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนให้เกิดการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการยกระดับการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานต่อไป

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยเรื่องการศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบด้วย ๒ โครงการวิจัยย่อย ได้แก่ โครงการประเมินและปรับปรุงกฎระเบียบสำหรับการบังคับใช้ในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และโครงการประยุกต์ใช้และออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการประเมินสถานภาพด้านปัญหาการบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวและเสนอแนวทางการร่างการปรับปรุงกฎระเบียบในการควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ และเพื่อวิเคราะห์โปรแกรมสื่อความหมายในการบังคับใช้กฎระเบียบ และจัดทำข้อเสนอการปรับปรุงโปรแกรมสื่อความหมายที่สามารถลดการกระทำผิดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การจัดทำแผนกลยุทธ์การใช้โปรแกรมสื่อความหมายด้านการบังคับใช้กฎระเบียบที่เหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานแห่งชาติต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนการจัดทำแนวนโยบายการบังคับใช้กฎระเบียบในการควบคุมและขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวทางการนำไปปฏิบัติเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ผลการศึกษา การกำหนดแผนกลยุทธ์และแนวนโยบายเพื่อการปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ และการจัดทำแผนกลยุทธ์การใช้โปรแกรมสื่อความหมายด้านการบังคับใช้กฎระเบียบที่เหมาะสม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานแห่งชาติต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการท่องเที่ยว นันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติไว้ว่า บริหารจัดการท่องเที่ยว นันทนาการในอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วม โดยกำหนดแผนกลยุทธ์และแนวนโยบายการบริหารจัดการ ๕ แผนกลยุทธ์ ดังนี้ แผนกลยุทธ์ที่ ๑ : การปรับปรุงและแก้ไขกฎระเบียบเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว แผนกลยุทธ์ที่ ๒ : การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างองค์ความรู้ แผนกลยุทธ์ที่ ๓ : การพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย และรูปแบบการท่องเที่ยว แผนกลยุทธ์ที่ ๔ : การเสริมสร้างความร่วมมือและเครือข่ายการมีส่วนร่วม แผนกลยุทธ์ที่ ๕ : การบริหารจัดการท่องเที่ยว นันทนาการ การบังคับใช้กฎระเบียบให้มีประสิทธิภาพ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรดำเนินการแก้ไข ระเบียบ จำนวน ๒ ระเบียบ ได้แก่ ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ และระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พร้อมพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงาน การออกคำสั่ง และประกาศกำหนดมาตรการเพิ่มเติมที่จำเป็นเฉพาะกรณีเพื่อควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ในปรับปรุงกฎระเบียบมาตรการสำหรับการบังคับใช้ในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และแนวทางการบังคับใช้

ที่ตรงกับความต้องการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถนำไปขยายผลเพื่อปรับใช้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆได้เป็นอย่างดี สำหรับในภาพรวมหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎระเบียบได้เป็นอย่างดี ส่วนการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อใช้ควบคุมการท่องเที่ยว ในภาพรวมหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้ง อุทยานแห่งชาติทางบก และอุทยานแห่งชาติทางทะเล สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อใช้ในการควบคุม บริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้เป็นอย่างดี

แต่อย่างไรก็ตามถ้าต้องการจะเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎระเบียบเพื่อควบคุมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายที่เหมาะสมที่จะช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความเต็มใจให้ความร่วมมือในช่วยกันดูแลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะประสบผลสำเร็จที่ดี สามารถยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานมากกว่าการบังคับใช้กฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว

Abstract

Research plan of study on improvement and enforcement of rules regulation and special measure to support for sustainable tourism in Khaoyai National Park consists of two sub-projects, including project of assessing and improving rules and regulation for tourism enforcement at Khaoyai National Park and project of application and design of interpretation program in propulsion tourism at national parks. The objective was to assess the status of the enforcement of rules and measures problem involved in tourism management and guidelines of the updated draft regulations to control the effective and sustainable tourism. And to analyze application of interpretation program in rules enforcement and make proposals to improve the application of interpretation program that it can reduce the offense to be even more effective. The strategic plan for the application of interpretation program the proper enforcement of the rules. Can be applied widely to various national parks. As well as the preparation of policy enforcement rules to control and drive sustainable tourism and implementation guidelines to enhance tourism in Khaoyai National Park is great for the quality and standard.

The study defined strategies and policies to improve and enforce the law effectively and a strategic plan to implement the application of interpretation program in rules enforcement can be applied widely to various national parks. The vision travel management recreational areas in that travel management sustainable recreation in national parks by participation. The strategies and policies to manage five strategies as strategic 1 : the updated and revised regulations to control tourism. Strategic 2 : developing and enhancing knowledge. Strategy 3 : development the application of interpretation program and forms tourism. Strategy 4 : strengthening cooperation and networking participation. Strategy 5 : tourism recreation management. To enforce the rules effectively. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation should take action rule number two regulations include regulations permitting the operation of tourism and live in a National Park. And egulations on the National Park and development and operations manual and orders and notices Additional measures are required only to control tourism in the Khaoyai National Park. The results of this study can be used to improve the regulatory measures for the enforcement of the Khaoyai National Park tour guide and enforcement needs to fix the problem properly and

effective. It can also be extended to apply to the natural attractions in the area as well. For the overall authority can be adopted to improve the rules very well. The development application of interpretation program for controlling tourism. Overall, the national agency responsible for land and marine national park can be adopted to improve the interpretive program for the control of management of tourism and environment as well.

However, if you want to enhance the enforcement of rules to control tourism more efficiently. Development application of interpretation program should convey the right to encourage tourists willing to cooperate in helping to achieve sustainable tourism so successful that can enhance tourism in the area is great quality and standards rather than law enforcement alone.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	(๑)
บทสรุปผู้บริหาร	(๒)
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	(๒๐)
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	(๒๒)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของแผนงาน	๒
๑.๓ กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย	๒
๑.๔ วิธีการดำเนินการวิจัย	๔
๑.๕ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา	๖
๑.๕.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	๖
๑.๕.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่	๗
๑.๕.๔ ขอบเขตด้านเวลา	๗
๑.๕.๕ สมมุติฐานของการวิจัย	๗
๑.๖ พื้นที่วิจัย	๘
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๙
๑.๘ นิยามศัพท์	๑๐
๑.๘.๑ กฎระเบียบและข้อบังคับเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว	๑๐
๑.๘.๒ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๑๐
๑.๘.๓ โปรแกรมการสื่อความหมาย	๑๑
๑.๙ แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑
๑.๙.๑ แนวคิดในการวิจัย	๑๑
๑.๙.๒ ทฤษฎีและหลักการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ	๑๑
๑.๙.๓ หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๑๘
๑.๙.๔ งานวิจัยด้านการบังคับใช้กฎหมาย	๑๙
๑.๙.๕ งานวิจัยด้านมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๒๒
เชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ	
๑.๙.๖ งานวิจัยด้านโปรแกรมการสื่อความหมาย	๒๓

สารบัญ (ต่อ)

ก๒

หน้า

บทที่ ๒ ข้อค้นพบของการวิจัย

๒๖

๒.๑ การจัดการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๒๖

๒.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๒๖

๒.๑.๒ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๒๘

๒.๒ การประเมินสภาพปัญหา ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดจากการ

๓๗

ท่องเที่ยวและการบังคับใช้กฎหมายหลักๆเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

๒.๒.๑ สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

๓๗

๒.๒.๒ ผลการประเมินระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

๔๒

๒.๒.๓ บทสรุปความคิดเห็นด้านการใช้กฎระเบียบในการควบคุมการท่องเที่ยวจาก ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

๕๑

๒.๒.๔ การประเมินสถานภาพการใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และระบบการสื่อ ความหมายเพื่อบังคับใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยว

๕๗

๒.๒.๕ การประเมินสถานภาพการสื่อความหมายและโปรแกรมการสื่อความหมาย ที่ใช้บังคับ

๖๓

๒.๓ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ

๖๕

๒.๓.๑ หลักการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อการจัดทำแผนกลยุทธ์

๖๕

๒.๓.๒ การประเมินสภาพแวดล้อมภายในของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๖๖

๒.๓.๒ การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๖๘

๒.๓.๔ การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์

๖๙

๒.๔ นโยบายและแผนดำเนินการ

๗๒

๒.๔.๑ แผนกลยุทธ์ ที่ ๑ : การปรับปรุง และแก้ไขกฎระเบียบเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว

๗๔

๒.๔.๒ แผนกลยุทธ์ ที่ ๒ : การพัฒนาศักยภาพ และเสริมสร้างองค์ความรู้

๗๔

๒.๔.๓ แผนกลยุทธ์ ที่ ๓ : การพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย และรูปแบบ การท่องเที่ยว

๗๕

๒.๔.๔ แผนกลยุทธ์ ที่ ๔ : การเสริมสร้างความร่วมมือ และเครือข่ายการมีส่วนร่วม

๗๖

๒.๔.๕ แผนกลยุทธ์ ที่ ๕ : การบริหารจัดการท่องเที่ยว นันทนาการ

๗๖

สารบัญ (ต่อ)

ก๓
หน้า

บทที่ ๓ สรุปภาพรวมและข้อเสนอแนะ	๗๘
๓.๑ สรุปภาพรวมการวิจัย	๗๘
๓.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๑
๓.๓ การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	๘๒
เอกสารอ้างอิง	๘๔
ภาคผนวก	๘๗
ภาคผนวกที่ ๑ ผู้อำนวยการแผนงาน	๘๘
ภาคผนวกที่ ๒ แสดงการปรับปรุง ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติฯ ว่าด้วยการอนุญาตให้ เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.	๘๙
ภาคผนวกที่ ๓ แสดงการปรับปรุง ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติฯ ว่าด้วยการเข้าไปใน อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.	๙๑
ภาคผนวกที่ ๔ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจใน สื่อความหมาย เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน อุทยานแห่งชาติ ชุดที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	๙๕
ภาคผนวกที่ ๕ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจใน สื่อความหมาย เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน อุทยานแห่งชาติ ชุดที่ 2 สำหรับมัคคุเทศก์ ผู้นำสัตว์และผู้นำเดิน ศึกษาธรรมชาติ	๑๐๕
ภาคผนวกที่ ๖ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจใน สื่อความหมาย เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน อุทยานแห่งชาติ ชุดที่ 3 สำหรับ อุทยานแห่งชาติทางบก ทางทะเล และผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๑๔
ภาคผนวกที่ ๗ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจใน สื่อความหมาย เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน อุทยานแห่งชาติ ชุดที่ ๔ สำหรับนักท่องเที่ยว	๑๒๑

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๑-๑	แสดงแผนผังเป้าหมายของแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อย	๓
ภาพที่ ๑-๒	แผนที่แสดงขอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และเส้นทางคมนาคม	๘
ภาพที่ ๒-๑	แผนที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และเส้นทางเดินทาง	๒๖
ภาพที่ ๒-๒	น้ำตกเหวสุวัต	๒๙
ภาพที่ ๒-๓	น้ำตกเหวนรก	๒๙
ภาพที่ ๒-๔	จุดชมวิวิททัศน์ผาเดียวดายและป้ายสื่อความหมายบริเวณจุดชมวิว	๓๐
ภาพที่ ๒-๕	จุดชมวิวิททัศน์ เขาเขียวและป้ายสื่อความหมาย	๓๐
ภาพที่ ๒-๖	บริเวณจุดชมวิวิททัศน์ กม. ๓๐ และวิวิททัศน์เบื้องหน้า	๓๑
ภาพที่ ๒-๗	บริเวณจุดชมวิวโป่งกวาง และป้ายสื่อความหมาย	๓๑
ภาพที่ ๒-๘	บริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติผาเดียวดายและป้ายสื่อความหมาย	๓๔
ภาพที่ ๒-๙	บริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ กม. ๓๓	๓๔
ภาพที่ ๒-๑๐	บริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติน้ำตกกองแก้ว	๓๔
ภาพที่ ๒-๑๑	แสดงบริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคอง	๓๖

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๒-๑	แสดงผลการประเมินระดับความรุนแรงและผลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากเจ้าหน้าที่	๔๓
ตารางที่ ๒-๒	แสดงผลการประเมินระดับความรุนแรงและผลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากนักท่องเที่ยว	๔๕
ตารางที่ ๒-๓	แสดงผลการประเมินระดับความรุนแรงและผลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่างๆและมัคคุเทศก์	๔๘
ตารางที่ ๒-๔	กิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ขึ้นมาท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	๕๒
ตารางที่ ๒-๕	แสดงลักษณะกลุ่มการ เดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๒
ตารางที่ ๒-๖	จำนวนและร้อยละของหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานเขาใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๔
ตารางที่ ๒-๗	จำนวนและร้อยละของหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานทั่วประเทศที่ตอบแบบสอบถาม	๕๕
ตารางที่ ๒-๘	ความถี่ของกิจกรรมที่มัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	๕๗
ตารางที่ ๒-๙	การประเมินสภาพแวดล้อมภายในของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	๖๗
ตารางที่ ๒-๑๐	การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	๖๘
ตารางที่ ๒-๑๑	แสดงการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ โดย SWOT Analysis	๗๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีจุดท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นที่นิยมของคนทั่วไป เช่น น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวนรก และมีกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย อาทิ เดินป่า ชี่จรรย์านชมวิว ดูนก ดูพฤติกรรมสัตว์ป่าในธรรมชาติ ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาหาความรู้จำนวนมาก จากสถิตินักท่องเที่ยวย้อนหลัง ๔ ปี (๒๕๕๔-๒๕๕๗) พบว่ามีนักท่องเที่ยวจำนวนเฉลี่ย ๙๕๕,๙๗๘ คน/ปี (สำนักอุทยานแห่งชาติ : ๒๕๕๘) ซึ่งถ้าเป็นวันหยุดเทศกาล (นักขัตฤกษ์) วันหยุดช่วงฤดูหนาวหรือวันหยุดต่อเนื่องจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจนทำให้เกิดปัญหานักท่องเที่ยวหนาแน่นเกิดขีดจำกัดของพื้นที่เกิดปัญหาจราจรติดขัด พื้นที่ในการรองรับกิจกรรมต่างๆ อาทิ ลานจอดรถ ลานกางเต็นท์ บ้านพัก ห้องน้ำ-ห้องสุขา ร้านค้า ร้านอาหาร ไม่เพียงพอและแออัดหนาแน่น ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ทั้งด้านมลภาวะทางเสียง มลภาวะอากาศ (ฝุ่น/ควัน) ขยะ น้ำเสีย ทำให้ทัศนียภาพเสื่อมโทรมและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสัตว์ป่า เป็นต้น

จากการสันนิษฐานถึงสภาพปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยทีมงานวิจัยที่มีประสบการณ์และองค์ความรู้ในการจัดการและบริหารงานอุทยานแห่งชาติมายาวนานกว่า ๒๕ ปี สามารถแบ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาออกเป็น ๓ กลุ่มปัญหา ได้แก่

๑. ปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว มักคุเทศก์และผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว บางส่วนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ใช้ในการควบคุมไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และโดยตั้งใจกระทำ

๒. ปัญหาที่เกิดจากพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจถึงบทบาทภาระหน้าที่ตามกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับต่างๆ ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบอย่างถูกต้อง และบางครั้งเจ้าหน้าที่มีการใช้ดุลพินิจตีความตัวบทที่บังคับใช้ไม่เหมือนกันทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ขาดมาตรฐาน และเกิดความไม่เสมอภาคขึ้นได้

๓. ปัญหาที่เกิดจากกฎระเบียบที่อาจมีบางส่วนที่ยังล้าสมัย ไม่ชัดเจนหรือไม่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อทำการปรับปรุงและกำหนดแนวทางการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับ เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเลือกพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นกรณีศึกษาทำการศึกษาวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย

เรื่องการศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยจะทำการศึกษาเพื่อตอบปัญหา ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินและปรับปรุงกฎระเบียบสำหรับการบังคับใช้ในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อค้นหาแนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อให้การนำไปใช้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้นจึงได้ทำการศึกษาในด้านการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบและนำเสนอแนวทางการสื่อความหมายที่เหมาะสมเพื่อสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่ถูกต้องตามกฎหมายและเหมาะสมกับงานอุทยานแห่งชาติ ผลการศึกษาจะสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆ ทั้งอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเลในโอกาสต่อไปได้ด้วย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อประเมินสถานภาพด้านการบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์สถานภาพการบังคับใช้กฎระเบียบและโปรแกรมสื่อความหมายในการบังคับใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนะแนวทางร่างการปรับปรุงกฎระเบียบ เพื่อควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

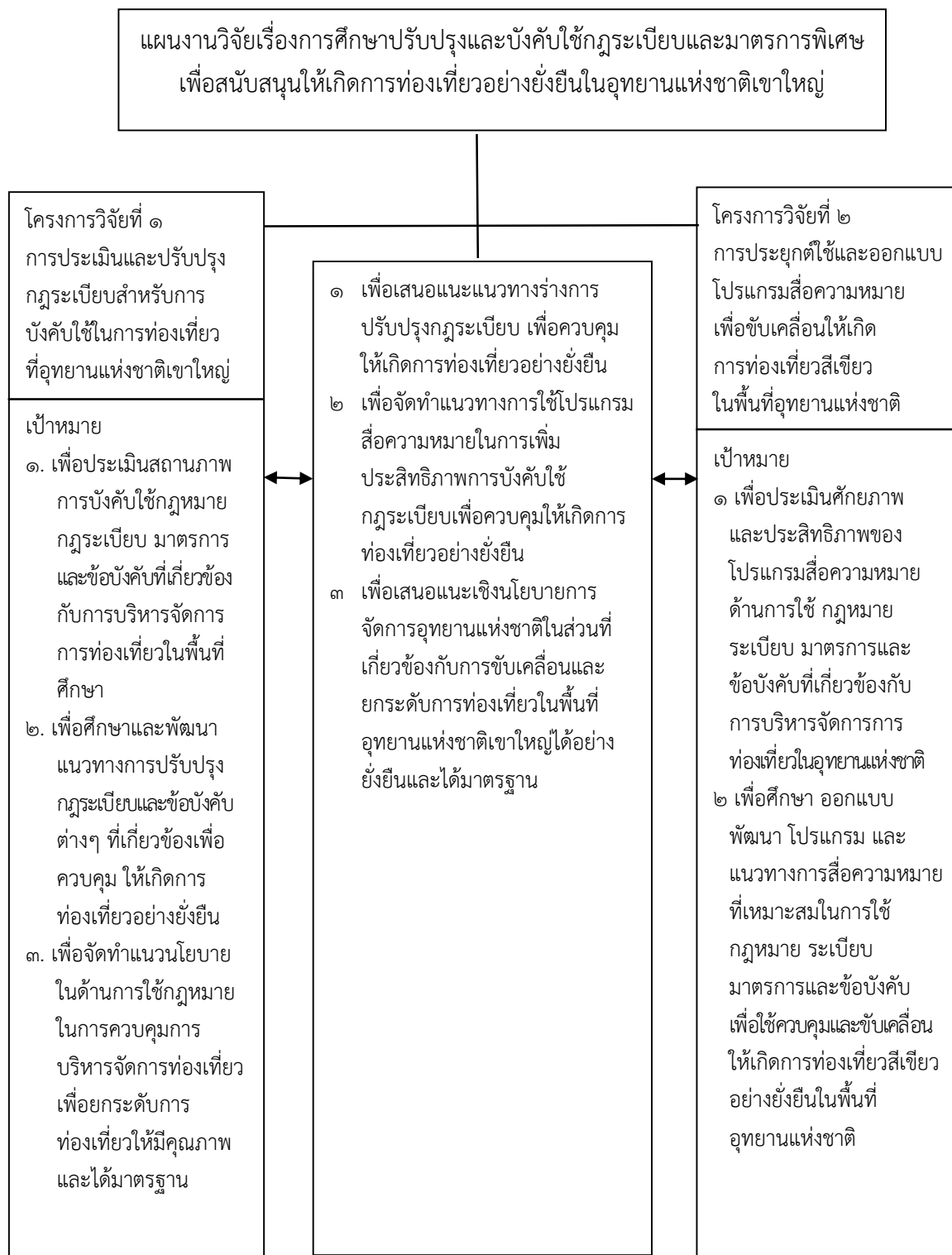
๑.๒.๔ เพื่อจัดทำแนวทางการใช้โปรแกรมสื่อความหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎระเบียบเพื่อควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๑.๒.๕ เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนและยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้อย่างยั่งยืนและได้มาตรฐาน

๑.๓ กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย

๑.๓.๑ การควบคุมการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จะต้องใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายด้วยความถูกต้องและเป็นธรรม

๑.๓.๒ การประเมินสถานภาพการบังคับใช้กฎระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการนำไปวางแผนการจัดการให้มีประสิทธิภาพ

ภาพที่ ๑-๑ แสดงแผนผังเป้าหมายของแผนงานวิจัยและโครงการวิจัย

๑.๓.๓ การปรับปรุงและกำหนดแนวทางการบังคับใช้ กฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ เพื่อใช้ควบคุมบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๑.๓.๔ รูปแบบและโปรแกรมสื่อความหมายที่เหมาะสมจะทำให้นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามด้วยความเข้าใจและเต็มใจได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถยกระดับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและได้มาตรฐาน

๑.๓.๕ การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนที่เหมาะสมจะทำให้นโยบายและกลยุทธ์สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๑.๔ วิธีการดำเนินการวิจัย

๑.๔.๑ ประชุมวางแผนการปฏิบัติงานวางกรอบการทำงานร่วมกันของนักวิจัยทั้ง ๒ โครงการโดยใช้เทคนิค การประชุมระดมความคิด

๑.๔.๒ ศึกษาสำรวจสภาพพื้นที่ภาคสนาม และรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยให้นักวิจัยดำเนินการร่วมกันทั้ง ๒ โครงการวิจัย ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

(๑) สำรวจสภาพปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวตามจุดท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว นันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยใช้แบบสำรวจบันทึกข้อมูล

(๒) สำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ และสถิติการกระทำความผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

(๓) สำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ รูปแบบและรายละเอียดของการปฏิบัติงาน ตลอดจนคำสั่ง มาตรการหรือแนวทางปฏิบัติของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในการควบคุมการท่องเที่ยว นันทนาการในพื้นที่

(๔) สำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ และโปรแกรมการสื่อความหมายที่ใช้ควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว นันทนาการ ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องอาทิ ที่พัก ลานกางเต็นท์ ร้านอาหาร เครื่องดื่มและขายของที่ระลึก

๑.๔.๓ จัดประชุมระดมความคิดเห็นทีมงานวิจัย ร่วมกับนักวิชาการจากสำนักอุทยานแห่งชาติ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ครั้งที่ ๑ เพื่อทำความเข้าใจ กำหนดกรอบงานวิจัย และแนวทางการดำเนินการวิจัย

ครั้งที่ ๒ เพื่อประเมินสภาพปัญหาและระดับความรุนแรง/ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๑.๔.๔ การประเมินสถานภาพการบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบ มาตรการและข้อบังคับ โดยใช้

(๑) แบบสอบถามเชิงปริมาณ จำนวน ๔ แบบ เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจในสื่อความหมายเพื่อควบคุมให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้แก่

แบบที่ ๑ สำหรับนักท่องเที่ยวแบบไม่พักค้างและพักค้าง รวมจำนวน ๒๐๐ ชุด

แบบที่ ๒ สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนนันทนาการ จำนวน ๕๐ ชุด

แบบที่ ๓ สำหรับมัคคุเทศก์และผู้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ศึกษา จำนวน ๕๐ ชุด

แบบที่ ๔ สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทางบก และทางทะเล เจ้าหน้าที่จาก ส่วนอุทยานแห่งชาติ และกลุ่มงานกฎหมายทุกสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ จำนวน ๒๑ แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๕๐๐ ชุด

(๒) การศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง ได้แก่ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ดูแลด้านการบริการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและบริการ นักกฎหมายและนักวิชาการจากสถาบันทางวิชาการต่างๆ จำนวนประมาณ ๓๐ คน

(๓) ประเมินและจัดลำดับความรุนแรง และจัดกลุ่มปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิด

(๔) วิเคราะห์ ด้วยเทคนิค SWOT analysis และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามลำดับความรุนแรง และประเมินความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น

๑.๔.๕ การประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพของระบบโปรแกรมสื่อความหมายในด้านสถานภาพการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกัน และวิธีการศึกษาเช่นเดียวกันกับข้อ ๑.๔.๔

๑.๔.๖ การจัดทำแนวทาง กรอบแนวนโยบายในการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านการบังคับใช้กฎหมาย และการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายรวมถึงแนวทางการนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและจัดการเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวบนนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ ตรงประเด็นและได้มาตรฐาน

(๑) ประชุมระดมความคิดร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ

(๒) ปรับปรุง ทบทวน แก้ไข โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิเคราะห์

(๓) จัดประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อร่วมกันพิจารณาแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม

๑.๔.๗ การจัดประชุมเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยสู่สาธารณะ สมาคมอุทยานแห่งชาติ ทีมงานวิจัย และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ร่วมจัดประชุมเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อให้สาธารณะให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น

๑.๔.๘ การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

๑.๕ ขอบเขตการวิจัย

๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) ทำการประเมินและปรับปรุงกฎระเบียบสำหรับการบังคับใช้กับการท่องเที่ยว ดำเนินการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สระบุรี นครนายก และปราจีนบุรี

๒) การประยุกต์ใช้และออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง จึงได้กำหนดให้ ทำการศึกษาและวิเคราะห์ในภาพรวมทั้งประเทศทั้งอุทยานแห่งชาติทางบก และอุทยานแห่งชาติทางทะเล เพื่อนำมาออกแบบพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายที่เหมาะสมโดยใช้ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบ

๑.๕.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

(๑) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าพักค้าง และเยี่ยมชมอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทำการ สุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวประเภทพักค้างจำนวน ๑๐๐ ตัวอย่าง และนักท่องเที่ยวแบบไม่พักค้างจำนวน ๑๐๐ ตัวอย่าง ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยสุ่มสอบถาม ๑ แบบสอบถามต่อ ๑ กลุ่มของ นักท่องเที่ยว

(๒) กลุ่มประชากรประเภทผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประกอบด้วย มัคคุเทศก์ กิจกรรมส่องสัตว์ กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมล่องแก่ง เป็นต้น โดยจะทำการเก็บ ข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวนประมาณ ๕๐ คน

(๓) กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยจะทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวนประมาณ ๕๐ คน

(๔) กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทางบก และทางทะเลที่ประกาศแล้ว จำนวน ๑๒๘ แห่งทั่วประเทศ แห่งละ ๓ ชุด รวมจำนวนแบบสอบถาม ๓๘๔ ชุด ส่วนอุทยานแห่งชาติและ กลุ่มงานกฎหมายทุกสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ที่ ๑ - ๑๖ และสาขา จำนวน ๒๑ แห่งๆ ละ ๒ ชุด รวมจำนวนแบบสอบถาม ๔๒ ชุด โดยการส่งทางไปรษณีย์รวม ๔๒๖ ชุด

(๕) กลุ่มเจ้าหน้าที่ด้านการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และที่เกี่ยวข้องอื่นๆ แบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการส่วนต่างๆ หัวหน้าฝ่ายต่างๆ ในสำนักอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่จากสำนักอุทยานแห่งชาติที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นันทนาการ การพัฒนาอุทยานแห่งชาติ การศึกษาวิจัย จำนวนแบบสอบถามอีก ๕๐ ชุด

(๖) ผู้ทรงคุณวุฒิในสำนักงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหารพื้นที่อนุรักษ์ ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้ทรงคุณวุฒิจากสมาคมอุทยานแห่งชาติ นักกฎหมาย นักสื่อความหมาย ผู้แทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นักวิชาการด้านต่างๆ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ จากสายงานที่เกี่ยวข้อง จะใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกและนำผลมาประชุมระดมความคิด จำนวน ๓๐ คน

๑.๕.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

โครงการวิจัยย่อยที่ ๑ ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ได้แก่ จุดท่องเที่ยว กิจกรรมและบริการ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

โครงการวิจัยย่อยที่ ๒ ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ได้แก่ จุดท่องเที่ยว กิจกรรมและบริการ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยจะรวบรวมความคิดเห็นเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ อุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล เจ้าหน้าที่จากสำนักอุทยานแห่งชาติที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นันทนาการ การพัฒนาอุทยานแห่งชาติ การศึกษาวิจัยและนวัตกรรมจัดการพื้นที่ คุ้มครอง การรักษาความปลอดภัยและภัย เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาโปรแกรม สื่อความหมายให้ครอบคลุมทุกประเด็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

๑.๕.๔ ขอบเขตด้านเวลา

เป็นเวลา ๑ ปี ๗ เดือน นับตั้งแต่ เดือน เมษายน ๒๕๕๘ ถึง ตุลาคม ๒๕๕๙

๑.๕.๕ สมมุติฐานของการวิจัย

(๑) กฎ ระเบียบ และข้อบังคับในการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ชัดเจน ล้าสมัย ไม่เหมาะสม กับสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเกิดการทำลายทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๒) การปรับปรุงกฎระเบียบและข้อบังคับในการควบคุมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สามารถจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(๓) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ หรือผู้ดูแลจุดท่องเที่ยว เป็นผู้บังคับใช้กฎ ระเบียบ จำเป็นต้องเข้าใจกฎ ระเบียบ และข้อบังคับในการควบคุมการท่องเที่ยวอย่างดี

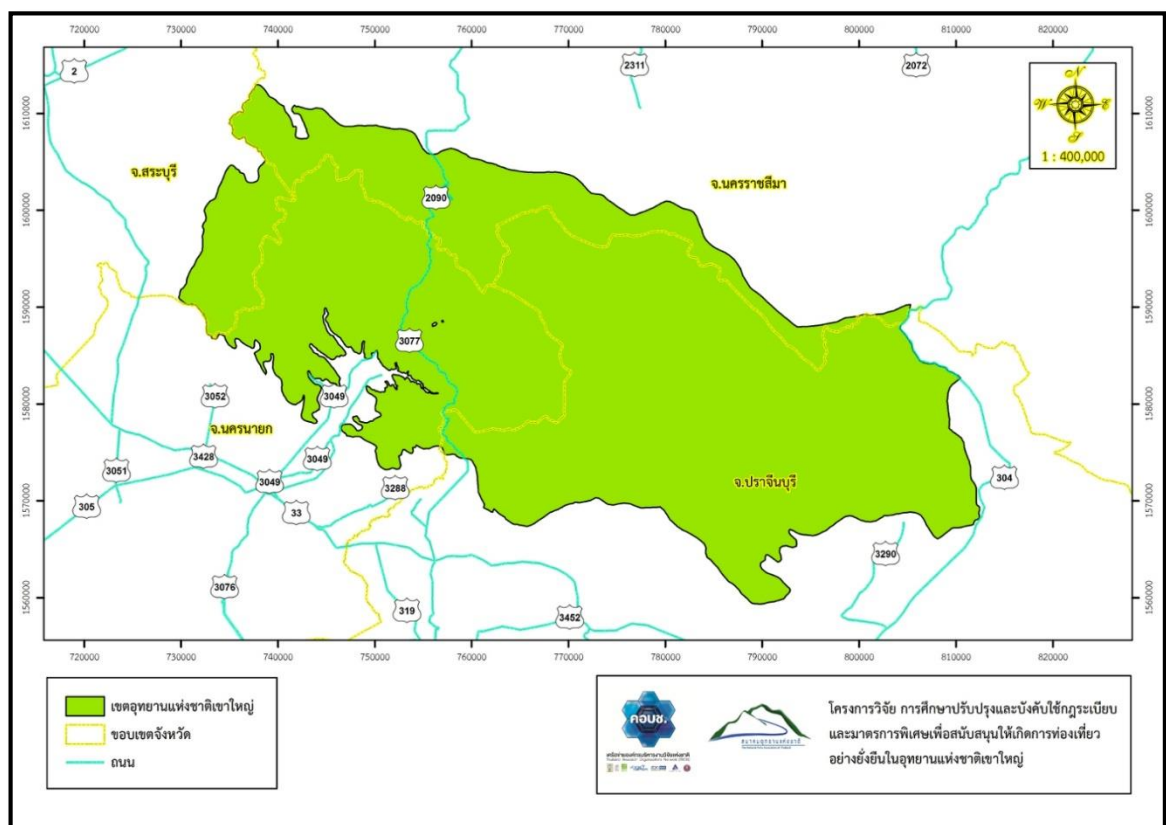
(๔) นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ รวมถึงผู้ดูแลจุดท่องเที่ยวต่างๆ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

(๕) โปรแกรมสื่อความหมายที่เหมาะสม สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ดีในการควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

๑.๖ พื้นที่วิจัย

๑.๖.๑ สำนักงานที่ทำวิจัย ได้แก่ห้องทำงานสมาคมอุทยานแห่งชาติ ห้อง ๖๐๓ ชั้น ๖ อาคารวิทยาศาสตร์ ๖๐ ปี คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

๑.๖.๒ พื้นที่วิจัยภาคสนามที่ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สระบุรี นครนายก และปราจีนบุรี

ภาพที่ ๑-๒ แผนที่แสดงขอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และเส้นทางคมนาคม

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในฐานะหน่วยงานราชการที่ควบคุมดูแล และบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติซึ่งมีบทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นหน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้โดยตรง ซึ่งจะเป็นต้นแบบให้กับอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ ได้มาศึกษาและนำไปปรับใช้ได้อย่างกว้างขวางต่อไป

๑.๗.๒ ส่วนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และค้นหาดนแบบในการจัดการอุทยานแห่งชาติ การท่องเที่ยว นันทนาการ การอนุรักษ์และจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นต้นแบบในการสาธิตและเผยแพร่ ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับอุทยานแห่งชาติ และพื้นที่คุ้มครองได้อย่างแพร่หลายและกระจายได้ทั่วประเทศ

๑.๗.๓ หน่วยงานสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทุกแห่ง และพื้นที่คุ้มครองต่างๆ สามารถนำ (ร่าง) กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไปประยุกต์ผ่านโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๗.๔ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยสำนักอุทยานแห่งชาติจะได้นำแนวทาง แนวนโยบาย และรูปแบบโปรแกรมการสื่อความหมายในด้านการบังคับใช้กฎระเบียบเพื่อการควบคุม และขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๑.๗.๕ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ตลอดจนภาคีต่างๆ สามารถนำไปใช้ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

๑.๗.๖ สมาคมอุทยานแห่งชาติ ในฐานะองค์กรภาคเอกชนทางวิชาการ ได้องค์ความรู้และแนวทางที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนให้เกิดการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

๑.๗.๗ เป็นการส่งเสริมนโยบายของภาครัฐ และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ ในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีศักยภาพ มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างความสมดุลระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีการบูรณาการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีเอกภาพ และมีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

๑.๗.๘ สนับสนุนยุทธศาสตร์การวิจัยตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ในการพัฒนาองค์ความรู้และฐานข้อมูล เพื่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่าง

ยั่งยืน เป็นระบบโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๑.๘ นิยามศัพท์

๑.๘.๑ กฎระเบียบและข้อบังคับเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว

ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึงกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และมาตรการต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่

(๑) กฎหมาย พระราชบัญญัติ จำนวน ๒ ฉบับ ได้แก่

(๑.๑) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

(๑.๒) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑

(๒) ระเบียบ ประกาศ คำสั่งต่างๆ จำนวน ๔ ฉบับ ได้แก่

(๒.๑) ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

(๒.๒) ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙

(๒.๓) ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒

(๒.๔) ระเบียบคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ว่าด้วยมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเที่ยว และมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวที่พึงปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว และความรับผิดชอบที่มีต่อนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ตลอดจนค่าตอบแทนหรือความคุ้มครองที่มีมัคคุเทศก์ และผู้นำเที่ยวจะพึงรับจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว พ.ศ. ๒๕๕๖

(๓) ประกาศและคำสั่งที่ออกบังคับใช้เฉพาะกรณี อาทิประกาศการปิดการท่องเที่ยวในบางพื้นที่บางเวลา เนื่องจากภัยพิบัติ มาตรการการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว ประกาศห้ามนำหรือจำหน่ายเครื่องมือที่มีแอลกอฮอล์ทุกประเภทเข้าไปในอุทยานแห่งชาติรวมตลอดถึงประกาศคำสั่ง มาตรการที่ใช้ในการจัดการเพื่อควบคุม ดูแลความปลอดภัยแก่การท่องเที่ยว

๑.๘.๒ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่คำนึงถึงองค์ประกอบ ๓ ส่วน ได้แก่ ๑. ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒. ความยั่งยืนทางสังคมและวัฒนธรรม สังคม และวัฒนธรรมไทย ในการที่จะฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่ต่อไป และ

๓. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ เมื่อมีการจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม สภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะเกิดการพัฒนาขึ้นไปด้วย ถึงแม้ว่าจะไม่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่รวดเร็ว หรือก้าวกระโดด แต่ก็สามารถเกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ แบบค่อยเป็นค่อยไป ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและยั่งยืนมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบอื่นๆ เรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๘.๓ โปรแกรมการสื่อความหมาย

ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง รูปแบบ การออกแบบโปรแกรมการสื่อความหมายและแนวทางการสื่อสารหรือการใช้ตัวกลางที่เหมาะสม ซึ่งมีหลายรูปแบบและมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป จึงต้องพิจารณาเลือกใช้โปรแกรมการสื่อความหมายต่าง ๆ ให้เหมาะสมตามสภาพปัญหา ข้อจำกัด และสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป

๑.๙ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๙.๑ แนวคิดในการวิจัย ใช้กรอบทิศทางการวิจัยที่ระบุไว้ว่า

(๑) การควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ถูกต้องและเป็นธรรม

(๒) ข้อมูลการประเมินสถานภาพ กฎระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับต่างๆ ที่ใช้ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงในการที่จะนำมาใช้วางแผนการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

(๓) ปรับปรุงกฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ เพื่อใช้ควบคุมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

(๔) การออกแบบและจัดทำโปรแกรมการสื่อความหมายที่เหมาะสมสามารถสื่อสารให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติด้วยความเข้าใจ และเต็มใจได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายทำให้ยกระดับการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนได้มาตรฐาน

ทั้งนี้จะคำนึงถึงสมมุติฐานที่ตั้งไว้ตามข้อ ๑.๕.๕ เพื่อให้การศึกษาปรับปรุงกฎระเบียบ การบังคับใช้กฎระเบียบ และการพัฒนามาตรการด้านการสื่อความหมายให้เหมาะสมนำไปสู่การควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต่อไป

๑.๙.๒ ทฤษฎีและหลักการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

๑.๙.๒.๑. ระบบการจัดการอุทยานแห่งชาติของไทย

อุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่อนุรักษ์ประเภทหนึ่ง ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ รวมทั้งพืช สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ และป่าเขาให้คงอยู่ในสภาพเดิมมิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐบาลและประชาชนต่อไป อุทยานแห่งชาติของประเทศไทย จัดเป็นพื้นที่คุ้มครองประเภทที่ ๒ ตามข้อกำหนดของสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติของโลก (The World Conservation Union : IUCN) ที่ให้คำจำกัดความว่าเป็นพื้นที่ที่ธรรมชาติทางบกและ/หรือทางทะเลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อคุ้มครองรักษาระบบนิเวศที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ เพื่อประชาชนรุ่นปัจจุบันและอนาคตเพื่อไม่ให้มีการใช้ประโยชน์หรืออนุญาตให้เข้าครอบครองที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบนิเวศ และเพื่อเปิดโอกาสให้มีการใช้ประโยชน์ด้านการวิจัยศึกษาหาความรู้และนันทนาการที่สอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรมท้องถิ่น (สำนักอุทยานแห่งชาติ, ๒๕๕๓)

๑.๙.๒.๒. วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

สุรเชษฐ์ และคณะ (๒๕๓๔) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติไว้ดังนี้

(๑) เพื่อการป้องกันรักษาทรัพยากรที่มีคุณค่าและดีเด่นทางธรรมชาติ เช่น พืชพรรณ สัตว์ป่า แหล่งต้นน้ำลำธาร ปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยา ทิวทัศน์ต่างๆ ที่สวยงาม หรือเพื่อป้องกันสิ่งที่น่าสนใจทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมมิให้เสื่อมสลายลงไป

(๒) เพื่อการศึกษาค้นคว้า และวิจัยของนักวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่ต้องการแสวงหาความรู้ทางด้านธรรมชาติ หรือประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ ทั้งนี้อุทยานแห่งชาติเปรียบเสมือนห้องเรียนกลางแจ้งซึ่งมีองค์ประกอบทุกด้านอย่างสมบูรณ์ซึ่งเหมาะสมแหล่งศึกษาหาความรู้ในด้านต่างๆ

(๓) เพื่อการท่องเที่ยวและนันทนาการ เพราะโดยทั่วไปอุทยานแห่งชาติจะมีทิวทัศน์และทรัพยากรที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนหย่อนใจหรือประกอบกิจกรรมนันทนาการประเภทต่างๆ เช่น การพักผ่อน เดินชมทิวทัศน์ ถ่ายภาพ ส่องสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติยังเป็นแหล่งกระจายรายได้และสร้างงานให้แก่ราษฎรท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เช่นรายได้จากการให้บริการที่พัก อาหาร ยานพาหนะรับส่ง นำเที่ยว จำหน่ายของที่ระลึก และอื่นๆ

๑.๙.๒.๓. ปรัชญาการจัดการอุทยานแห่งชาติ

สุรเชษฐ์ (๒๕๒๕) ได้เสนอแนวความคิดในการจัดการอุทยานแห่งชาติโดยเฉพาะพื้นที่นันทนาการว่าจะต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญสองประการ คือการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ให้คงอยู่อย่างไม่เสื่อมคลายหรือมิไว้ใช้ได้ตลอดไปประการหนึ่ง และประการที่สองคือการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ใช้ประโยชน์ หรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในพื้นที่ ตลอดจนการให้บริการและการอำนวยความสะดวก

ความสะดวก เช่นมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก มีสถานที่พักผ่อน ร้านอาหาร การบริการ และเครื่องอำนวยความสะดวกอื่นๆ เท่าที่จำเป็น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกนี้จัดให้มีขึ้นเพื่อสนองความสะดวก ความพอใจ ความปลอดภัยของผู้มาใช้พื้นที่ ขณะเดียวกันก็เพื่อป้องกันทรัพยากรในพื้นที่ด้วย

๑.๙.๒.๔. หลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ

การจัดการอุทยานแห่งชาติต้องมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจน (สุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) ได้ให้ความเห็นเพื่อกำหนดนโยบายด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติ สรุปดังนี้

(๑) การวางแผนจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ การวางแผนอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของทรัพยากรและระบบนิเวศ รวมถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์ และความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวมจะเป็นตัวนำทางสำหรับการดำเนินงานด้านต่างๆ ตั้งแต่เรื่อง การจัดการและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การดูแลความปลอดภัยแก่ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ไปจนถึง การอนุรักษ์และการบำรุงรักษาทรัพยากร เป็นเครื่องมือสื่อสารกับผู้บริหารและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือในการของบประมาณและหารายได้มาสนับสนุนการดำเนินการ โดยทั่วไปผลที่ได้ คือแผนงาน (plan) ซึ่งอาจเรียกว่าแผนแม่บท (master plan) หรือแผนการจัดการ (management plan)

(๒) การแบ่งเขตการจัดการ การแบ่งเขตพื้นที่เป็นกระบวนการกำหนดรูปแบบ การใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติให้สอดคล้องกับสถานภาพและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม และใช้เป็นแนวทางในการควบคุมกิจกรรมการจัดการโดยปกติการแบ่งเขตพื้นที่จะกระทำ ควบคู่ไปกับการวางแผนและผลลัพธ์ของการแบ่งเขตนี้จะเป็นแผนที่พร้อมระบุความหมายและกฎเกณฑ์ การใช้ประโยชน์อย่างชัดเจนเขตการจัดการของอุทยานแห่งชาติโดยทั่วไปจะมี ๓ เขตการจัดการ ได้แก่

(๒.๑) เขตบริการ (service zone) หรืออาจเรียกว่าเขตการใช้ประโยชน์ อย่างเข้มข้น (intensive use zone) หมายถึงเขตที่แบ่งไว้เพื่อการพัฒนาสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ ได้แก่อาคารสถานที่เพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่นที่ทำการ บ้านพัก โรงเก็บพัสดุครุภัณฑ์ โรงเรือน สำหรับสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักที่เป็นอาคารบ้านพัก ร้านค้า ร้านอาหาร ลานจอดรถ ห้องสุขา ฯลฯ ปกติแล้วพื้นที่หรือบริเวณที่เหมาะสมสำหรับเขตบริการควรเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้กับเส้นทางคมนาคมหลัก หรือสามารถเข้าออกได้สะดวกมีความลาดชันค่อนข้างต่ำอยู่ใกล้แหล่งน้ำ และควรเป็น บริเวณที่สภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายไปแล้ว อุทยานแห่งชาติหนึ่ง ๆ อาจกำหนดให้มีเขตบริการ เพียงจุดเดียว หรือหลายจุดก็ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่และปริมาณการใช้ประโยชน์ แต่ควรมีพื้นที่รวมกัน ไม่เกินร้อยละ ๕ ของพื้นที่

(๒.๒) เขตนันทนาการ (recreation zone) หมายถึงเขตที่รวมเอาสิ่ง ที่น่าสนใจหรือจุดสนใจต่างๆ ที่เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ไว้เข้าด้วยกัน เช่นน้ำตก ถ้ำ แหล่งน้ำ ชายหาด จุดชมวิว ทางเท้า ที่ตั้งแคมป์ บริเวณที่จัดไว้สำหรับการสื่อความหมายธรรมชาติ

แบบต่างๆ ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นแก่การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของประชาชนเท่านั้น เช่นที่จอดรถ ห้องสุขา ตัวกลางสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น เขตนันทนาการนี้มีเนื้อที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับลักษณะเด่นของพื้นที่มีมากน้อยแค่ไหน และประชาชนมีความพอใจจะใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด

(๒.๓) เขตป่าเปลี่ยน (primitive zone) หรืออาจเรียกว่าเขตสงวนสภาพธรรมชาติ (environmental preservation zone) หมายถึงบริเวณที่มีสภาพสมบูรณ์และมีความเปราะบางหรือเกิดผลกระทบได้ง่าย (หากให้มีการใช้ประโยชน์โดยไม่มีการควบคุม) ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ปกติจะไม่มีการอนุญาตให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ ทั้งสิ้น นอกจากจัดให้มีทางเท้าแบบง่ายๆ ให้นักนันทนาการที่นิยมเดินป่าและศึกษาธรรมชาติได้เข้าไปใช้ ในบางฤดูกาล เขตป่าเปลี่ยนนี้โดยมากจะมีเนื้อที่กว้างใหญ่ บางกรณีจะมีเนื้อที่ถึงร้อยละ ๙๐ - ๙๕ ของพื้นที่ทั้งหมด

นอกจากเขตหลักๆ ทั้งสามดังกล่าวแล้ว อุทยานแห่งชาติบางแห่งจำเป็นต้องจัดแบ่งเขตเพิ่มขึ้นอีกเพื่อประโยชน์ในการจัดการ ได้แก่เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ (recovery zone) ซึ่งหมายถึงพื้นที่บริเวณที่สภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายต้องการให้มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ และเขตการใช้ประโยชน์ในกรณีพิเศษ (special use zone) ซึ่งหมายถึงบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์มาก่อนแล้ว แต่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการแหล่งนันทนาการ เช่นเป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่ตั้งของสถานที่ราชการ เป็นต้น

(๓) การวางแผนบริเวณและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การวางแผนบริเวณเป็นกระบวนการ และมีขั้นตอนต่างๆ คล้ายคลึงกับการวางแผนการจัดการจะแตกต่างกันตรงที่การวางแผนบริเวณจะต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและความตระหนักต่อสภาพแวดล้อม และความรู้สึกของผู้ใช้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนอาคารหรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ตัวอย่าง เช่นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรจะอยู่บริเวณไหน มีความเหมาะสมกับบริเวณนั้นหรือไม่ เวทีกลางแจ้งที่จะสร้างขึ้นอยู่ในบริเวณที่เหมาะสมหรือไม่ ความลาดชันและการใช้ประโยชน์หรือไม่เพียงใด สภาพดินและหินเปิดโอกาสให้มีการก่อสร้างมากน้อยเพียงใด กิจกรรมนันทนาการที่กำหนดขึ้นเหมาะสมกับบริเวณนั้นเพียงใด และขัดแย้งกับกิจกรรมอื่นๆหรือไม่ เป็นต้น

(๔) การจัดการผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว การจัดการผู้มาเยือนในที่นี้หมายถึงการนำเอากฎระเบียบข้อมูลและการให้การศึกษามาใช้เป็นตัวควบคุมจำนวนประเภทและพฤติกรรมของผู้มาเยือนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนันทนาการของผู้มาเยือนประโยชน์ด้านต่างๆ แก่ตนเอง และขณะเดียวกันเพื่อเป็นการป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ (Hammitt and Cole, ๑๙๘๗ อ้างในสุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) เทคนิคการจัดการผู้มาเยือนมีหลายรูปแบบแต่ละรูปแบบมีความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์หรือในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไปแต่เทคนิคเหล่านี้มาใช้อาจจำเป็นต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะของคนไทยแตกต่างไปจากชาวต่างประเทศ

(๔.๑) การจำกัดปริมาณการใช้ประโยชน์ จัดว่าเป็นเทคนิคที่ง่ายโดยไม่คำนึงถึงสาเหตุของปัญหา (เช่นการห้ามไปพักแรมบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แต่อนุญาตให้ใช้ได้เฉพาะเวลากลางวันเท่านั้น) แต่เทคนิคอันนี้ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมุ่งเน้นเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้รับประโยชน์พื้นที่เพื่อควมรื่นรมย์ อย่างไรก็ตามเทคนิคดังกล่าวจะใช้ได้ดีมาก กรณีที่ความต้องการของนักท่องเที่ยวมีมากจนเกินไป และฝ่ายจัดการพื้นที่ไม่มีทางเลือกอย่างอื่นที่ดีกว่า การศึกษาวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการใช้ประโยชน์กับปริมาณผลกระทบมิได้มีลักษณะแบบเส้นตรง กล่าวคือการลดปริมาณการใช้ประโยชน์ไม่จำเป็นว่าจะเป็นการลดผลกระทบได้มาก และเมื่อการใช้เพิ่มขึ้นจะทำให้ผลกระทบต่อทรัพยากรเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่น้อยลงเรื่อยๆ (Stankey and Banden, ๑๙๗๗ อ้างในสุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) ฝ่ายจัดการพื้นที่จำเป็นต้องควบคุมให้มีการใช้ประโยชน์ในปริมาณค่อนข้างต่ำในทุกบริเวณ และต้องควบคุมไม่ให้ผู้มาเยือนใช้ประโยชน์ในบริเวณที่เปราะบาง และควบคุมมิให้มีพฤติกรรมทำลาย เพราะฉะนั้นถ้าหากจะใช้วิธีการในการจัดการผู้มาเยือน ก็ควรพิจารณาใช้เทคนิคอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย เช่นวิธีการกระจายการใช้ประโยชน์และวิธีให้การศึกษาแก่ผู้มาเยือน (Hammit and cole, ๑๙๘๗ อ้างในสุรเชษฐ์, ๒๕๔๖)

(๔.๒) การกระจายการใช้ประโยชน์ การรวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่นของนักท่องเที่ยว ณ ที่ใดที่หนึ่งมากเกินไปจะเป็นสาเหตุปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร และการขาดความเป็นอิสระหรือสันโดษทั้งสิ้น (Washburne and Cole, ๑๙๘๓ อ้างในสุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) เทคนิคการจัดการที่ให้ประสิทธิภาพสูงซึ่งเป็นที่กล่าวถึงมากที่สุด คือการกระจายผู้มาเยือนออกไปตามจุดหรือบริเวณต่างๆ ของพื้นที่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังตัวอย่างเช่นกรณีของที่ตั้งแคมป์ การกระจายดังกล่าวนี้อาจทำได้โดยการกระจายผู้มาพักแรมไปตามจำนวนที่ตั้งแคมป์ที่มีอยู่เดิมแต่ให้มีระยะห่างระหว่างกลุ่มมากขึ้น หรือกระจายผู้มาพักแรมไปตามที่ตั้งแคมป์ที่จัดสร้างขึ้นใหม่โดยอาจเพิ่มหรือไม่เพิ่มระยะห่างระหว่างกลุ่มก็ได้ การขยายฤดูกาลของการมาพักแรมให้ยาวนานขึ้นโดยอาจเพิ่มหรือไม่เพิ่มจำนวนที่ตั้งแคมป์ก็ได้ เทคนิคการจัดการแต่ละชนิดข้างต้นให้ผลลัพธ์ในการเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันไปในแต่ละบริเวณ หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าข้อดีข้อเสียของเทคนิคแต่ละอย่างไม่เหมือนกัน แต่โดยรวมแล้วถือว่าการกระจายผู้ใช้ประโยชน์เป็นเทคนิคการจัดการผู้มาเยือนที่ดีอย่างหนึ่งยิ่งถ้าใช้ควบคู่ไปกับเทคนิคอื่นๆ ก็จะทำให้ผลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามต้องเข้าใจว่าเทคนิคการกระจายผู้ใช้ประโยชน์นี้มีข้อจำกัดอยู่มาก กฎเกณฑ์สำคัญก็คือการใช้เทคนิคนี้ในสถานที่และขนาดที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งขนาดของกลุ่มผู้ใช้ เป็นเทคนิคที่เหมาะสมจะนำไปใช้กับแหล่งอุทยานแห่งชาติที่มีความเป็นธรรมชาติมาก ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตป่าเปลี่ยน (primitive zone) หรือเขตสงวนสภาพธรรมชาติ เช่นในป่าลึกและควรใช้ควบคู่ไปกับวิธีการอื่นๆ ดังที่กล่าวมาแล้วในอุทยานแห่งชาติที่มีการใช้ประโยชน์ไม่หนาแน่นหรือรุนแรงเกินไป เพราะอุทยานแห่งชาตินั้นมีการจัดทำแผนการจัดการอย่างมีระบบ และสามารถควบคุมกิจกรรมต่างๆ ได้

(๔.๓) การรวมการใช้ประโยชน์ เป็นเทคนิคการจัดการผู้มาเยือนอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งตรงกันข้ามกับเทคนิคที่เพิ่งจะกล่าวผ่านมา ระยะห่างระหว่างกลุ่มผู้มาพักผ่อน อาจทำให้ใกล้กันมากขึ้นโดยไม่ต้องเพิ่มที่ตั้งแคมป์ หรือทำให้การใช้รวมตัวอยู่ในบางบริเวณเท่านั้น หรือเปิดให้มีการใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูกาลใดฤดูกาลหนึ่งเท่านั้น เทคนิคการรวมการใช้ประโยชน์จะเหมาะสมกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีขนาดเล็กและมีการใช้ประโยชน์เป็นปริมาณมาก โดยปกติเครื่องมือในการรวมการใช้ประโยชน์มักจะเน้นที่วิธีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ตัวอย่างเช่นในกรณีของที่ตั้งแคมป์ต้องการให้กลุ่มผู้ใช้รวมตัวกันอยู่ในบางบริเวณ ก็อาจออกแบบพัฒนาที่ทางเดินที่มีพื้นที่ผิวรองรับเห็นชัดเจน ทุกคนจะต้องการเส้นทางตรงบริเวณนี้เท่านั้น แต่เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตามจำเป็นจะต้องสร้างกฎเกณฑ์หรือระเบียบการใช้แคมป์ให้กลุ่มผู้ใช้ปฏิบัติตาม และอาจใช้วิธีการชักชวนโน้มน้าวผู้ใช้ให้ปฏิบัติตามก็ได้ (Cole, ๑๙๘๒ อ้างในสุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) เช่นการให้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(๔.๔) การจำกัดระยะเวลาการใช้ ปริมาณและระดับการใช้ประโยชน์สามารถทำได้ลดน้อยลงได้ โดยการจำกัดช่วงเวลาการใช้ประโยชน์ทั้งพื้นที่และบางบริเวณ เช่นอนุญาตให้มีการใช้พื้นที่หรือบางบริเวณในเฉพาะเวลากลางวัน ถ้ามีการค้างแรมได้ก็ให้ใช้จำนวนวันที่กำหนดเท่านั้น อาจเป็น ๓ วันหรือไม่เกิน ๗ วัน แล้วแต่ความเหมาะสมโดยพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่ ความเปราะบางหรือความคงทนของบริเวณที่เปิดให้นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์เป็นสำคัญ ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ใช้อื่นๆ ที่ต้องการสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้มากกลุ่มขึ้น

(๔.๕) การจำกัดฤดูกาลในการใช้ประโยชน์ อุทยานแห่งชาติหรือบริเวณใดบริเวณหนึ่งของอุทยานแห่งชาติ อาจมีความเปราะบางหรือง่ายต่อการสูญเสียสภาพในบางฤดูกาลของปี ตัวอย่างเช่น ฤดูการผสมพันธุ์ของสัตว์หรือฤดูกาลที่ดินง่ายต่อการถูกรบกวนทำลาย เป็นต้น ดังนั้นการปิดหรือไม่อนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ หรือบางบริเวณควรกระทำในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อเปิดโอกาสให้ธรรมชาติได้พักฟื้นตัวกลับสู่สภาพปกติของมันเองพร้อมจะสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ในเวลาถัดไป

(๔.๖) การจำกัดขนาดกลุ่มผู้ใช้ การจำกัดขนาดของกลุ่มผู้ใช้สามารถนำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ระหว่างกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มผู้ใช้ที่มีขนาดใหญ่จะครอบครองสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่ากลุ่มผู้ใช้ที่มีขนาดเล็ก และมักจะเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาด้านความหนาแน่นด้วย (Stenkey, ๑๙๘๓ อ้างในสุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) แม้ว่าจะเป็นการยากที่จะประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่กลุ่มผู้ใช้ที่มีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะก่อปัญหาต่างๆ ได้มาก เพราะคนกลุ่มใหญ่มักจะกระจายตัวไปตามที่ต่างๆ ได้กว้างขวาง และคนกลุ่มใหญ่สามารถรบกวนพื้นที่ได้รวดเร็วกว่าคนกลุ่มเล็ก การจำกัดขนาดของกลุ่มผู้ใช้เป็นเทคนิคที่เหมาะสมจะนำไปใช้กับแหล่งอุทยานแห่งชาติที่มีความเป็นธรรมชาติมากๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตป่าเปลี่ยน (primitive zone) หรือเขตสงวนสภาพธรรมชาติ เช่นในป่าลึก และควรใช้ควบคู่ไปกับวิธีการอื่นๆ ด้วย

(๔.๗) การให้การศึกษาเรื่องผลกระทบ การให้การศึกษาเรื่องผลกระทบ แก่ผู้มาเยือน ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญที่สามารถใช้ลดผลกระทบในอุทยานแห่งชาติ แต่ต้องเข้าใจว่าการให้ การศึกษาไม่ใช่ยาครอบจักรวาล และไม่สามารถแก้ไขปัญหาย่อยๆได้ แต่อย่างน้อยถ้าหากขาดการให้ ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้มาเยือน การจัดการเกี่ยวกับผลกระทบก็ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการให้การศึกษา หรืออาจเรียกว่าการสื่อความหมายธรรมชาติ (Nature interpretation) จึงเป็น รากฐานสำคัญของการจัดการอุทยานแห่งชาติ (Hammitt and Cole, ๑๙๘๗, Sharpe, ๑๙๘๓ อ้างใน สุรเชษฐ์, ๒๕๔๖)

สิ่งที่ควรจำและระลึกถึงอยู่เสมอก็คือ ข้อมูลข่าวสารที่จะถ่ายทอดไปยังผู้ใช้ ประโยชน์จะต้องออกแบบให้สอดคล้องกับสถานที่และกลุ่มผู้ใช้ พฤติกรรมบางอย่างของผู้ใช้อาจเหมาะสม และยอมรับได้ในพื้นที่หนึ่ง แต่อาจไม่เหมาะสมในอีกพื้นที่หนึ่งก็ได้ ดังนั้นในการจัดการทำโปรแกรมให้ การศึกษา จึงควรพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

(๑) เน้นที่ข้อความ ควรเลือกเน้นข้อมูลข่าวสารที่นำไปสู่ความเข้าใจถึงปัญหา และการแก้ไขเฉพาะเรื่องเฉพาะอย่าง ไม่ควรให้มีข้อมูลมากเกินไปจนผู้มาเยือนไม่สามารถเข้าใจประเด็นได้ ควรอธิบายถึงปัญหาให้ชัดเจน ประเภทของพฤติกรรมที่สร้างปัญหา และจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อย่างไรจึงจะช่วยแก้ไขปัญหาย่อยๆ ได้ ถ้าหากแนวความคิดและเหตุผลของการให้มีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมชัดเจน ผู้มาเยือนก็สามารถจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ได้

(๒) ต้องรู้จักผู้มาเยือน หากรู้ว่ากลุ่มผู้มาเยือนเป็นใคร มีลักษณะอย่างไร และต้องการอะไรบ้าง จะช่วยให้การออกแบบและเลือกข้อความที่จะสื่อทำได้ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะ อย่างยิ่งกลุ่มผู้ใช้เป็นกลุ่ม ๆ ไป

(๓) เลือกสื่อหรือวิธีการสื่อ โดยปกติแล้วสื่อ หรือตัวกลางมีมากมายหลาย รูปแบบ และมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป สื่อบางชนิดได้มีการทดลองใช้มาแล้ว บางชนิดยังไม่เคยทดลองใช้ มาก่อนเลย และมีสื่อบางอย่างเท่านั้นที่ได้รับการประเมินประสิทธิภาพมาก่อน แม้ว่าแผ่นพับจะใช้กันอย่าง กว้างขวาง (Roggenbuck and Barricer, ๑๙๘๑ อ้างใน สุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการ สร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสื่อที่ครอบคลุมเรื่องราวต่างๆ ได้มากที่สุด สื่อมวลชน เช่นโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ อาจเข้าถึงประชาชนได้กว้างขวาง แต่มักจะไม่ถึงกลุ่มคนที่ต้องการ (Fazio, ๑๙๗๙ อ้างใน สุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) ข้อเสนอแนะที่ควรทราบก็คือว่าควรพิจารณาใช้สื่อชนิดต่าง ๆ ควบคู่กันไปแล้วแต่สถานการณ์

(๔) ระบุสถานที่ การระบุสถานที่ที่จะสื่อมักขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายและตัวกลาง ที่ใช้เป็นสำคัญ นักท่องเที่ยวบางคนสามารถติดต่อได้ที่บ้านโดยทางไปรษณีย์ โทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ แต่ส่วนใหญ่อุทยานแห่งชาติจะต้องมีการจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสม โดยปกติแล้วควรจะมีการสื่อในบริเวณที่ นักท่องเที่ยวไปรวมตัวอยู่มากๆ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ด้านเก็บค่าธรรมเนียม จุดชมวิว ที่ตั้งแคมป์ ปากทางเข้าทางเท้า เป็นต้น

(๕) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น อุทยานแห่งชาติในประเทศไทยเช่นเดียวกันกับอุทยานแห่งชาติอื่นๆ ในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว ยังประสบปัญหาด้านการอนุรักษ์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ อันเนื่องมาจากการบุกรุกทำลาย และความต้องการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เพื่อดำรงชีพของชาวบ้านท้องถิ่น (Garratt, ๑๙๘๔ อ้างใน สุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) มาตรการที่สำคัญเพื่อลดปัญหาดังกล่าวลง ก็คือมวลชนสัมพันธ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติไว้ นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ฝ่ายปกครอง และหน่วยงานส่งเสริมด้านการเกษตรต่างๆ ในการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะการควบคุมดูแลมิให้ชาวบ้านบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน

มาตรการอื่นๆ ที่สำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างอุทยานแห่งชาติ และชาวบ้านท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องที่ดินทำกินและการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่การให้ประชาชนมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ เช่นการสนับสนุนให้ชาวบ้านได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดยการเป็นไกด์นำทางเที่ยวป่า การขายของที่ระลึก อาหารและการให้บริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งมาจากแนวความคิดเห็น การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) (The Ecotourism Society, ๑๙๙๓ อ้างใน สุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) นอกจากนี้ควรอนุญาตให้เก็บหาของป่าที่สามารถทดแทนได้เช่น หน่อไม้ ผักหวาน เห็ด ฯลฯ ก็ควรอนุญาตตามความเหมาะสม และกำลังในการผลิตทดแทนของป่าต่างๆ ดังกล่าว ซึ่งได้มีการศึกษาอย่างรอบคอบแล้ว

ประการสุดท้าย คืออุทยานแห่งชาติเปิดโอกาสให้ชาวบ้านท้องถิ่นที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ (Emphandhu, ๑๙๙๓ อ้างใน สุรเชษฐ์, ๒๕๔๖) เป็นที่เชื่อกันว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วม หรือมีบทบาทในการจัดทำแผน ฯ นอกจากจะเป็นการเพิ่มคุณภาพของแผนฯ ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนการจัดทำแผนฯ ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องแล้ว ยังทำให้กลุ่มคนดังกล่าวมีความรู้สึกเป็นเจ้าของมีความต้องการให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะในขั้นการนำแผนงานไปปฏิบัติ และเชื่อมั่นในความจริงใจและความยุติธรรมของรัฐที่มีต่อประชาชนอีกด้วย

๑.๙.๓ หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว และพร้อมที่จะปฏิบัติตามในการรักษาสภาพแวดล้อมด้วยความจริงใจและเป็นปกตินิสัย การให้ความรู้และความตระหนักด้านผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม และให้นักท่องเที่ยวมีกติการ่วมกันในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องท้าทายอย่างยิ่ง หากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเข้าใจ ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ และช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมโดย

นักท่องเที่ยวด้วยกันเอง ก็จะลดภาระแก่เจ้าหน้าที่ และทำให้นักท่องเที่ยวส่วนที่เหลือไม่กล้าก่อให้เกิดมลภาวะ ด้วยเกรงมาตรการทางด้านสังคมทำให้เกิดความละอาย

เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นสิ่งที่การพัฒนาในทุกๆ ด้านของการท่องเที่ยวจะต้องยึดถือเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ทั้ง ๓ ส่วนดังต่อไปนี้

๑. ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนับได้ว่าอยู่ในขั้นวิกฤตอันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยปราศจากการจัดการที่ดีพอ จึงส่งผลให้ทรัพยากรเกิดความเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่ รวมไปถึงการท่องเที่ยวที่จะต้องมีการวางแผนและจัดการที่ดีพอที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้อีก ทั้งควรเร่งช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทางธรรมชาติให้คงเดิมไว้ให้มากที่สุด

๒. ความยั่งยืนทางสังคมและวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมไทยท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ได้รับผลกระทบจากกระแสวัฒนธรรมตะวันตกจนน่าเป็นห่วงว่า เอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมไทยจะเลือนหายไปไหนที่สุด จึงเกิดความพยายามที่จะฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่ต่อไป

๓. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ เมื่อมีการจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม สภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะเกิดการพัฒนาขึ้นไปด้วย ถึงแม้ว่าจะไม่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่รวดเร็วหรือก้าวกระโดด แต่ก็สามารถเกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจแบบค่อยเป็นค่อยไป ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและยั่งยืนมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบอื่นๆ เรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างพอเพียงของ องค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งจะเกิดสมดุลภาพระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจนั่นเอง

๑.๙.๔ งานวิจัยด้านการบังคับใช้กฎหมาย

แผนงานการศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบ และมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นการศึกษาถึงสาเหตุการกระทำผิดกฎหมาย การกระทำผิดระเบียบ การไม่ปฏิบัติตามมาตรการต่างๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว ทำการศึกษาผลการกระทำผิดที่ผ่านมาย้อนหลัง ๓ ปี (ปี ๒๕๕๕-ปี ๒๕๕๗) ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มักกระทำความผิดตามกฎระเบียบใดบ้าง และแบบไหนที่ทำผิดมากที่สุด ศึกษาผลการตัดสินใจหรือดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการลงโทษผู้กระทำความผิด เพื่อวิเคราะห์สภาพความรู้ ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อการรับรู้ กฎ ระเบียบ ของอุทยานแห่งชาติ และประเมินความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และผลการบังคับใช้กับนักท่องเที่ยว

การศึกษาได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในอุทยานแห่งชาติ ข้อมูลจาก Social Media (<http://kasmos52.worldpress.com>) เรื่องปัญหาการใช้กฎหมายในประเทศไทย มาจากปัญหาดังนี้

๑. ปัญหาการใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานของรัฐ

๑.๑ ความไม่รู้กฎหมายเพียงพอของเจ้าพนักงานของรัฐ การทำงานของเจ้าพนักงานมักจะใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้พบเจออยู่เป็นประจำ แต่ในบางครั้งเรื่องที่ได้รับแจ้งมานั้นอาจเป็นเรื่องที่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งนัก จึงยากที่จะใช้กฎหมายถ้าไม่รู้จักวิธีการอ่านกฎหมาย ศึกษากฎหมาย และแปลความกฎหมายเพื่อปรับใช้ในคดีความที่เกิดขึ้น

๑.๒ การใช้ดุลพินิจอันไม่สมควรในการปฏิบัติหน้าที่การใช้ดุลพินิจนั้นอาจมีหลายระดับตั้งแต่ในชั้นการสอบสวน การสั่งฟ้องคดีอาญา การพิพากษาคดี หรือการออกคำสั่งคำร้องของผู้พิพากษา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการใช้ดุลพินิจที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ใช้เพื่อความยุติธรรมในแต่ละขั้นตอนตามควรแก่กรณีทั้งสิ้น ในการใช้ดุลพินิจของพนักรัฐนั้น โดยมากมักมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะมาจากนโยบายของหน่วยงาน และการปฏิบัติที่สืบทอดกันมา หากการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างไม่เที่ยงธรรม การละเว้นหรือให้อภิสิทธิ์แก่บุคคลบางกลุ่มก็ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่บุคคลบางกลุ่มขึ้น ซึ่งการใช้ดุลพินิจดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ต้องแก้ไข เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากเจ้าพนักงาน มิฉะนั้นแล้วประชาชนจะรู้สึกเกลียดชังเจ้าพนักงานของรัฐ และรัฐก็จะไม่ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายจากประชาชน

๒. การบังคับใช้กฎหมายและความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมปัญหาความล่าช้าในการอำนวยความยุติธรรมนั้นจะเห็นได้ว่าย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เกี่ยวข้องอย่างมากทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา

ในคดีแพ่งนั้น การที่คดีความล่าช้าไม่ว่าจะอยู่ในการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ดี หากในแต่ละคดีต้องใช้เวลาพิจารณานานหลายปี ย่อมไม่อาจเยียวยาความเดือดร้อนของคู่ความได้ แม้ในที่สุดศาลจะพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีก็ตาม

ส่วนในคดีอาญานั้น การพิจารณาคดีที่ใช้เวลานานเกินไปย่อมกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของจำเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง หากจำเลยจำเป็นต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาด้วยแล้ว เสรีภาพที่สูญเสียไปย่อมไม่อาจแก้ไขได้

สำหรับปัญหาประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายอุทยานแห่งชาติ จากผลการวิจัยของอภิญญา (๒๕๔๗) กล่าวว่าปัญหาที่ทำให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพมาจากสาเหตุหลายประการ สรุปดังนี้

๑) การขาดบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่เพียงพอสำหรับการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด ข้าราชการประจำมีน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งไม่มีอำนาจในการกระทำใดๆได้

๒) ความไม่เคร่งครัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย มีการวินิจฉัยลงโทษผู้กระทำผิดเพียงเล็กน้อย รับสินบน หรือทุจริตต่อหน้าที่ ขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ และขาดการควบคุมการใช้อำนาจดุลพินิจ ที่อาจเป็นช่องทางให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง โดยเฉพาะกรณีการออกคำสั่ง คำอนุญาตให้เข้ามาประกอบกิจการบางประเภทที่ไม่สมควรในเขตอุทยานฯ หรือการไม่ยึดของกลางที่กระทำความผิด เช่น รถแทรกเตอร์ ทำให้ผู้กระทำผิดไม่รู้สึกเข็ดหลาบ

๓) การใช้อำนาจข่มขู่ หรือติดสินบนพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ละเว้นการจับกุม หรือดำเนินคดี หรือการใช้กฎหมายบีบบังคับให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตาม การทำร้ายพนักงานเจ้าหน้าที่ และการรวมตัวกันต่อต้านพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

๔) การบุกรุกของราษฎรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เนื่องจากความยากจน จึงทำให้ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติจากอุทยานแห่งชาติ

๕) การขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของนักท่องเที่ยว นายทุน นักธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว มักุเทศก์ ตลอดจนราษฎรในพื้นที่ ที่จะมุ่งแต่แสวงหาประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่เกิดขึ้น

๖) ความไม่แน่นอนของแนวเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้เกิดปัญหาระหว่างราษฎรในพื้นที่กับพนักงานเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ

๗) กฎหมายกำหนดอัตราโทษต่ำเกินไป ทั้งๆที่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มีบทบัญญัติครอบคลุมการกระทำความผิดในลักษณะต่างๆ ค่อนข้างจะเคร่งครัด กว่ากฎหมายอื่น ตัวอย่างเช่น หากมีการสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ผิดกฎหมายขึ้นในอุทยานแห่งชาติ จะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับเท่านั้น

๘) การไม่มีบทกำหนดโทษสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดเสียเอง หรือมีส่วนสนับสนุนในการกระทำผิด ซึ่งอันที่จริงแล้วควรจะกำหนดโทษหนักกว่าบุคคลธรรมดา เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้นั้นเกิดความเกรงกลัวไม่กระทำผิดเสียเอง หรือให้ความร่วมมือสนับสนุนผู้กระทำผิด

เนื่องจากการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีลักษณะพิเศษ คือ ผลอันเกิดจากการกระทำผิดมักปรากฏผลช้า เมื่อเทียบกับความผิดฐานอื่น เช่น คดีทำร้ายร่างกาย คดีชิงทรัพย์ ด้วยเหตุนี้ จึงมักทำให้พนักงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายไม่ค่อยตื่นตัวในการปฏิบัติหน้าที่ และไม่เฉพาะเจ้าหน้าที่ซึ่งต้องออกปฏิบัติงานในพื้นที่เท่านั้น หากยังรวมถึงความตื่นตัวของผู้บังคับบัญชาอีกด้วย เนื่องจากแม้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องออกปฏิบัติงานจะมีความตื่นตัวในการทำหน้าที่มากเพียงใดก็ตาม แต่หากผู้บังคับบัญชาไม่มีนโยบายให้ดำเนินการดังกล่าว และไม่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจด้วยแล้ว ก็เป็นการยากที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะดำเนินการโดยพลการได้ นอกจากนี้ ประเพณีปฏิบัติของคนไทยที่มักหลีกเลี่ยงการประจานหน้าและหลีกเลี่ยงปัญหากับบุคคลอื่น จึงไม่ค่อยมี

การรายงานการกระทำผิดไม่ว่าเรื่องใดๆ คนไทยเป็นคนที่ยอ่อนแอในการบังคับใช้กฎหมาย เพราะคิดว่าจะทำให้ผู้อื่นเสียหน้า หรืออันตรายและจะถูกดูหมิ่นเกลียดชัง

๑.๙.๕ งานวิจัยด้านมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่มุ่งให้เกิดการดูแลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว อภิญา (๒๕๕๑) กล่าวว่า รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พึงมี และเหมาะสมสำหรับอุทยานแห่งชาติควรเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏว่าในการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ในอุทยานแห่งชาติของไทยปัจจุบันยังประสบปัญหาในการบริหารจัดการทั้งในด้านกฎหมายที่ใช้บังคับแก่อุทยานแห่งชาติที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัญหาด้านพฤติกรรมของผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติ ที่ไม่เป็นไปตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง โดยได้ชี้ประเด็นของปัญหาและมาตรการแก้ไข ดังนี้

๑. ปัญหาทางกฎหมาย มีการบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่สำคัญ ได้แก่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงทำให้มีการกระทำความผิดกรณีเดียวผิดกฎหมายหลายบท บทบัญญัติของกฎหมายเหล่านี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่า และทรัพยากรธรรมชาติไว้เป็นสำคัญ มากกว่าที่จะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายยังไม่เต็มที่ เนื่องจากขาดบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่เพียงพอสำหรับป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด และปัญหาความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ที่เคยอาศัยและทำกินมาก่อน มาตรการแก้ไขปัญหาคือ รัฐควรประกาศแยกพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติที่อนุญาตให้เข้าไปท่องเที่ยวได้ ออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทุกประเภท เพื่อแยกใช้กฎหมายให้ถูกต้องตามลักษณะความต้องการในพื้นที่ และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นแนะนำ และบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการประจำอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง และให้ผู้แทนชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการ ควรเพิ่มพาดานโทษตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติให้สูงขึ้น และให้รางวัลนำจับ ตลอดจนปรับแก้บทบัญญัติให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยให้สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดรูปแบบความผิดใหม่ๆ ได้ นอกจากนี้ควรมีการรวบรวมกฎระเบียบต่างๆ ที่ใช้บังคับแก่อุทยานแห่งชาติ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการใช้บังคับ และเป็นการแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนและกระจัดกระจายกันของกฎหมาย

๒. ปัญหาอันเกิดจากราษฎร และนักท่องเที่ยว การไม่เคารพกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ การขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างความเสื่อมโทรมให้แก่อุทยานแห่งชาติ ด้วยการทำลายทรัพยากรสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในการแก้ไขปัญหารัฐควรใช้มาตรการ

ป้องกัน โดยการปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชน โดยเริ่มตั้งแต่เยาวชนและแทรกเข้าไปในระบบการศึกษา ควรส่งเสริมให้ใช้ระบบฉลากเขียว และควรจัดให้มีการปฐมนิเทศนักท่องเที่ยวก่อนเข้าอุทยานแห่งชาติทุกครั้ง นอกจากนี้ควรใช้มาตรการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติ และจัดตั้งพื้นที่แนวกันชนป่าอนุรักษ์เพื่อพัฒนาเป็นป่าชุมชนในอนาคต

๓. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีสาเหตุมาจากความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ระบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพ การจัดเก็บและกำจัดขยะ ปัญหาด้านบุคลากร และงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ในการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ รัฐควรกำหนดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง ปรับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่านั้น ปรับขึ้นค่าธรรมเนียมการเข้าใช้ประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติให้เหมาะสม และประสานงานกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บและกำจัดสิ่งปฏิกูล ให้ถูกต้องเหมาะสมตามวิธีการ เพื่อไม่ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อม

มาตรการทั้งหลายดังกล่าวมานี้ข้างต้น จะเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ และการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติ เป็นการยกระดับอุทยานแห่งชาติของไทยไปสู่มาตรฐานสากล สามารถรองรับนักท่องเที่ยวนานาชาติจากทั่วโลก และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศชาติอย่างยั่งยืน

๑.๙.๖ งานวิจัยด้านโปรแกรมการสื่อความหมาย

ด้วยการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ มีกฎหมาย ระเบียบ บังคับใช้อยู่จำนวนมาก ยากที่นักท่องเที่ยวจะสามารถเข้าใจ และปฏิบัติได้ถูกต้อง ประสานจิตต์ (๒๕๒๗) ขบวนการในการประชาสัมพันธ์ การให้ข่าวสาร การให้ความรู้ความเข้าใจ การให้การศึกษาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ ย่อมต้องอาศัยการสื่อความหมายธรรมชาติเป็นสื่อกลาง เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้การประชาสัมพันธ์ การให้ข่าวสาร การให้ความรู้ความเข้าใจ และการให้การศึกษาบรรลุผล กล่าวคือเป็นการส่งผลให้นักสื่อความหมาย หรือเนื้อหาที่จะสื่อสารไปยังผู้รับเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ถูกต้องรวดเร็ว แต่การจะใช้อะไรอย่างไรมันจะบังเกิดผลตามความต้องการนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เราจะต้องเข้าใจกับสื่อความหมายธรรมชาติเหล่านี้ให้ดีเสียก่อน เราจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงธรรมชาติและหน้าที่ของสื่อความหมายธรรมชาติ แต่ละชนิดซึ่งแตกต่างกัน รวมทั้งจะต้องลำบากที่จะต้องเลือกใช้สื่อที่ถูกต้อง และได้ผลตามต้องการ นอกจากนั้นเราต้องรู้จักพิจารณาเพื่อวางแผนการใช้สื่อความหมายธรรมชาติให้เหมาะสมอีกด้วย โดยเราต้องคำนึงถึงส่วนประกอบอื่นๆ เช่น เราพอจะหาสื่อความหมายธรรมชาติอะไรมาใช้ได้บ้าง ผู้รับมีขีดความสามารถที่จะรับข่าวและเข้าใจข่าวสารได้แค่ไหน การสื่อความหมายธรรมชาติอย่างไหนจึงจะให้ผลดีกว่ากัน แต่อย่างไรก็ตามการสื่อความหมายธรรมชาตินั้น นอกจากจะช่วยให้ข่าวสารความรู้ที่ถูกต้องในพื้นที่แล้วยังสามารถให้ความรู้ความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร

ธรรมชาติอีกด้วย ดังนั้น หากมีสื่อความหมายที่ดี สามารถทำให้นักท่องเที่ยวทราบ และไม่ประพจน์ ผิดกฎหมาย ผิดระเบียบได้ น่าจะเป็นส่วนช่วยให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วันวิสา (๒๕๔๘) ได้ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์ และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยสามข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้ป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ๒) เพื่อศึกษาความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ๓) เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจากนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จำนวน ๓๐๐ คน ผลการวิจัยพบว่าปัญหาป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายด้านความเหมาะสมของตัวอักษรบนป้าย ด้านความเหมาะสมของป้าย ด้านความเหมาะสมของภาพสัญลักษณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ขับรถและนักท่องเที่ยว และควรมีป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายเพิ่มในจุดต่างๆ อยู่ในระดับมาก ความเข้าใจเกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์ของผู้ขับขี่ยานพาหนะ เป็นป้ายสัญลักษณ์สุภาพ ป้ายสัญลักษณ์การไม่อนุญาต มีความเข้าใจมากที่สุด ความเข้าใจเกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์ของนักท่องเที่ยว ป้ายสัญลักษณ์บริการ และประเภททั่วไปอยู่ในระดับมาก

วรทยา และคณะ (๒๕๕๐) ให้ความเห็นว่าโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่จะเป็นสื่อที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ที่ไปเยือน นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และช่วยป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่ได้ ดังนั้น การจัดการแหล่งท่องเที่ยวผ่านการใช้โปรแกรมสื่อความหมาย จึงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการตามหลักวิชาการ ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในด้านองค์ประกอบของสื่อ และคุณภาพของสื่อ ในแหล่งนันทนาการ ๓ ประเภท ได้แก่ในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ได้พื้นที่ตัวแทนของแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ คือน้ำตกเอราวัณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ คือน้ำตกสวนสัตว์ดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ คืออุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยว ต้องการใช้ประโยชน์มากที่สุด อาจเป็นเพราะวานนอกจากจะเป็นโปรแกรมสื่อความหมายแล้ว ยังเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งนันทนาการด้วย

อภิญา (๒๕๕๖) ได้ศึกษาความเหมาะสมและการใช้ประโยชน์ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยแบ่งความเหมาะสมของป้าย เป็น ๖ ตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) ตัวอักษร ๒) สัญลักษณ์/ภาพ ๓) เนื้อหา/ข้อความ ๔) แผ่นป้าย ๕) โครงสร้างป้าย และ ๖) ตำแหน่งที่ตั้ง สรุปว่าป้ายสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความเหมาะสมขององค์ประกอบป้ายระดับปานกลาง

และความต้องการใช้ประโยชน์ป่าสื่อความหมายธรรมชาติ จาก ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ๒) เพื่อทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ๓) เพื่อทราบข้อปฏิบัติในการประกอบกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ๔) เพื่อทราบปัญหาและเงื่อนไขของสภาพพื้นที่นั้นๆ ๕) เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๖) เพื่อเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบทางนันทนาการเพิ่มขึ้น และ ๗) เพื่อเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติเพิ่มขึ้น พบว่าผู้มาเยือนต้องการใช้ประโยชน์เพื่อด้านการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด และผู้มาเยือนที่มีประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ ขนาดของกลุ่มระยะเวลาที่ใช้พื้นที่ และกิจกรรมที่ประกอบจริงในพื้นที่ ที่ต่างกัน มีความต้องการในการใช้ประโยชน์ป่าสื่อความหมายแตกต่างกัน

เอกชัย และคณะ (๒๕๕๗) ได้ทำการประเมินศักยภาพเส้นทางเดินป่าระยะไกลโหล่นแต่พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ทั้งในด้านของการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายของกล้วยไม้และถิ่นที่อาศัย ดังนั้นการกำหนดพื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง เช่นเส้นทางเดินป่าและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น บ้านพัก ห้องน้ำ ลานจอดรถ และเส้นทางชมความงามในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง ต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพของกล้วยไม้ทั้งสามระดับ ได้แก่ พันธุ์กรรม ชนิด และถิ่นที่อยู่อาศัย รวมถึงศักยภาพการฟื้นคืนของระบบนิเวศ ความยั่งยืนของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้จากวัตถุประสงค์หลักของพื้นที่คุ้มครองแห่งนี้ที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และทรัพยากรกล้วยไม้ที่ปรากฏอย่างหลากหลาย การให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์พื้นที่ในฐานะเป็นถิ่นกำเนิดของกล้วยไม้ป่ามีความสำคัญมากกว่าการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทำการออกแบบโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาติได้พิจารณาจากข้อมูลศักยภาพทรัพยากรนันทนาการร่วมกับการสำรวจความหลากหลายและชีพลักษณะของกล้วยไม้ป่า สภาพสังคมพืช และลักษณะของเส้นทางสามารถกำหนดเค้าโครงเรื่องได้ ๓ หัวข้อคือ ๑) ความหลากหลายของสังคมพืชในเส้นทางเดินป่าระยะไกลโหล่นแต่ ๒) ชีพลักษณะและความสำคัญของกล้วยไม้ป่า และ ๓) และช่วงเวลาการออกดอกของกล้วยไม้ป่า เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าต่อนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนโดยทั่วไป วิธีการสื่อความหมายธรรมชาติที่เหมาะสมสำหรับเส้นทางนี้ ควรเป็นรูปแบบคู่มือศึกษาธรรมชาติควบคู่กับการมีเจ้าหน้าที่นำทางในการศึกษาเรียนรู้และให้ข้อมูล เนื่องจากเส้นทางที่มีระยะทางไกล การเดินทางค่อนข้างมีความยากลำบาก สภาพภูมิอากาศที่มีความชื้นสูง ฝนตกตลอดเกือบทั้งปี รวมทั้งความเปราะบางของทรัพยากรและพืชพรรณ นอกจากนี้คู่มือศึกษาธรรมชาติยังสามารถนำเสนอข้อมูลที่มีรายละเอียด ภาพประกอบที่สำคัญ และยังเป็นสื่อกลางที่ผู้ใช้ประโยชน์สามารถอ่านเวลาใดหรือที่ใดก็ได้ และยังช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากสิ่งปลูกสร้างเพื่อใช้ในการสื่อความหมายธรรมชาติโดยวิธีอื่น

บทที่ ๓

สรุปภาพรวมและข้อเสนอแนะ

๓.๑ สรุปภาพรวมการวิจัย

จากสภาพปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มปัญหา ได้แก่ ๑. ปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์และผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบางส่วน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ๒. ปัญหาที่เกิดจากพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจถึงบทบาทภาระหน้าที่ตามกฎหมาย กฎระเบียบ ๓. ปัญหาที่เกิดจากกฎระเบียบที่อาจมีบางส่วนที่ล้าสมัย ไม่ชัดเจน หรือไม่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในปัจจุบัน จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อทำการปรับปรุง และกำหนดแนวทางการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับ เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำการศึกษาวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง การศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยจะทำการศึกษาเพื่อตอบปัญหา ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินและปรับปรุงกฎระเบียบสำหรับการบังคับใช้ในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อค้นหาแนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับต่างๆเพื่อใช้ในการบริหารจัดการควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อให้การนำไปใช้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้นจึงได้ทำการศึกษาในด้านการพัฒนาและออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบและนำเสนอแนวทางการสื่อความหมายที่เหมาะสมเพื่อสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเหมาะสมกับงานอุทยานแห่งชาติ ผลการศึกษาจะสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆ ทั้งอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเลได้เป็นอย่างดี

แผนงานวิจัยการศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบไปด้วย ๒ โครงการวิจัยย่อย ได้แก่ โครงการที่ ๑ เรื่องการประเมินและปรับปรุงกฎระเบียบสำหรับการบังคับใช้ในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และโครงการที่ ๒ เรื่องการประยุกต์ใช้และออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการประเมินสถานภาพด้านการบังคับใช้กฎระเบียบและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวและเสนอแนะแนวทางการร่างการปรับปรุงกฎ ระเบียบและมาตรการต่างๆ ในการควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ด้านระบบโปรแกรมสื่อความหมายในการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และจัดทำข้อเสนอการปรับปรุงโปรแกรมสื่อความหมายที่สามารถลดการกระทำผิดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นำมาจัดทำแผนกลยุทธ์การใช้โปรแกรมสื่อความหมายด้านการบังคับใช้

กฎระเบียบที่เหมาะสม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานแห่งชาติต่างๆ เสนอแนะแนวนโยบายและแนวทางการบังคับใช้กฎระเบียบในการควบคุม และขับเคลื่อนให้เกิด การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานต่อไป

ผลการศึกษา ได้ทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูลด้านการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประเมินระดับความรุนแรงของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ศึกษา ทำการประเมินสถานภาพของการบังคับใช้กฎระเบียบในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ได้ทำการศึกษาถึงพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้กำหนดแนวทางปรับปรุงกฎระเบียบและการบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

๑.๑. ผลักดันให้มีการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ และการสร้างกลไกเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารงานและการนำแผนงานไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

๑.๒. แนวทางการทบทวน ระเบียบ มาตรการที่ใช้ในปัจจุบันที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุม ให้มีความชัดเจน และมีเนื้อหาที่กระชับเข้าใจง่าย พร้อมพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานของทั้งเจ้าหน้าที่ และมัคคุเทศก์ รวมถึงการเพิ่มบทลงโทษตามกฎหมายให้รุนแรงมากขึ้น เพื่อป้องปรามมิให้เกิดการกระทำความผิด ทั้งนี้เสนอให้มีการร่างแก้ไขระเบียบฯ ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยว และพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ และระเบียบฯ ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ การออกคำสั่ง และประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ให้ครอบคลุมการดำเนินการของทั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวที่เกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยว รวมทั้งการปรับปรุงประกาศ และกำหนดมาตรการเพิ่มเติมเฉพาะกรณี เพื่อควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๑.๓. มุ่งเน้นการป้องกันและสร้างความเข้าใจโดยใช้โปรแกรมการสื่อความหมายที่เหมาะสม มาเป็นเครื่องมือในการควบคุมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความร่วมมือมากกว่าการบังคับใช้แต่กฎหมาย

๑.๔. นำพระราชบัญญัติธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาช่วยในการคุ้มครองดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มากขึ้น และสร้างความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ได้แก่ การประกาศให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้มีอำนาจในการควบคุมดูแลเฉพาะในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ การดำเนินการประกาศให้พื้นที่ท่องเที่ยวบางส่วนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวท้องถิ่น ตามมาตรา ๕๑ และการดำเนินการด้านมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือการนำนักเรียนมาทำหน้าที่มัคคุเทศก์น้อย ให้ถูกต้องตามกฎหมายด้วย

๑.๕. สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมทั้งในระดับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ และภาคสังคม ได้เข้ามาช่วยในการดำเนินการ รวมถึงเพิ่มกลยุทธ์ในการแสวงหาแนวร่วม โดยให้ภาคเทศกมาเป็นผู้ช่วย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในการดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการทำลายธรรมชาติ ตลอดจนใช้แนวทางกระตุ้นให้เกิดแนวร่วมช่วยดูแล โดยใช้แนวคิด นักท่องเที่ยวช่วยเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่

๑.๖. พัฒนากลยุทธ์ในการเพิ่มพูนศักยภาพและประสิทธิภาพพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาด้านความรู้ การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การสร้างขวัญกำลังใจและสวัสดิการที่ดีขึ้น

๑.๗. เสริมสร้างจริยธรรมการท่องเที่ยวให้เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบด้วยความเต็มใจและเข้าใจ

การกำหนดแนวนโยบายและแผนดำเนินการเพื่อการปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ และการนำโปรแกรมสื่อความหมายด้านการบังคับใช้กฎระเบียบที่เหมาะสม จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการท่องเที่ยว นันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติไว้ว่า *บริหารจัดการท่องเที่ยว นันทนาการในอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วม* โดยกำหนดแผนกลยุทธ์และแนวนโยบายการบริหารจัดการ ๕ แผนกลยุทธ์ ดังนี้

แผนกลยุทธ์ ที่ ๑ : การปรับปรุง และแก้ไขกฎระเบียบเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว

แผนกลยุทธ์ ที่ ๒ : การพัฒนาศักยภาพ และเสริมสร้างองค์ความรู้

แผนกลยุทธ์ ที่ ๓ : การพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย และรูปแบบการท่องเที่ยว

แผนกลยุทธ์ ที่ ๔ : การเสริมสร้างความร่วมมือ และเครือข่ายการมีส่วนร่วม

แผนกลยุทธ์ ที่ ๕ : การบริหารจัดการท่องเที่ยวนันทนาการ

สำหรับการปรับปรุงกฎระเบียบ เพื่อให้นำไปใช้ควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงได้เสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม (ร่าง) ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จำนวน ๒ ระเบียบ ได้แก่ ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปต่อยอดเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการออกระเบียบดังกล่าวได้ต่อไป

คณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาด้านแบบการพัฒนาโปรแกรมการสื่อความหมาย เพื่อให้เป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยว ขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน ๖ กิจกรรม ได้แก่ ๑. การจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน (Handbook) ด้านการควบคุมการท่องเที่ยว ๒. การจัดทำคู่มือท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี (Guided book) ฉบับพกพา ๓. การจัดทำสมุดภาพประจำรถยนต์

(Mobile Guided Book) เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบการปฏิบัติตนในการเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ๔. การจัดทำสื่อความหมายออนไลน์ในรูปแบบสมุดภาพการ์ตูนเที่ยวอุทยานอย่างน่ารัก ๕. การออกแบบและจัดทำป้ายสื่อความหมายอัจฉริยะ และ ๖. การพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์และโปรแกรมสำเร็จรูป (Application) โดยพัฒนา Fan Page บน Facebook ชื่อ *ท่องเที่ยวอุทยานฯ ด้วยใจรักษ์*

ผลของการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงกฎระเบียบมาตรการสำหรับการบังคับใช้ในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และแนวทางการบังคับใช้ที่ตรงกับความต้องการใน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถนำไปขยายผล เพื่อปรับใช้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สำหรับในภาพรวมหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อใช้ในการควบคุมบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพต่อไป ในส่วนการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อใช้ควบคุมการท่องเที่ยว ในภาพรวมหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งอุทยานแห่งชาติทางบก และอุทยานแห่งชาติทางทะเล สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อใช้ในการควบคุมบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้เป็นอย่างดี

๓.๒ ข้อเสนอแนะ

๑. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ถึงแม้ว่าจะมีหลายประเด็นที่สมควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม แต่เนื่องจากกระบวนการในการแก้ไขมีขั้นตอน และใช้เวลานานมาก และประเด็นที่ควรแก้ไขเป็นเพียงการเพิ่มเติมเพื่อให้การบังคับใช้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นการกำหนดให้อุทยานแห่งชาติจะต้องมีแผนงานจัดการ (Management Plan) และการแบ่งเขตการจัดการ (Zoning) ที่ชัดเจนไว้เป็นกรอบทิศทางการปฏิบัติ การเพิ่มแนวทางการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม ตลอดจนการเพิ่มบทกำหนดโทษ การเพิ่มเติมและขยายความในบางมาตรา ซึ่งในระหว่างรอการแก้ไขกฎหมาย ควรเร่งดำเนินการออกระเบียบ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มาบังคับใช้ก่อนได้

๒. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรประสานความร่วมมือกับกรมการท่องเที่ยว เพื่อนำพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความร่วมมือต่างๆ อาทิ การมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ การกำหนดเขตท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนการควบคุมกิจกรรมท่องเที่ยว โดยให้มัคคุเทศก์มาช่วยควบคุมดูแลการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ

๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ควรให้ความสำคัญกับการป้องปรามมากกว่าการปราบปราม กล่าวคือควรให้ความสำคัญในการป้องกันก่อนที่จะเกิดการกระทำความผิด โดยการให้ความรู้สร้างความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์สื่อสาร โดยเลือกใช้โปรแกรมการสื่อความหมายที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ หากเกิดการระเิดหรือกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่จำเป็นต้องใช้มาตรการปราบปรามโดยการบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดต่อไป

๔. ควรใช้แนวทางการเสริมสร้างรู้ ความเข้าใจ ให้นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือด้วยความเข้าใจ จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขึ้นได้

๕. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรใช้แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการมีส่วนร่วม เพื่อนำมาช่วยแก้ไขปัญหาค่าเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จะช่วยทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้เป็นอย่างดี

๖. การพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้ด้านกฎระเบียบข้อบังคับนั้น มีผลในการบังคับใช้ด้านกฎหมายด้วย จึงควรมีการสื่อความหมายให้ครอบคลุมบทกำหนดโทษ เพื่อทำความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว

๗ การสื่อความหมาย เพื่อใช้ในการควบคุมบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีหลากหลายภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ เยอรมัน จีน เป็นต้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญภาษานั้นๆ มาเป็นที่ปรึกษา หรือใช้อาสาสมัครที่มีประสบการณ์จากต่างประเทศมาช่วยงานด้านนี้โดยเฉพาะ

๘. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรตั้งองค์กรหรือหน่วยงานหลักขึ้นมาเป็นหน่วยปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาและจัดทำด้านการสื่อความหมาย โดยเฉพาะการจัดทำป้ายสื่อความหมาย หรือการนำแนวคิดในเรื่องการเชิญชวนองค์กรต่างๆ ที่มีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมที่เรียกว่า กระบวนการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มาช่วยในการพัฒนาโปรแกรมการสื่อความหมาย หรือการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เพื่อให้การจัดทำสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศเป็นมาตรฐาน และสมบูรณ์แบบ

๙. เพื่อให้การบังคับใช้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับอุทยานแห่งชาติ และสำนักอุทยานแห่งชาติ ควรนำแนวทางการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และโปรแกรมสำเร็จรูป (Application) Fan Page บน Facebook ภายใต้ชื่อ “ท่องเที่ยวอุทยานฯ ด้วยใจรัก” ที่ได้พัฒนาขึ้นแล้วไปดำเนินการและขยายผลอย่างต่อเนื่องต่อไป

๓.๓ การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. สมาคมอุทยานแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเครือข่ายสังคมออนไลน์และโปรแกรมสำเร็จรูป (Application) Fan Page บน Facebook ภายใต้ชื่อ “ท่องเที่ยวอุทยานฯ ด้วยใจรัก” ที่ได้พัฒนาขึ้นแล้วไปดำเนินการและขยายผลอย่างต่อเนื่องต่อไป

๒. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในฐานะหน่วยงานราชการที่ควบคุมดูแล และบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นหน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้โดยตรง ซึ่งจะเป็นต้นแบบให้กับอุทยานแห่งชาติ และพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ ได้มาศึกษาและนำไปปรับใช้ได้อย่างกว้างขวางต่อไป

๓. ส่วนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และค้นหาด้านแบบในการจัดการอุทยานแห่งชาติ การท่องเที่ยวและนันทนาการ การอนุรักษ์และจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นต้นแบบในการสาธิตและเผยแพร่ ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับอุทยานแห่งชาติ และพื้นที่คุ้มครองได้อย่างแพร่หลายและกระจายได้ทั่วประเทศ

๔. หน่วยงานสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทุกแห่ง และพื้นที่คุ้มครองต่างๆ สามารถนำแนวนโยบายและรูปแบบโปรแกรมการสื่อความหมายในด้านการบังคับใช้กฎระเบียบ เพื่อการควบคุมและขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างกว้างขวาง

๕. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สามารถนำแนวทางและนำ (ร่าง) ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่นำเสนอไว้ในงานวิจัยนี้ ไปดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้ต่อไป

๖. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ตลอดจนภาคเอกชนต่างๆ สามารถนำไปใช้ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

๗. สมาคมอุทยานแห่งชาติ ในฐานะองค์กรภาคเอกชนทางวิชาการ ได้องค์ความรู้และแนวทางที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนให้เกิดการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานต่อไป

ภาพที่ ๒-๑ แผนที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และเส้นทางเดินทาง

มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับเขตอำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดกับเขตอำเภอบ้านนา อำเภอเมือง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และอำเภอเมือง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับเขตอำเภอนาดี อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดกับเขตอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก อำเภอแก่งคอยอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบด้วยเทือกเขาที่สลับซับซ้อนกัน ได้แก่เขาร่ม ซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดถึง ๑,๓๕๑ เมตร เขาแหลมสูง ๑,๓๒๖ เมตร เขาเขียวสูง ๑,๒๙๒ เมตร เขาสามยอดสูง ๑,๑๔๒ เมตร เขาฟ้าผ่าสูง ๑,๐๔๗ เมตร เขากำแพงสูง ๘๗๕ เมตร เขาสมอปูนสูง ๘๐๕ เมตร และเขาแก้วสูง ๘๐๒ เมตร (วัดความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเป็นเกณฑ์) ด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกพื้นที่จะลาดต่ำ ทางทิศเหนือมีความชันน้อยถึงปานกลาง ส่วนทางทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นที่สูงชันขึ้นไปเรื่อยๆ มีลักษณะเป็นภูเขาสูงชันโดดเด่นคล้ายกำแพง เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำที่สำคัญ ๕ สาย ได้แก่แม่น้ำปราจีนบุรี แม่น้ำนครนายก แม่น้ำลำตะคอง แม่น้ำลำพระเพลิง และห้วยมวกเหล็ก

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีวัดได้ ๒,๒๗๐ มิลลิเมตร และปกติฝนจะตกมากที่สุดช่วงเดือนพฤษภาคมไปจนถึงเดือนตุลาคม

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วยสภาพป่าหลายประเภท ได้แก่ป่าผสมผลัดใบ ป่าดงดิบแล้ง ป่าดงดิบชื้น ป่าดิบเขา พุ่มหญ้า และป่ารุ่นหรือป่าเหล่า และมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช และสัตว์ป่า โดยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งที่มีสัตว์ป่าชุกชุมมากสามารถเห็นสัตว์ป่าเดินผ่านหรือออกหากินตามทุ่งหญ้า หรือในบางโอกาสขณะขับรถยนต์ไปตามถนน สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่สามารถพบได้บ่อยๆ ได้แก่ เก้ง กวาง ตามทุ่งหญ้าต่างๆ ไป นอกจากนี้ยังพบช้างป่า กระทิง เลียงผา หมี เม่น ชะนี พญากระรอก หมาไม่ ชะมด อีเห็น กระต่ายป่า แมวตาว เป็นต้น พบนกชนิดต่างๆ จำนวนมากกว่า ๓๔๐ ชนิด นกที่น่าสนใจและพบเห็นได้บ่อย ได้แก่ นกขุนทอง นกขุนแผน นกพญาไฟ นกแก้วแล้ว นกโพระดก นกแซงแซว นกเขา นกกระปูด ไก่ฟ้า และนกกินแมลงชนิดต่างๆ นกเงือกทั้ง ๔ ชนิด ซึ่งได้แก่ นกกก นกเงือกกรามช้าง นกแก๊ก และนกเงือกสีน้ำตาล เป็นต้น นอกจากนี้พบสัตว์เลื้อยคลานถึง ๓๕ ชนิด เช่น งูเห่า งูจงอาง งูสามเหลี่ยม งูเหลือม ตัวเงินตัวทอง กิ้งก่า จิ้งเหลน เป็นต้น สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก พบ ๑๘ ชนิด ส่วนใหญ่เป็นจำพวกกบชนิดต่างๆ เช่น กบหนอง อึ่งน้ำเต้า เขียดอ่อง เป็นต้น และแมลงในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พบมากกว่า ๕,๐๐๐ ชนิด ที่สวยงามและพบเห็น

ได้บ่อย ได้แก่ ผีเสื้อที่พบกว่า ๒๑๖ ชนิด เช่น ผีเสื้อข้างร้อน ผีเสื้อปลายปีกส้ม ผีเสื้อหนอนกาฝากจุดแดง ผีเสื้อหางติ่งปารีส และผีเสื้อถุงทองป่าสูง เป็นต้น

๒.๑.๒ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้ทั้งแบบตามอิสระ มาเอง เที่ยวเอง เป็นแบบส่วนตัว เป็นครอบครัว เป็นกลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มผสมเพื่อน และครอบครัว หรือกลุ่มประชุม ศึกษาดูงาน และมีบางคณะให้บริษัททัวร์จัดการท่องเที่ยวให้ โดยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกประกอบการท่องเที่ยว นันทนาการ ไว้รองรับการท่องเที่ยว ดังนี้

๒.๑.๒.๑ จุดท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นับว่าเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรที่หลากหลายสวยงาม สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทุกฤดูกาล โดยมีจุดท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ การท่องเที่ยว หลายรูปแบบ

สำหรับจุดท่องเที่ยวประเภทน้ำตกที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่

(๑) น้ำตกเหวสุวัต เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียง อยู่สุดถนนธนรัชต์ เส้นทางปากช่อง – เขาใหญ่ (หมายเลข ๒๐๙๐) น้ำตกนี้มีลักษณะเป็นสายน้ำตกลงมาจากหน้าผาสูง ๒๐ เมตร ด้านล่างเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ ฤดูฝนน้ำจะมากไหลแรงและเย็นจัด

(๒) น้ำตกเหวไทร ห่างจากน้ำตกเหวสุวัตไปทางใต้ประมาณ ๗๐๐ เมตร น้ำตกนี้มีลักษณะเป็นหน้าผากกว้างเต็มลำห้วย สูงประมาณ 5 เมตร

(๓) น้ำตกเหวประทุน อยู่ถัดจากน้ำตกเหวไทรประมาณ ๑ กิโลเมตรเศษ มีลักษณะเป็นหน้าผากกว้างสวยงามมาก

(๔) น้ำตกผากล้วยไม้ ห่างจากลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้เลียบลำตะคองเข้าไป ๑,๒๐๐ เมตร ช่วงปลายเดือนมีนาคมถึงเมษายน กล้วยไม้หว่ายแดงที่ขึ้นอยู่ตามผาน้ำตกจะบานสะพรั่งสีแดงเต็มป่า

(๕) น้ำตกเหวนรก เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ อยู่ทางทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การเดินทางหยุดรถที่ กม. ๒๒ เส้นทางปราจีนบุรี – เขาใหญ่ (หมายเลข ๓๐๗๗) แล้วเดินเท้าเข้าไปอีก ๘๐๐ เมตร น้ำตกมี ๓ ชั้น ชั้นแรกสูงประมาณ ๖๐ เมตร น้ำจะไหลผ่านหน้าผาชั้นนี้พุ่งลงสู่ชั้นที่ ๒ และ ๓ ที่อยู่ถัดลงไปใกล้ๆ กันทางแนวตั้ง ๙๐ องศา สูงไม่ต่ำกว่า ๑๕๐ เมตร

(๖) น้ำตกธารรัตนา เป็นน้ำตกเล็กๆ ใกล้เส้นทางขึ้นเขาใหญ่ฝั่งปราจีนบุรี (ด่านเนินหอม) โดยหยุดรถที่ กม.๑๖ บนถนนปราจีนบุรี – เขาใหญ่ (หมายเลข ๓๐๗๗) เดินลงไปตามเส้นทางด้านซ้ายมือ ๕๐ เมตร

(๗) น้ำตกวังบอน เป็นช่วงท้ายของสายน้ำตกธารรัตนา ที่ไหลสู่อ่างเก็บน้ำหน้าเขื่อนวังบอน มองเห็นได้ในระยะไกล สามารถประกอบกิจกรรมพายเรือ ในการเที่ยวชมน้ำตกในช่วงฤดูฝน และช่วงฤดูหนาว ต้นๆ เท่านั้น และสามารถกางเต็นท์พักแรมได้ การเดินทางเข้าสู่ น้ำตกวังบอนใช้เส้นทางถนนปราจีนบุรี – เขาใหญ่ (หมายเลข ๓๐๗๗) แล้วแยกซ้ายไปตามถนนลาดยางใกล้ด่านตรวจทางเข้า เขาใหญ่ฝั่งปราจีนบุรี ระยะทาง ๓ กิโลเมตร

(๘) น้ำตกนางรอง อยู่สุดทางหลวงจังหวัดนครนายก หมายเลข ๓๐๔๙ แล้วเดินเลียบห้วยนางรองไปอีก ๒๕๐ เมตร น้ำตกนางรองแต่ละชั้นไม่สูงมากนักแต่กระแสน้ำไหลแรง

(๙) น้ำตกสาริกา เดินทางจากตัวเมืองนครนายกไปตามทางหลวงหมายเลข ๓๐๔๙ ระยะทาง ๑๒ กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ สายน้ำไหลตกจากหน้าผาเป็นทอดถึง ๙ ชั้น ชั้นที่สูงที่สุดประมาณ ๑๐๐ เมตร

(๑๐) น้ำตกเจ็ดคต เป็นน้ำตกขนาดกลางสูงประมาณ ๒๐ เมตร ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ขย. ๑๘ (เจ็ดคต) ระยะทาง ๘๐๐ เมตร

(๑๑) น้ำตกตะคร้อ/น้ำตกสลัดได อยู่ใกล้กับหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ขย. ๑๐ (ประจันตคาม)

(๑๒) น้ำตกธารทิพย์ เป็นน้ำตกเล็กๆ ใกล้หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ขย. ๑๐ (ประจันตคาม) ไหลมาตามลานหินกว้างเป็นทางยาว จากนั้นสายน้ำจะไหลผ่านช่องเขาแคบที่ชันขาข้างก่อนตกลงเป็นน้ำตกสูง ๕ เมตร

(๑๓) น้ำตกเหวอีอ่า ใช้ทางเท้าจากน้ำตกธารทิพย์ ขึ้นสู่เขาสมอปูนด้วยระยะทาง ๔ กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ความสูงกว่า ๓๐ เมตร หน้ากว้าง ๒๐ เมตร

(๑๔) น้ำตกกองแก้ว เป็นน้ำตกเล็กๆ ใกล้ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่มีสะพานแขวนและเส้นทางศึกษาธรรมชาติกองแก้วอยู่ในบริเวณเดียวกัน

ภาพที่ ๒-๒ น้ำตกเหวสุวัต

ภาพที่ ๒-๓ น้ำตกเหวนรก

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทจุดชมทิวทัศน์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่โดดเด่น ได้แก่

(๑) จุดชมทิวทัศน์ผาเดียวดาย ช่วงกม.ที่ ๙ ของเส้นทางสู่อุดเขาเขียว เป็นจุดชมวิวที่สวยงาม อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ ๑,๒๔๐ เมตร จึงพบสังคมพืชที่มีสภาพเป็นป่าดงดิบเขาระดับต่ำ เป็นหน้าผาหินทรายที่รายล้อมป่าดงดิบเขาปกคลุมอยู่ มีพืชพรรณไม้ต่างๆ โดยเฉพาะเฟิร์นชนิดต่างๆ ที่เกาะอยู่ตามผิวดินไม้ใหญ่ และตามพื้นหรือขอนไม้จะมีมอสส์ขึ้นปกคลุมอยู่ ลานหินของผาเดียวดาย เป็นจุดชมทิวทัศน์ที่มองเห็นเขาร่มอยู่ตรงหน้าเป็นแนวยาวไกลออกไป คืออ่างทุ่งงูเหลือม เขาสมอปูน และสภาพทุ่งหญ้ากลางหุบเขา เป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นของเขใหญ่ด้วย มีดอกไม้พวกเปราะหิน สาวสนม ออกดอกสวยงาม รวมทั้งเฟิร์นตีนตุ๊กแก และเฟิร์นชนิดอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ยังมีนกหลายชนิดให้ได้พบเห็น เช่น สาลิกาเขียว ปรอดคอดำ นกเป็ดน้ำหางพลั่ว นกแซงแซวหางบ่วงเล็ก และไก่ฟ้าหลังขาว

ภาพที่ ๒-๔ จุดชมทิวทัศน์ผาเดียวดายและป้ายสื่อความหมายบริเวณจุดชมวิว

(๒) จุดชมทิวทัศน์เขาเขียว (ผาตรอมใจ) เป็นจุดชมทิวทัศน์ที่อยู่เลยจุดชมวิวผาเดียวดาย ถึงทางเข้าของศูนย์เรดาร์ของกองทัพอากาศ เป็นจุดที่สามารถเห็นส่วนต่างๆ ของเขาใหญ่ทางด้านที่ทำการอุทยานฯ เช่น บ้านพักโซนธนะรัชต์ ทุ่งหญ้า มอสิงโต ค่ายเยาวชนสุรัสวดี และทุ่งหญ้าหนองผักชี ในฤดูฝนระหว่างกันยายน – ตุลาคม มักจะพบผีเสื้อกลางคืนมาชุมนุมกันให้เห็นมากมายตามต้นไม้

ภาพที่ ๒-๕ แสดงจุดชมวิวทิวทัศน์ เขาเขียวและป้ายสื่อความหมาย

(๓) จุดชมวิวกม.ที่ ๓๐ ถนนธนะรัชต์ เป็นจุดชมทิวทัศน์จุดแรกบนถนนธนะรัชต์ ที่ขึ้นมาจากอำเภอปากช่อง ถนนเส้นนี้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ แยกจากถนนมิตรภาพสู่ยอดเขาเขียว ซึ่งเป็นปีเดียวกับปีที่ก่อตั้งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จุดชมวิวยู่ที่ระดับความสูง ๖๘๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง จุดชมทิวทัศน์แห่งนี้ก็คือช่วงรอยต่อทางนิเวศวิทยา (Ecotone) ระหว่างสังคมป่าเบญจพรรณกับสังคมป่าดงดิบแล้ง มองเห็นทิวทัศน์ด้านทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ยอดเขาต่างๆ ที่ปรากฏจากสายตาเป็นส่วนที่อยู่นอกพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เรียงจากซ้ายไปขวา ได้แก่ เขาแผงม้า เขาวังหิน เขาผาแดง เขาริ้วหัว และ เขาแสงดำ ส่วนด้านหน้าเป็นเขาตำดิน ชุมชนที่ปรากฏต่อสายตาก็คือ หมู่บ้านท่ามะปรางอยู่เบื้องหน้า

ภาพที่ ๒-๖ บริเวณจุดชมวิวิทิวทัศน์ กม. ๓๐ และวิวิทิวทัศน์เบื้องหน้า

(๔) จุดชมวิวโป่งกว้าง เป็นจุดชมวิวทุ่งหญ้า ใจกลางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อยู่บริเวณกิโลเมตรที่ ๓๙-๔๐ ถนนธนะรัชต์ ซึ่งเป็นแหล่งหากินที่สำคัญของกวางป่าและเก้งเป็นหลัก กวางป่าหลังจากมีความคุ้นเคยกับคนที่ไม่ทำร้ายก็มักออกมาให้เห็นเป็นจำนวนมากเป็นประจำ ส่วนใหญ่เริ่มออกหากินตั้งแต่ตอนบ่ายเมื่อแดดในท้องทุ่งอ่อนลงและต่อไปจนถึงตอนกลางคืนจนถึงตอนเช้า ปัจจุบันอาจพบสัตว์ป่าได้ตลอดทั้งวัน

ภาพที่ ๒-๗ บริเวณจุดชมวิวโป่งกว้าง และป้ายสื่อความหมาย

๒.๑.๒.๒ กิจกรรมนันทนาการ

ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมส่องสัตว์โดยใช้สปอร์ตไลต์ กิจกรรมดูนกหรือดูสัตว์ป่า กิจกรรมขี่จักรยาน กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ กิจกรรมปิกนิก กิจกรรมเล่นน้ำตก กิจกรรมการพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ กิจกรรมล่องแก่ง เป็นต้น

สำหรับกิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะสั้น (ไม่ต้องพักแรมในป่า) ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จัดไว้จำนวน ๗ เส้นทาง ได้แก่

(๑) เส้นทางศูนย์บริการนักท่องเที่ยว – น้ำตกกองแก้ว ระยะทาง ๑.๒ กิโลเมตร เส้นทางไปด้วยอิฐตัวหนอน มีป้ายสื่อความหมายตลอดเส้นทาง นักท่องเที่ยวสามารถเดินเองได้

(๒) เส้นทางผากล้วยไม้ – เหวสุวัต ระยะทาง ๓ กิโลเมตร จากลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้เดินเลียบริมห้วยลำตะคอง ถึงน้ำตกเหวสุวัต อาจจะได้พบสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ริมน้ำ เช่น ตะกอน นาก และจระเข้ น้ำจืด

(๓) เส้นทางกม.ที่ ๓๓ – หอดูสัตว์หนองผักชี ระยะทาง ๓ กิโลเมตร จุดเริ่มต้นที่ กม.๓๓ ถนนธนะรัชต์ (หมายเลข ๒๐๙๐) ตัดเข้าสู่ป่าดิบแล้งที่มีต้นไม้ขนาดใหญ่หลายคนโอบกระจายอยู่ผ่านกลุ่มต้นยางเสียน ต้นไทรใหญ่ กะเพราต้น และไม้ตระกูลยางต่างๆ รังนกเงือก ออกสู่ทุ่งหญ้า ผ่านโป่งสัตว์ ริมหนองน้ำขึ้นสู่หอดูสัตว์หนองผักชี แล้วออกสู่ถนนธนะรัชต์ ที่ กม.๓๕

(๔) เส้นทางดงดิบ – มอสิงโต ระยะทาง ๒.๕ กิโลเมตร เริ่มจากบ้านดงดิบตัดขึ้นเขาไปพบเส้นทางเดินป่าจากอ่างเก็บน้ำมอสิงโตที่จะไปหนองผักชีแล้วเลี้ยวซ้ายกลับออกไปมอสิงโต

(๕) เส้นทางดงดิบ-หอดูสัตว์หนองผักชี ระยะทาง ๕ กิโลเมตร เริ่มจากบ้านดงดิบ ลัดเลาะไปตามลำธารเล็กๆ ซึ่งเป็นต้นน้ำของลำตะคอง ผ่านต้นสมพงที่มีรากและพุ่มพุ่มขนาดใหญ่ ก่อนตัดขึ้นหลังเขาไปบรรจบกับเส้นทางมอสิงโต – หนองผักชี

(๖) เส้นทางมอสิงโต – หอดูสัตว์หนองผักชี ระยะทาง ๔ กิโลเมตร จากอ่างเก็บน้ำมอสิงโตสู่ป่ารุ่นที่กำลังฟื้นตัว ผ่านป่าดิบแล้งที่อยู่บริเวณยอดเขา แล้วเดินตามสันเขาผ่านทุ่งหญ้ากลางทาง ก่อนกลับเข้าสู่ป่าดิบแล้ง แล้วไต่ลงเขาข้ามลำตะคองออกสู่ทุ่งหญ้าที่บริเวณหอดูสัตว์หนองผักชี

(๗) เส้นทางน้ำตกกองแก้ว – เหวสุวัต ระยะทาง ๘ กิโลเมตร ใช้เวลา ๕ – ๗ ชั่วโมง เริ่มจากสะพานแขวนใกล้ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวใช้เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ น้ำตกกองแก้ว ๕๐๐ เมตร

กิจกรรมชมสัตว์ป่าบริเวณหอดูสัตว์ ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีหอดูสัตว์ป่าที่นิยม ๓ แห่ง ได้แก่

(๑) หอดูสัตว์มอสิงโต ตั้งอยู่บริเวณกิโลเมตรที่ ๓๗-๓๘ ถนนธนรัศมี อยู่ในจุดที่สามารถมองเห็นทุ่งหญ้าโล่งโดยรอบ เหมาะสำหรับชมดูสัตว์ป่าที่มากินดินโป่ง ซึ่งเป็นดินที่มีแร่ธาตุสำคัญของสัตว์กินพืช

(๒) หอดูสัตว์หนองผักชี ตั้งอยู่บริเวณกิโลเมตรที่ ๓๓ ถนนธนรัศมี เป็นหอสถู่งที่สร้างขึ้นกลางทุ่งหญ้ามองเก็บน้ำหนองผักชี ซึ่งเป็นแหล่งน้ำของสัตว์ป่า รอบๆ หนองน้ำเป็นทุ่งหญ้าคา กว้างใหญ่มีโป่งสัตว์ขนาดใหญ่ตั้งอยู่อีกฟากเป็นจุดชมทิวทัศน์อันกว้างขวางล้อมรอบด้วยทุ่งหญ้าและป่าดงดิบชื้นระดับสูง บางช่วงเป็นสังคมพืชที่อยู่ในขั้นของการทดแทนที่กำลังกลับเข้าสู่สภาพป่าดงดิบชื้น เช่นเดิม นอกจากนี้ยังมีทิวเขาล้อมรอบอีกชั้นหนึ่งด้วย โดยยอดเขาร่มและยอดเขาเขียวยืนโดดเด่นสังเกตได้จากสถานีเรดาร์ของกองทัพอากาศ จึงก่อให้เกิดความน่าตื่นตาตื่นใจ ข้างหนองผักชีมีโป่งดินขนาดใหญ่และอ่างเก็บน้ำ ความสวยงามของทิวทัศน์จากหอคอยแห่งนี้ มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ ทุ่งหญ้าอันกว้างขวาง และป่าดงดิบเป็นฉากธรรมชาติที่ล้อมรอบอยู่หลังทุ่งหญ้าโดยเฉพาะในช่วงที่หญ้าคาออกดอกเป็นสีขาวเต็มทุ่งมีความสวยงามมาก

(๓) หอดูสัตว์คลองปลากั้งหรือหอดูสัตว์เขากำแพง ตั้งอยู่บริเวณบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขณ. ๔ (คลองปลากั้ง) สามารถเฝ้ามองฝูงกระทิงซึ่งมักออกมาหากินที่โป่งเป็นประจำสามารถดูได้ง่าย และมีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี

กิจกรรมดูสัตว์ป่าตอนกลางคืนบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยใช้สปอร์ไลท์ อยู่บริเวณกิโลเมตรที่ ๓๗-๔๐ ถนนธนรัศมี เป็นเส้นทางชมดูสัตว์ผ่านทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ ที่เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่า เวลากลางคืนสัตว์ป่าออกมาหากินอาหาร ทำให้สามารถมองเห็นสัตว์ป่า โดยเฉพาะประเภทสัตว์กึ่ง ไดแก่ กวาง เก้ง ซึ่งมีอยู่ชุกชุมมาก และถ้าโชคดีอาจพบช้างออกมาหากินสองข้างทาง และบริเวณดินโป่ง การส่องสัตว์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้กำหนดเวลาไว้ คือนละ ๒ รอบ เวลา ๑๙.๐๐ น. และ ๒๐.๐๐ น. ไม่อนุญาตให้ใช้รถส่วนตัว การส่องสัตว์ทางสวัสดิการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้จัดรถส่องสัตว์พร้อมคนส่องสปอตไลท์

กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมที่นิยมเป็นการเดินศึกษาธรรมชาติ ระยะใกล้ จำนวน ๓ เส้นทาง ได้แก่

(๑) เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติผาเดียวดาย เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ผ่านป่าดิบเขาที่มีพันธุ์ไม้หลากหลาย มีอากาศหนาวเย็นตลอดปี ระหว่างทางเป็นหน้าผาหินทรายที่สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ มีพืชพรรณไม้ต่างๆ โดยเฉพาะเฟิร์นชนิดต่างๆ ที่เกาะอยู่ตามผิวดินไม้ใหญ่และตามพื้นหรือขอนไม้ในบริเวณก็จะมีมอสส์ขึ้นปกคลุมอยู่ ลานหินของผาเดียวดายเป็นจุดชมทิวทัศน์ที่สวยงามมองเห็นเขาร่มอยู่ตรงหน้าเป็นแนวยาว ไกลออกไปคืออ่างทุ่งงูเหลือม เขาสมอปูน และสภาพทุ่งหญ้ากลางหุบเขา อีกทั้งหน้าผาแห่งนี้ ยังเป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นของเขายใหญ่อีกด้วย

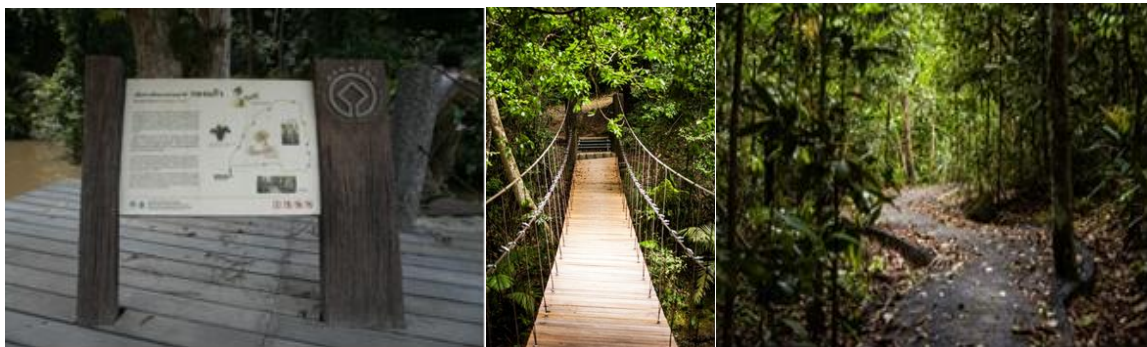
ภาพที่ ๒-๘ บริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติผาเดี่ยวตายและป้ายสื่อความหมาย

(๒) เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ กม. ๓๓ อยู่บนถนนธนรัชต์ บริเวณกิโลเมตรที่ ๓๓ เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้ มีป้ายสื่อความหมายอธิบายระบบนิเวศ สามารถพบเห็นสัตว์ป่าในเส้นทางได้โดยเฉพาะนกหลากหลายชนิด

ภาพที่ ๒-๙ บริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ กม. ๓๓

(๓) เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ น้ำตกกองแก้ว อยู่บนถนนธนรัชต์ บริเวณกิโลเมตรที่ ๓๗ บริเวณด้านหลังศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ระยะทางประมาณ ๒ กิโลเมตร สามารถเข้าถึงได้ตลอดปี มีป้ายสื่อความหมายที่ชัดเจน มีสะพานแขวนข้ามลำน้ำลำตะคอง เส้นทางผ่านสภาพป่าดิบชื้น

ภาพที่ ๒-๑๐ บริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติน้ำตกกองแก้ว

สำหรับกิจกรรมล่องแก่ง ที่นิยมและได้รับความสนใจของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่การล่องแก่งหินเพิง ที่ตั้งอยู่บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ. ๙ (ใสใหญ่) ท้องที่ตำบลสะพานหิน อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี กิจกรรมล่องแก่งซึ่งมีในช่วงฤดูฝน ประมาณเดือนกรกฎาคม – ตุลาคม น้ำในลำธารจะมากและไหลเชี่ยว เหมาะสำหรับการล่องแก่ง ในลำธารมีเกาะแก่ง และหินกระจัดกระจาย แก่งต่างๆ ที่ล่องผ่าน ได้แก่

- แก่งหินเพิง เป็นจุดเริ่มต้นของการล่องแก่ง ลักษณะหินของแก่งหินเพิงเป็นแก่งยาวประมาณ ๑๕๐ เมตร

- แก่งผักหนามล้อม มีลักษณะเป็นวังน้ำขนาดใหญ่กระแสน้ำไหลวนไปมา

- แก่งวังบอน เป็นแก่งหินสั้นๆ ยาวประมาณ ๓๐ เมตร กระแสน้ำจะไหลลาดเอียงลงมาประมาณ ๓๐ องศา ผ่านชั้นหินและเกาะต่างๆ จากนั้นน้ำจะไหลเอื่อยๆ ลงมายังแก่งลูกเสือ

- แก่งลูกเสือ มีลักษณะเป็นแก่งน้ำเล็กๆ มีร่องน้ำ สามารถพายเรือยางผ่านไปได้ แต่ต้องระมัดระวังอันตรายจากกิ่งไม้ที่ยื่นออกมา

- แก่งวังไทร มีลักษณะเป็นแก่งหินกว้างประมาณ ๕๐-๖๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๕๐ เมตร ความกว้างของแก่งพอๆ กับแก่งลูกเสือ มีความลาดชันประมาณ ๓๐ องศา กระแสน้ำจะไหลผ่านเกาะแก่งต่างๆ แล้วม้วนตัวเป็นวงคลื่น ต้องใช้ทักษะความชำนาญในการพายเรือค่อนข้างสูง

- แก่งงูเห่า เป็นแก่งสุดท้าย ถ้าปริมาณน้ำไม่มากนัก จะแลเห็นเกาะแก่งต่างๆ โผล่ขึ้นมาเหนือน้ำ แต่ถ้าอยู่ในช่วงฤดูฝน กระแสน้ำจะไหลท่วมเกาะแก่งต่างๆ จนมีลักษณะคล้ายกับฝายกั้นน้ำ

กิจกรรมนันทนาการอื่นๆ ได้แก่ กิจกรรมขับรถศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กิจกรรมขี่จักรยาน กิจกรรมดูนก กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ กิจกรรมเดินป่าทั่วไป แบบพักแรมและไม่พักแรม ฯลฯ

๒.๑.๒.๓ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยว ได้แก่

๑. สถานที่กางเต็นท์ มีจุดให้บริการบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ๒ แห่ง คือลานกางเต็นท์ลำตะคอง สามารถรองรับได้ ๖๐๐ คน และลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ สามารถรองรับได้ ๘๐๐ คน มีบริการเช่าเต็นท์และอุปกรณ์อื่นๆ นอกจากนั้นยังมีสถานที่กางเต็นท์ให้บริการตามหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติต่างๆ เช่น หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ. ๔ (คลองปลากั้ง) นอกจากนี้ยังมีการขยายลานกางเต็นท์บริเวณลานจอดรถเฮลิคอปเตอร์ มอสิงโตเดิม (ตั้งชื่อว่าลานเขาร่ม)

๒. ค่ายพักแรม มีอยู่ ๒ โซน คือ โซน ๑ ค่ายกองแก้ว (ค่ายหมอบุญส่ง) อยู่บริเวณน้ำตกกองแก้ว มีจำนวน ๒ หลัง ได้แก่ เขาใหญ่ ๙๑๑ - ๙๑๒ รองรับคนได้ ๘๕ คน และโซน ๓ ค่ายพักเยาวชน (ค่ายสุรัสวดี) อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติประมาณ ๑ กิโลเมตร มีจำนวน ๓ หลัง ได้แก่ เขาใหญ่ ๙๓๑ - ๙๓๓ รองรับนักท่องเที่ยวได้ ๒๑๖ คน

๓. บ้านพักแรม มีอยู่ ๔ โซน คือ

โซนที่ ๑ อยู่บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว-น้ำตกกองแก้ว มีบ้านพักจำนวน ๙ หลัง ได้แก่ บ้านเขาใหญ่ ๑๐๑ - ๑๐๙ เปิดให้บริการจองที่พักด้วยระบบออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช www.dnp.go.th จำนวน ๖ หลัง คือ เขาใหญ่ ๑๐๑-๑๐๒ , ๑๐๕-๑๐๗ และ ๑๐๙

โซนที่ ๒ อยู่บริเวณเนินเขากลุ่มบ้านทิวทัศน์ มีบ้านพัก จำนวน ๖ หลัง คือ บ้านเขาใหญ่ ๒๐๑-๒๐๖

โซนที่ ๓ อยู่บริเวณค่ายพักเยาวชน (ค่ายสุรัสวดี) มีบ้านพักเรือนแถว ๒ หลังๆ ละ ๑๐ ห้อง คือ บ้านเขาใหญ่ ๓๐๑/๑-๑๐ และบ้านเขาใหญ่ ๓๐๒/๑-๑๐

โซนที่ ๔ อยู่บริเวณบ้านธารนรีศรีต ประกอบด้วยบ้านพักเดี่ยว ๖ หลัง คือ บ้านเขาใหญ่ ๔๐๑-๔๐๖ และบ้านเรือนแถว ๑ หลัง คือ บ้านเขาใหญ่ ๔๐๗/๑-๙

๔. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บริเวณด้านทางเข้าอุทยานแห่งชาติทั้งสองด้าน และโซนบริการกลางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๕. ห้องประชุม ๓ แห่ง บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์อาหาร และค่ายเยาวชนสุรัสวดี

๖. มีถนนระบบสองทางเชื่อมโยงจากศูนย์บริการไปยังจุดท่องเที่ยวและนันทนาการต่างๆ อย่างทั่วถึง

๗. ห้องน้ำ-ห้องสุขา บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์อาหาร สถานที่กางเต็นท์ และแหล่งท่องเที่ยวหลัก

๘. นอกจากนี้ยังรวมไปถึงร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และลานแคมป์ไฟ ตลอดจนมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกตลอด ๒๔ ชั่วโมง

ภาพที่ ๒-๑๑ บริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคอง

นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติ ที่สนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวและให้ความรู้แก่ผู้มาเยือน / นักท่องเที่ยว เช่น ภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (visitor center) จัดให้มีนิทรรศการเกี่ยวกับสภาพทางนิเวศวิทยา มีการเก็บรวบรวมแสดงตัวอย่างพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ แร่ธาตุ หิน พร้อมกับแผนภูมิ แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวและเส้นทางต่างๆ แผ่นพับให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นอกจากนี้ยังจัดให้มีการชมวิดิทัศน์และสไลด์ เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ นิทรรศการกลางแจ้ง (outdoor exhibit) หรือนิทรรศการริมทาง (wayside exhibit) ป้ายสื่อความหมายในบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติและบริเวณจุดต่างๆ เป็นต้น

๒.๒ การประเมินสภาพปัญหา ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว และการบังคับใช้กฎหมายหลักที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

๒.๒.๑ สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

การประเมินสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้บริหารอุทยานแห่งชาติ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติที่มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติ จำนวน ๓๐ คน นำข้อมูลมาประชุมที่งานวิจัยเพื่อประเมินถึงสภาพปัญหา ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวกับอุทยานแห่งชาติทางบกและอุทยานแห่งชาติทางทะเล สามารถจำแนกสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นออกเป็น ๓ กลุ่มปัญหาหลัก ได้แก่กลุ่มปัญหาที่ ๑ เกิดจากการดำเนินการของอุทยานแห่งชาติ ทั้งในระดับนโยบายและระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน กลุ่มปัญหาที่ ๒ เกิดจากนักท่องเที่ยวทั้งโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และตั้งใจกระทำ และกลุ่มปัญหาที่ ๓ เกิดจากการดำเนินการและจัดการของธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่างๆ โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

๒.๒.๑.๑ สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินการของอุทยานแห่งชาติ

(๑) กลุ่มปัญหาและผลกระทบด้านนโยบายการจัดการ ได้แก่

(๑.๑) การที่ไม่มียุทธศาสตร์การจัดการอุทยานแห่งชาติที่ชัดเจนและเหมาะสม การขาดแผนการจัดการ (Management Plan) ที่ผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบ จึงทำให้มีการประกาศกำหนดและแก้ไขเขตการจัดการ (zoning) โดยเฉพาะเขตบริการ ซึ่งส่งผลให้เกิดการวางแผนบริเวณ (site plan) ไม่เหมาะสมทำให้การพัฒนาพื้นที่อุทยานแห่งชาติเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ อาทิการพัฒนาพื้นที่บริเวณทุ่งหญ้าบริเวณด้านข้างสำนักงานอุทยานแห่งชาติจนถึงบริเวณค่ายพักแรมสุรัสวดี ที่มีการก่อสร้างและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายจนอาจทำให้เสียความเป็นธรรมชาติไปได้

(๑.๒) มีการออกมาตรการที่ไม่เหมาะสมและขัดต่อหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การแบ่งเขตพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ที่ไม่เหมาะสม เช่น การแบ่งพื้นที่ลานกางเต็นท์ลำตะคอง บางส่วนอนุญาตให้ทำการประกอบอาหารได้ (แต่ขาดระบบการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดีพอ) ซึ่งส่งผลให้เกิดการทำลายและก่อให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม การจัดพื้นที่จอยรยนต์และพื้นที่กางเต็นท์ที่ยังไม่ชัดเจน มีการจอยรยนต์และกางเต็นท์ลู่เข้าไปทำความเสียหายต่อระบบนิเวศธรรมชาติอยู่เสมอ

(๑.๓) ปัญหาการสั่งการที่ขาดความรอบคอบทำให้เกิดปัญหาในการนำไปปฏิบัติในระดับพื้นที่เช่นการออกคำสั่งลดค่าเข้าอุทยานแห่งชาติ แบบเร่งด่วนทำให้ระดับพื้นที่ปรับตัวไม่ทัน ซึ่งในบางเรื่องมีรายละเอียดมากแต่ส่วนกลางออกคำสั่งโดยไม่คำนึงถึงการนำไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพหรือบางครั้งสั่งการคลุมเครือไม่ครอบคลุมและไม่อธิบายเหตุผลให้นักท่องเที่ยวเข้าใจอย่างถ่องแท้

(๑.๔) ขาดระบบการจัดการ เรื่องขยะและน้ำเสียที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดขยะตกค้าง โดยสัตว์ป่าคุ้ยกระจาย และมีน้ำเสียปนกระจายตามบ้านพักและลานกางเต็นท์อยู่เสมอ

(๑.๕) การจัดการและควบคุมเรื่อง carrying capacity ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในช่วงฤดูหนาวมีนักท่องเที่ยวมากเกินไปเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ทำให้เกิดการรูก้าเข้าไปจอยรยนต์และกางเต็นท์

(๒) กลุ่มปัญหาด้านการบริหารจัดการและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ได้แก่

(๒.๑) ส่วนบริการและต้อนรับนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและสำนักงาน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เพื่อการรักษาความปลอดภัย ไม่เพียงพอและ/หรือไม่พร้อมให้บริการ บางแห่งไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำส่วนบริการ ส่วนประชาสัมพันธ์ ส่วนรักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่กู้ภัย และเวรยามรักษาการณ์ รวมถึงพื้นที่ที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ หรือมีแต่ไม่อยู่ไม่พร้อมปฏิบัติหน้าที่ บางคนยังขาดวินัยและขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ หรือบางครั้งไปปฏิบัติงานอื่นหรืองานส่วนตัว เช่น ขายของที่ระลึก ขายของใช้

(๒.๒) กรณีการอนุญาตให้เอกชนเข้ามาเปิดบริการร้านค้าชั่วคราวในช่วงเทศกาล (พบบริเวณจุดท่องเที่ยวโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอุทยานแห่งชาติอื่นๆ อาทิ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์, อุทยานแห่งชาติออบหลวง, อุทยานแห่งชาติดอนผ้าหม่นปก) ขาดการควบคุมและบริหารจัดการที่ดีพอ ทั้งทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข และช่วงเวลาให้บริการ ทำให้พบขยะตกค้าง การทิ้งน้ำเสียและทัศนียภาพเกิดขึ้น

(๒.๓) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแต่งกายไม่พร้อมให้บริการโดยเฉพาะตามหน่วยพิทักษ์ฯ โดยรอบ เจ้าหน้าที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสม ขาดวินัยและขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ไม่กระทำให้เป็นตัวอย่างที่ดี อาทิ เจ้าหน้าที่ใช้รถยนต์ที่ก่อให้เกิดควันดำ การขับขีรยนต์และรถจักรยานยนต์ไม่เป็นระเบียบ และส่งเสียงดัง ดึ่มสุรา เมาสุรา ส่วนใหญ่จะพบบริเวณสถานที่กางเต็นท์และตามหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ โดยเฉพาะช่วงเทศกาลที่มีวันหยุดต่อเนื่องและวันหยุดนักขัตฤกษ์

(๒.๔) การนำสัตว์เลี้ยงมาเลี้ยงในอุทยานแห่งชาติ อาทิ แมว สุนัข ไก่ นก ปลา จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า บริเวณตอนกลางของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จะพบเจ้าหน้าที่เลี้ยงแมวและสุนัข ส่วนตามหน่วยพิทักษ์โดยรอบจะพบการเลี้ยงแมว สุนัข นก และไก่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบว่าเจ้าหน้าที่บางคนยังชีพในป่า ด้วยการหาปลา เก็บเห็ด หน่อไม้เป็นอาหาร

(๒.๕) พบว่ามีการปลูกต้นไม้ต่างถิ่น ไม้ประดับต่างถิ่น พืชต่างถิ่นรุกรานทั้งในเขตบริการและสำนักงาน บางครั้งตามเส้นทางเดินป่าจะพบไม้ต่างถิ่นขึ้นอยู่ทั่วไป เช่น มะขามหวาน มะม่วง ผกากรองรวมถึง สัตว์เลี้ยง สัตว์ต่างถิ่นที่พบอาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

(๒.๖) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ บางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจและการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ดีทำให้เกิดการให้ข้อมูลแบบสองมาตรฐานเจ้าหน้าที่บางคนไม่สามารถสื่อความหมาย ความสำคัญของพื้นที่อุทยานฯ ได้ชัดเจน ขาดการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการ โดยเฉพาะกับชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยว เช่น กรณีที่นักท่องเที่ยวประสบปัญหาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การพบช้างป่า การล่องแก่ง การให้อาหารสัตว์ป่า และอื่นๆ เจ้าหน้าที่บางคนตัดสินใจแก้ไขปัญหาหรือแนะนำการปฏิบัติให้นักท่องเที่ยวไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมและไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการอบรมให้ความรู้ และเสริมเทคนิคการสื่อความหมายที่ดี ตลอดจนการฝึกฝนให้เป็นหน้าที่ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้ดีขึ้น

(๒.๗) การให้บริการข้อมูล และคำแนะนำ พบว่ามีการให้ข้อมูลไม่สอดคล้องกันในแต่ละคนขึ้นกับประสบการณ์ ทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้เสมอ เช่นการบอกเส้นทาง การแนะนำจุดที่น่าสนใจ การให้บริการความรู้ทางวิชาการ

(๒.๘) บริเวณด้านตรวจขาดการเข้มงวดตรวจตรา เนื่องจากยังคงพบนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการแอบลักลอบการนำทรัพยากรออกไป และมีการนำสิ่งของและสัตว์ป่ามาทิ้งหรือปล่อยอยู่เสมอ

(๒.๙) ขาดคู่มือการปฏิบัติงาน การประชุมซักซ้อมและการฝึกอบรมทบทวน เพื่อเพิ่มทักษะการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(๒.๑๐) เจ้าหน้าที่ขาดขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน ขาดการสนับสนุนด้านสวัสดิการ ส่งผลถึงการให้บริการด้านการท่องเที่ยวไม่ดีเท่าที่ควร

(๒.๑๑) เจ้าหน้าที่ฝ่าฝืนคำสั่งหรือข้อห้ามเสียเอง เช่นการห้ามนำภาชนะที่ทำด้วยโฟม การห้ามขายสุรา การก่อกองไฟในธรรมชาติ เป็นต้น

๒.๒.๑.๒ สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของนักท่องเที่ยว

จากการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของนักท่องเที่ยว ทั้งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอุทยานแห่งชาติอื่นๆ ทั้งทางบกและทางทะเล พบว่ามีประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ ได้แก่

(๑) เก็บดอกไม้ ใบไม้ กล้วยไม้ป่า พืชพรรณ เก็บตัวอย่างต้นไม้ การขุดหรือถอนต้นไม้ การเก็บเมล็ดต้นไม้ หรือส่วนใดของต้นไม้ รวมถึงการจับสัตว์ การจับแมลง ลักลอบ นำออกไป เพื่อนำไปเป็นของที่ระลึกหรือลักลอบนำออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

(๒) การเก็บก้อนหิน ดิน กรวด ทราย ปะการัง เปลือกหอยลักลอบนำออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

(๓) การเก็บเศษไม้ ตัดกิ่งไม้ หรือส่วนของต้นไม้ เอาไปทำฟืนก่อกองไฟในบ้านพักและสถานที่กางเต็นท์

(๔) การนำพืชพรรณ อาทิ หน่อไม้ เห็ด ยอดผักจากป่า ดอก ผลไม้ หรือสัตว์ต่างๆ อาทิ ปลา นก แมลง ปู หอย สัตว์ทะเล มาประกอบอาหาร

(๕) การเดินป่าพบว่ามีการเดินทางออกนอกเส้นทางที่เจ้าหน้าที่จัดเตรียมไว้ เป็นการรบกวนธรรมชาติและสัตว์ป่า และเกิดการหลงทางในป่าอยู่เสมอ

(๖) การลงเล่นน้ำในสถานที่ห้ามหรือสถานที่ที่อาจได้รับอันตราย หรือเป็นการรบกวนธรรมชาติหรือการกระทำกิจกรรมใดใดที่ทำให้เกิดการรบกวนธรรมชาติ

(๗) การนำสัตว์เลี้ยง เช่น แมว สุนัข หนู เข้าไปในอุทยานแห่งชาติ

(๘) การนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยในอุทยานแห่งชาติ ที่พบบ่อย ได้แก่ สุนัข แมว หนู ปลา

(๙) การทำให้สัตว์ป่าตื่นตกใจและรังแกสัตว์ป่าในลักษณะต่างๆ เช่น การใช้ก้อนหินขว้างไล่ ส่งเสียงไล่ หรือขับรดส่งเสียงดัง ไล่ช้างป่า กวาง เก้ง ลิง การรบกวนการทำรังของนก

(๑๐) การให้อาหารสัตว์ป่าเช่นการให้อาหารช้างป่า ลิง กวาง เก้ง นก รวมถึงการให้อาหารสัตว์น้ำทั้งในลำน้ำ แหล่งน้ำและทะเลเช่น ปลา โลมา

(๑๑) การจับปลา ตกปลา ดักจับสัตว์ในแหล่งธรรมชาติ ทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งการจับปลาและสัตว์น้ำ นำมาเป็นอาหาร มาดูเล่น หรือทำให้ตาย

(๑๒) ทิ้งขยะ น้ำเสียการขับถ่ายสิ่งปฏิกูลลงแหล่งน้ำธรรมชาติโดยตรง

(๑๓) การขีดเขียนหรือทำร่องรอย แกะสลัก จารึก เขียนภาพตามก้อนหิน หน้าผาผนังถ้ำ ตามต้นไม้

(๑๔) ก่อกองไฟแล้วดับไม่สนิท รวมทั้งการนำเศษถ่านกิ่งในธรรมชาติ

(๑๕) ส่งเสียงดังเป็นที่รบกวนต่อสัตว์ป่าและนักท่องเที่ยวด้วยกัน

(๑๖) ทะเลาะวิวาทจากเหตุเมาสุราหรือจากเหตุอื่นๆ

(๑๗) การขี่จักรยาน จักรยานยนต์ รถยนต์นอกเส้นทาง เหยียบย่ำพืชพรรณและการรบกวนนักท่องเที่ยวอื่นและสัตว์ป่า

(๑๘) การใช้ยานพาหนะที่ก่อให้เกิดมลภาวะ เช่นควันดำ เสียงดัง หรือขับซี้กีดขวางรบกวน

(๑๙) การนำอากาศยานรูปแบบต่างๆ อาทิ รมบิน เครื่องร่อน เครื่องบินบังคับวิทยุ ทำการขึ้นบินและลงโดยไม่ได้รับอนุญาต

- (๒๐) ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามต่างๆ เช่น การห้ามนำภาชนะที่ทำจากโฟมเข้าไป
- (๒๑) การไม่ทำความสะอาดสถานที่ตั้งเต็นท์พักแรม
- (๒๒) การจุดพลุ หรือปล่อยดอกไม้ไฟ อาจทำให้ไฟไหม้ป่าได้

๒.๒.๑.๓ สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ นำเที่ยว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่างๆ และมัคคุเทศก์

จากการประเมินผลกระทบสามารถ จำแนกออกเป็น ๒ ส่วนได้แก่

(๑) กลุ่มปัญหาที่เกิดจากมัคคุเทศก์ มัคคุเทศก์จะเป็นบุคคลสำคัญในการควบคุม
กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อาจก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติขึ้นได้ ปัญหาที่พบได้แก่

(๑.๑) มัคคุเทศก์และผู้นำเดินป่าขาดจรรยาบรรณที่ดี มักพบกรณี การเก็บ
ดอกไม้ ใบไม้ เก็บตัวอย่างต้นไม้ การขุดหรือถอนต้นไม้ การเก็บเมล็ดต้นไม้ หรือส่วนใดของต้นไม้
เพื่อนำไปเป็นของที่ระลึก หรือลักลอบนำออกจากพื้นที่อนุรักษ์ การจับปลา ตกปลา ดักจับสัตว์ในแหล่ง
ธรรมชาติ ทะเล และชายฝั่ง รวมทั้งการจับปลามาดูเล่นทำให้ตายแล้วทิ้ง การให้อาหารสัตว์ป่าและสัตว์น้ำ
ทั้งในลำน้ำ แหล่งน้ำ และทะเล และนำนักท่องเที่ยวเดินในพื้นที่ที่มีได้จัดไว้

(๑.๒) ขาดการควบคุมการท่องเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ อาทิสระบบการลงทะเบียน
ติดตาม ตรวจสอบ ตรวจสอบประเมินความเหมาะสมของการปฏิบัติงานของ มัคคุเทศก์

(๑.๓) ขาดการประสานความร่วมมือเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันที่ดีระหว่าง
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกับผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

(๑.๔) การบริการด้านนำเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าขาดระบบ
การบริหารจัดการและการสื่อความหมายที่ได้มาตรฐาน

(๑.๕) การบริการส่งสัตว์โดยใช้รถยนต์ส่งสัตว์ยามค่ำคืนยังไม่ได้มาตรฐาน
ส่งเสียงดัง ควั่นดำ และขาดการสื่อความหมายธรรมชาติที่เหมาะสม

(๑.๖) การบริการประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของเอกชน เช่น การล่อง
แก่งหินเพิง การปีนเขาไรยตัว การนำเที่ยวเดินป่า ดูนก ดูสัตว์ป่า ขาดระบบการบริหารจัดการและการ
สื่อความหมายที่ดีและไม่ได้มาตรฐาน

(๑.๗) นักวิจัยที่เข้ามาขอเข้ามาศึกษาวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ บางครั้งไม่
ปฏิบัติระเบียบ มีการลักลอบการเก็บข้อมูล และเก็บตัวอย่างไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ทำให้เกิด
การทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ขึ้นได้ แสดงให้เห็นได้ว่าขาดการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่

(๑.๘) การจัดกิจกรรมค่ายพักแรม และการฝึกอบรมที่ไม่สอดคล้องกับงาน
อุทยานแห่งชาติผู้นำกิจกรรมค่ายพักแรมและเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมการฝึกอบรมไม่ช่วยควบคุมดูแลผู้ที่เข้า
ร่วมกิจกรรม หรือไม่แนะนำการปฏิบัติตัวที่เหมาะสม ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ขึ้นได้

(๒) กลุ่มปัญหาที่เกิดจากผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ปัญหาที่พบได้แก่

(๒.๑) ร้านอาหารขาดระบบบำบัดน้ำเสีย และการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี จากการสำรวจพบว่าร้านค้าประเภทประกอบอาหารส่วนใหญ่ได้ติดตั้งถังดักไขมันไว้แล้ว แต่ไม่มีการจัดการเรื่องการดักไขมันและบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งลงแหล่งน้ำธรรมชาติ มีการทิ้งเศษอาหารทำให้เกิดการหมักหมม จนเกิดเน่าเสียตกค้าง

(๒.๒) ร้านอาหารขาดระบบการจัดการขยะ พบขยะตกค้าง และการฝังกลบขยะที่ไม่ได้มาตรฐาน และมีการนำเศษอาหารที่เหลือมาให้เป็นอาหารสัตว์ป่าอยู่เสมอ

(๒.๓) ร้านสวัสดิการของอุทยานแห่งชาติ ไม่กระทำเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการและด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

(๒.๔) อาหารที่บริการนักท่องเที่ยวขาดสุขลักษณะที่ดี การจัดอาหารกล่องสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินป่ายังพบว่ามีการใช้กล่องโฟมและขวดน้ำ ทำให้เกิดขยะตกค้างในธรรมชาติมากขึ้น

(๒.๕) ระบบการให้บริการด้านอาหารของนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะ ยังขาดระบบการจัดการที่ดี ยังพบการแย่งลูกค้า การตัดราคาขาย และการขายที่ไม่ได้คุณภาพและมาตรฐานที่ดีพอ บางครั้งพบว่าการขึ้นราคาแพงเกินจริง

(๒.๖) ร้านค้าที่ได้รับอนุญาตให้เปิดบริการมักพบการต่อเติมร้านค้าทำให้ขาดระเบียบที่ดี ส่วนบริการรถนั่งและสกปรก ไม่สวยงามและขาดสุขอนามัยเท่าที่ควร

(๒.๗) กรณีการอนุญาตให้เข้ามาบริการในช่วงเทศกาลเป็นการชั่วคราว พบว่าขาดการวางแผนและระบบการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี เมื่อสิ้นสุดการอนุญาตไม่จัดการให้สะอาดเรียบร้อยดังเดิมและในหลายพื้นที่มีการยึดครองขายต่อเนื่องจนเป็นการถาวร

(๒.๘) ผู้ประกอบการนำสัตว์เลี้ยง อาทิ แมว มาเลี้ยงบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

(๒.๙) ร้านขายของที่ระลึก จำหน่ายสินค้าที่ไม่ได้เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่เท่าที่ควร และมีราคาแพงเกินจริง

๒.๒.๒ ผลการประเมินระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

จากการจัดทำประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติต่างๆที่ทำหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยว นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในช่วงเดือน มิถุนายน – ตุลาคม ๒๕๕๘ สามารถประเมินระดับความรุนแรงออกเป็น ๕ ระดับ จากน้อยมาก (คะแนน ๑-๕) และผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และวิเคราะห์ ประเมินแนวทางการบังคับใช้กฎหมายหลักที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้ดังนี้

๒.๒.๒.๑ ผลการประเมินสภาพปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

สามารถประเมินระดับความรุนแรงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และวิเคราะห์ ประเมินแนวทางการบังคับใช้กฎหมายหลักที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้ตาม ตารางที่ ๒-๑ ทั้งนี้ได้กำหนดให้ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้น ระดับ ๕ คือความรุนแรงมากที่สุด ระดับ ๔ คือความรุนแรงมาก ระดับ ๓ คือความรุนแรงปานกลาง ระดับ ๒ คือความรุนแรงน้อย ระดับ ๑ คือความรุนแรงน้อยมาก ระดับ ๐ คือไม่มีผลกระทบ

ตารางที่ ๒-๑ แสดงผลการประเมินระดับความรุนแรงและผลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากเจ้าหน้าที่

ลำดับที่	กิจกรรมและผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	มาตรการและสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ
๑.	การที่ไม่มีนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติที่ชัดเจนและเหมาะสม การขาดแผนการจัดการ (Management Plan) และการกำหนดเขตการจัดการ (zoning) ที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดการวางผังบริเวณ (site plan) และพัฒนาพื้นที่อุทยานแห่งชาติเกิดความผิดพลาดขึ้นได้	มาก (๔.๔)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ
๒.	ขาดการเข้มงวดการตรวจตราบริเวณด้านตรวจเนื่องจากยังคงพบการลักลอบการนำทรัพยากรออกไป และมีการนำสิ่งของและสัตว์ป่า มาทิ้งหรือปล่อยอยู่เสมอ	มาก (๔.๓)	มาตรการทางนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖
๓.	ขาดระบบการจัดการเรื่อง ขยะและน้ำเสียที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ	มาก (๔.๒)	มาตรการทางนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ
๔.	ขาดคู่มือการปฏิบัติงาน การประชุมซักซ้อม และการฝึกอบรมทวนเพื่อเพิ่มทักษะการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	มาก (๔.๐)	มาตรการทางนโยบาย คู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ
๕.	การจัดการและควบคุมเรื่อง carrying capacity ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร	มาก (๔.๐)	มาตรการทางนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ

ลำดับที่	กิจกรรมและผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	มาตรการและสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ
๖.	มีการออกมาตรการที่ไม่เหมาะสมและขัดต่อหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การแบ่งเขตพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ที่ไม่เหมาะสม	ปานกลาง (๓.๘)	มาตรการทางนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ
๗.	ส่วนบริการและต้อนรับนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและสำนักงาน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เพื่อการรักษาความปลอดภัย ไม่เพียงพอและ/ไม่พร้อมให้บริการ บางแห่งไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ หรือมีแต่ไม่อยู่ ไม่พร้อมปฏิบัติหน้าที่	ปานกลาง (๓.๗)	คำสั่งปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ
๘.	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ บางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจและการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ดีทำให้เกิดการให้ข้อมูลแบบสองมาตรฐาน เจ้าหน้าที่บางคนไม่สามารถสื่อความหมาย ความสำคัญของพื้นที่อุทยานฯ ได้ชัดเจน	ปานกลาง (๓.๖)	มาตรการทางนโยบาย คู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ
๙.	การให้บริการข้อมูลและคำแนะนำ พบว่ามีการให้ข้อมูลไม่สอดคล้องกันในแต่ละคนขึ้นกับประสบการณ์ ทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้เสมอ เช่น การบอกเส้นทาง การแนะนำจุดที่น่าสนใจ การให้บริการความรู้ทางวิชาการ	ปานกลาง (๓.๓)	คู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ
๑๐.	เจ้าหน้าที่ขาดขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน ขาดการสนับสนุนด้านสวัสดิการ ส่งผลถึงการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่ดี	ปานกลาง (๓.๓)	มาตรการทางนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ
๑๑.	มีการนำสัตว์เลี้ยงมาเลี้ยงในอุทยานแห่งชาติ อาทิ แมว สุนัข ไก่ นก ปลา นอกจากนี้ยังพบว่าเจ้าหน้าที่บางคนยังชีพในป่า ด้วยการหาปลา เก็บเห็ด หน่อไม้เป็นอาหาร	ปานกลาง (๓.๑)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔
๑๒.	พบว่าการปลูกต้นไม้ต่างถิ่น ไม่ประดับต่างถิ่นพืชต่างถิ่นรุกรานทั้งในเขตบริการและสำนักงาน บางครั้งตามเส้นทางเดินป่าจะพบไม้ต่างถิ่นขึ้นอยู่ทั่วไป เช่น มะขามหวาน มะม่วง ผกากรอง	ปานกลาง (๓.๑)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔

จากการประเมินจะเห็นว่า สภาพปัญหาหลักของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เกิดมาจากการที่ไม่มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ขาดแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม เจ้าหน้าที่บางส่วนยังขาดความเข้มงวดกวดขันที่ดี ขาดการจัดระบบการควบคุมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ดังนั้นมาตรการการปรับปรุงแก้ไขที่เหมาะสม คือ การกำหนดมาตรการทางนโยบายที่เหมาะสม การให้ความรู้โดยการฝึกอบรม จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ตลอดจนการกำชับการปฏิบัติงานโดยออกคำสั่งมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงานที่ชัดเจน จัดคนให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับ ก็สามารถลดปัญหาที่เกิดขึ้นได้

๒.๒.๑.๒ ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของนักท่องเที่ยว

สามารถประเมินระดับความรุนแรงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และวิเคราะห์ ประเมินแนวทางการบังคับใช้กฎหมายหลักที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้ตามตารางที่ ๒-๒ ทั้งนี้ได้กำหนดให้ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้น ระดับ ๕ คือความรุนแรงมากที่สุด ระดับ ๔ คือความรุนแรงมาก ระดับ ๓ คือความรุนแรงปานกลาง ระดับ ๒ คือความรุนแรงน้อย ระดับ ๑ คือความรุนแรงน้อยมาก ระดับ ๐ คือไม่มีผลกระทบ

ตารางที่ ๒-๒ แสดงผลการประเมินระดับความรุนแรงและผลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากนักท่องเที่ยว

ลำดับที่	กิจกรรมและผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	มาตรการและสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ
๑.	การให้อาหารสัตว์ป่าเช่นการให้อาหารช้างป่า ลิง กวาง เก้ง นก รวมถึงการให้อาหารสัตว์น้ำทั้งในลำน้ำ แหล่งน้ำและทะเลเช่น ปลา โลมา	มาก (๔.๗)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๘ ระเบียบฯ ๒๕๕๒ ข้อ ๔ (๑๙)
๒.	การจับปลา ตกปลา ดักจับสัตว์ในแหล่งธรรมชาติทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งการจับปลาและสัตว์น้ำ นำมาเป็นอาหาร มาดูเล่น หรือทำให้ตาย	มาก (๔.๔)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๓) ระเบียบข้อบังคับ
๓.	ทิ้งขยะ น้ำเสียการขับถ่ายสิ่งปฏิกูลลงแหล่งธรรมชาติโดยตรง	มาก (๔.๔)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๙) ระเบียบข้อบังคับ
๔.	เก็บดอกไม้ ใบไม้ กล้วยไม้ป่า พืชพรรณ เก็บตัวอย่างต้นไม้ม การขุดหรือถอนต้นไม้ม การเก็บเมล็ดต้นไม้ม หรือส่วนใดของต้นไม้ม รวมถึงการจับสัตว์ การจับแมลง ลักลอบ นำออกไป เพื่อนำไปเป็นของที่ระลึกหรือลักลอบนำออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	มาก (๔.๓)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๘) ระเบียบข้อบังคับ

ตารางที่ ๒-๒ (ต่อ)

ลำดับที่	กิจกรรมและผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	มาตรการและสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ
๕.	การจุดพลุ หรือปล่อยโคมไฟลอย อาจทำให้ไฟไหม้ป่าได้	มาก (๔.๓)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๖) ระเบียบข้อบังคับ
๖.	การนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยในอุทยานแห่งชาติที่พบบ่อได้แก่ สุนัข แมว ภู ปลา	มาก (๔.๑)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๑) ระเบียบข้อบังคับ
๗.	การเก็บก้อนหิน ดิน กรวด ทราย ปะการัง เปลือกหอยลึกลอบนำออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	ปานกลาง (๓.๘)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๔) ระเบียบข้อบังคับ
๘.	การขีดเขียนหรือทำร่องรอย แกะสลัก จารึก เขียนภาพตามก้อนหิน หน้าผา ผ่นง้า ตามต้นไม้	ปานกลาง (๓.๘)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๔) ระเบียบข้อบังคับ
๙.	การขี่จักรยาน จักรยานยนต์ รถยนต์นอกเส้นทางเหยียบย่ำพืชพรรณ และการรบกวนนักท่องเที่ยวอื่นและสัตว์ป่า	ปานกลาง (๓.๗)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๙) ระเบียบข้อบังคับ
๑๐.	การนำพืชพรรณ อาทิ หน่อไม้ เห็ด ยอดผัก จากป่า ดอก ผลไม้ หรือสัตว์ต่างๆ อาทิ ปลา นก แมลง ปู หอย สัตว์ทะเล มาประกอบอาหาร	ปานกลาง (๓.๕)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๓) (๘) ระเบียบข้อบังคับ
๑๑.	การนำสัตว์เลี้ยงเช่น แมว สุนัข หนู เข้าไปในอุทยานแห่งชาติ	ปานกลาง (๓.๕)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๒) ระเบียบข้อบังคับ
๑๒.	การทำให้สัตว์ป่าตื่นตกใจและรังแกสัตว์ป่าในลักษณะต่างๆ เช่น การใช้ก้อนหินขว้างไล่ ส่งเสียงไล่ หรือขับไล่ส่งเสียงดัง ไล่ช้างป่า กวาง เก้ง ลิง การรบกวนการทำรังของนก	ปานกลาง (๓.๕)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๓) ระเบียบข้อบังคับ
๑๓.	ทะเลาะวิวาทจากเหตุเมาสุราหรือจากเหตุอื่นๆ	ปานกลาง (๓.๕)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๗) ระเบียบข้อบังคับ

ตารางที่ ๒-๒ (ต่อ)

ลำดับที่	กิจกรรมและผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	มาตรการและสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ
๑๔.	การลงเล่นน้ำในสถานที่ห้ามหรือสถานที่ที่อาจได้รับอันตรายหรือเป็นการรบกวนธรรมชาติหรือการกระทำกิจกรรมใดใดที่ทำให้เกิดการรบกวนธรรมชาติ	ปานกลาง (๓.๔)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๘ ระเบียบฯ ๒๕๕๒ ข้อ๔(๕)
๑๕.	ส่งเสียงดังเป็นที่รบกวนต่อสัตว์ป่าและนักท่องเที่ยวด้วยกัน	ปานกลาง (๓.๔)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๗) ระเบียบข้อบังคับ
๑๖.	การเดินป่าพบว่ามีกรเดินออกนอกเส้นทางที่เจ้าหน้าที่จัดเตรียมไว้ เป็นการรบกวนธรรมชาติและสัตว์ป่า และเกิดการหลงทางในป่าอยู่เสมอ	ปานกลาง (๓.๓)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๘ ระเบียบฯ ๒๕๕๒ ข้อ๔ (๑๐)
๑๗.	ก่อกองไฟแล้วดับไม่สนิทรวมทั้งการนำเศษถ่านกิ่งในธรรมชาติ รวมถึงการไม่ทำความสะอาดสถานที่ตั้งเต็นท์พักแรม	ปานกลาง (๓.๓)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๙) ระเบียบข้อบังคับ
๑๘.	การใช้นายพานหะที่ก่อให้เกิดมลภาวะ เช่นควันดำ เสียงดังหรือขับขีก็ดขวาง รบกวน	ปานกลาง (๓.๒)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๘ ระเบียบฯ ๒๕๕๒ ข้อ ๔(๑)
๑๙.	การนำอากาศยานรูปแบบต่างๆ อาทิ ร่มบิน เครื่องร่อน เครื่องบินบังคับวิทยุ ทำการขึ้นบินและลงโดยไม่ได้รับอนุญาต	ปานกลาง (๓.๑)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๐) ระเบียบข้อบังคับ

จากการประเมินจะเห็นว่า สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดมาจากการกระทำของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นการฝ่าฝืนการกระทำที่เป็นข้อห้าม ซึ่งอุทยานแห่งชาติได้มีกฎระเบียบ บ้ายประกาศเตือนอยู่แล้ว นักท่องเที่ยวบางส่วนอาจกระทำโดยเข้าใจผิดว่าไม่เป็นไร หรือไม่เข้าใจกฎระเบียบว่าทำไมต้องห้าม ในลักษณะการกระทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การห้ามให้อาหารสัตว์ป่า การให้อาหารปลา การเก็บ เต็ดดอกไม้ จุดพลู ปล่อยโคมลอย การนำสัตว์เลี้ยงเข้าไป หรือการเก็บเศษเหลือจากธรรมชาติไปเป็นของที่ระลึก แนวทางแก้ไขก็ควรใช้มาตรการการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ถึงเหตุผลความจำเป็นที่ต้องห้ามมิให้กระทำ โดยใช้โปรแกรมการสื่อความหมายที่เหมาะสม แต่สำหรับนักท่องเที่ยวบางคนที่จงใจกระทำความผิดดังกล่าว ในลักษณะที่ทั้งๆ ที่รู้ว่าเป็นความผิดตามกฎหมาย แต่ก็ยังฝ่าฝืนกระทำความผิดนั้นอยู่ ก็ควรใช้มาตรการเข้มงวด และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

๒.๒.๑.๓ ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่างๆและมัคคุเทศก์

สามารถประเมินระดับความรุนแรงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาและวิเคราะห์ ประเมินแนวทางการบังคับใช้กฎหมายหลักๆเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้ตามตารางที่ ๒-๓ ทั้งนี้ได้กำหนดให้ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้น ระดับ ๕ คือความรุนแรงมากที่สุด ระดับ ๔ คือความรุนแรงมาก ระดับ ๓ คือความรุนแรงปานกลาง ระดับ ๒ คือความรุนแรงน้อย ระดับ ๑ คือความรุนแรงน้อยมาก ระดับ ๐ คือไม่มีผลกระทบ

ตารางที่ ๒-๓ แสดงผลการประเมินระดับความรุนแรงและผลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่างๆและมัคคุเทศก์

ลำดับที่	กิจกรรมและผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	มาตรการและสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ
๑.	มัคคุเทศก์และผู้นำเดินป่าขาดจรรยาบรรณที่ดี มักพบกรณี การเก็บดอกไม้ ใบไม้ ต้นไม้ การขุดหรือถอนต้นไม้ การเก็บเมล็ดต้นไม้ หรือส่วนของต้นไม้ หรือลักลอบนำออกจากพื้นที่อนุรักษ์ การจับปลา ตกปลา ดักจับสัตว์ ในแหล่งธรรมชาติ ทะเลและชายฝั่ง รวมทั้ง การจับปลา มาดูเล่น ทำให้ตายแล้วทิ้ง การให้อาหารสัตว์ป่า และสัตว์น้ำ	มาก (๔.๖)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ และ มาตรา ๑๘ ระเบียบข้อบังคับ พ.ร.บ.ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ฯ
๒.	ร้านอาหารขาดระบบบำบัดน้ำเสีย และการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี จากการสำรวจพบว่าร้านค้าประเภทประกอบอาหารส่วนใหญ่ได้ติดตั้งถังดักไขมันไว้แล้ว แต่ไม่มีการจัดการเรื่องการดักไขมันและบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งลงแหล่งธรรมชาติ มีการทิ้งเศษอาหารทำให้เกิดการหมักหมม จนเกิดเน่าเสียตกค้าง	มาก (๔.๓)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ
๓.	ร้านอาหารขาดระบบการจัดการขยะ พบขยะตกค้าง และการฝังกลบขยะที่ไม่ได้มาตรฐาน และมีการนำเศษอาหารที่เหลือมาให้เป็นอาหารสัตว์ป่าอยู่เสมอ	มาก (๔.๓)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ

ตารางที่ ๒-๓ (ต่อ)

ลำดับที่	กิจกรรมและผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	มาตรการและสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ
๔.	การบริการด้านนำเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าขาดระบบการบริหารจัดการและการสื่อความหมายที่ได้มาตรฐาน	มาก (๔.๐)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ พ.ร.บ.รุกริงานนำเที่ยวและ มัคคุเทศก์ฯ
๕.	อาหารที่บริการนักท่องเที่ยวขาดสุขลักษณะที่ดี บางครั้งพบว่ามีกลิ่นเหม็นจริง การจัดอาหารกล่องสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินป่า ยังพบว่ามีการใช้กล่องโฟม และขวดน้ำทำให้เกิดขยะตกค้างในธรรมชาติมากขึ้น	มาก (๔.๐)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ
๖.	การบริการส่งสัตว์โดยใช้รถยนต์ส่งสัตว์ ยามค่ำคืนยังไม่ได้มาตรฐาน ส่งเสียงดัง ควันดำ และขาดการสื่อความหมายธรรมชาติที่เหมาะสม	ปานกลาง (๓.๙)	มาตรการทางนโยบาย พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ พ.ร.บ.รุกริงานนำเที่ยวและ มัคคุเทศก์ฯ
๗.	ขาดการควบคุมการท่องเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ อาทิ ระบบการลงทะเบียน ติดตาม ตรวจสอบ ตรวจสอบประเมินความเหมาะสมของการปฏิบัติงานของ มัคคุเทศก์	ปานกลาง (๓.๘)	มาตรการทางนโยบาย พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ พ.ร.บ.รุกริงานนำเที่ยวและ มัคคุเทศก์ฯ
๘.	นักวิจัยที่เข้ามาขอเข้ามาศึกษาวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ บางครั้งไม่ปฏิบัติตามระเบียบ มีการลักลอบการเก็บข้อมูล และเก็บตัวอย่างไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ขึ้นได้แสดงให้เห็นได้ว่าขาดการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่	ปานกลาง (๓.๘)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ

ตารางที่ ๒-๓ (ต่อ)

ลำดับที่	กิจกรรมและผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	มาตรการและสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ
๙.	การจัดกิจกรรมค่ายพักแรม และการฝึกอบรมที่ไม่สอดคล้องกับงานอุทยานแห่งชาติผู้นำกิจกรรมค่ายพักแรมและเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมการฝึกอบรมไม่ช่วยควบคุมดูแลผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่แนะนำการปฏิบัติตัวที่เหมาะสม ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ขึ้นได้	ปานกลาง (๓.๘)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ
๑๐.	ร้านสวัสดิการของอุทยานแห่งชาติ ไม่กระทำเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการและด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	ปานกลาง (๓.๕)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ
๑๑.	การบริการประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของเอกชน เช่น การล่องแก่งหินเพลิง การปีนเขาโรยตัว การนำเที่ยวเดินป่า ดูนก ดูสัตว์ป่า ขาดระบบการบริหารจัดการและการสื่อความหมายที่ดีและไม่ได้มาตรฐาน	ปานกลาง (๓.๕)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ พ.ร.บ.ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ฯ
๑๒.	กรณีการอนุญาตให้เข้ามาบริการในช่วงเทศกาล เป็นการชั่วคราว พบว่าขาดการวางแผนและระบบการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี เมื่อสิ้นสุดการอนุญาต ไม่จัดการให้สะอาดเรียบร้อยดังเดิม และในหลายพื้นที่มีการยึดครองขายต่อเนื่องจนเป็นการถาวร	ปานกลาง (๓.๔)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ
๑๓.	ผู้ประกอบการนำสัตว์เลี้ยง อาทิ แมว มาเลี้ยงบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ปานกลาง (๓.๓)	พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ (๑๒) ระเบียบข้อบังคับ
๑๔.	ร้านค้าที่ได้รับอนุญาตให้เปิดบริการมักพบการต่อเติมร้านค้าทำให้ขาดระเบียบที่ดี ส่วนบริการรกรุงรังและสกปรก ไม่สวยงามและขาดสุขอนามัยเท่าที่ควร	ปานกลาง (๓.๓)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน พ.ร.บ. อช. ๒๕๐๔ ระเบียบข้อบังคับ

ตารางที่ ๒-๓ (ต่อ)

ลำดับที่	กิจกรรมและผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	มาตรการและสภาพการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ
๑๕.	ระบบการให้บริการด้านอาหารของนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะยังขาดระบบการจัดการที่ดี ยังพบการแย่งลูกค้า การตัดราคาขาย และการขายที่ไม่ได้คุณภาพและมาตรฐานที่ดีพอ	ปานกลาง (๓.๒)	มาตรการทางนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับ

หมายเหตุ การกระทำผิดตาม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ที่ใช้ควบคุมดูแลที่เกี่ยวข้องได้แก่ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ เป็นหลักในการปฏิบัติงาน และตามพระราชบัญญัติธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มีบทบัญญัติที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ มาตรา ๔ มาตรา ๒๔ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๑

จากการประเมินจะเห็นว่า ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สามารถแบ่งประเด็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปัญหาที่มาจากมัคคุเทศก์ อาทิ มัคคุเทศก์บางคนขาดจรรยาบรรณที่ดี กระทำความผิดเสียเอง และ/หรือนำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมมาเสนอแนะนักท่องเที่ยว ได้แก่ การให้อาหารสัตว์ป่า นำชมสัตว์ป่าแบบรวนธรรมชาติ ซึ่งจะต้องใช้มาตรการให้ความรู้ และมาตรการใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาบังคับใช้อย่างเข้มงวด จริงจัง สำหรับกลุ่มปัญหาที่เกิดจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ตลอดจนธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บริการที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สุขา-ห้องน้ำ ขาดการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ขาดการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและขาดการควบคุมกิจกรรมนำเที่ยวต่างๆ ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

๒.๒.๓ บทสรุปความคิดเห็นด้านการใช้กฎระเบียบในการควบคุมการท่องเที่ยวจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

(๑) กรณีความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๖.๘ เคยมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มากกว่า ๑ ครั้ง นับได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป้าหมายการเดินทางมีเป้าหมายหลักตั้งใจมาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นส่วนมากถึงร้อยละ ๗๑.๗ โดยเข้ามาเพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นิยมมาก ได้แก่การชมความสวยงามของธรรมชาติ สองข้างทางและท่องเที่ยวตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ และที่นิยมในลำดับรองลงไปได้แก่ การเดินป่าศึกษา

ธรรมชาติ ดูนก ชมสัตว์ป่าตามธรรมชาติในเวลากลางวัน และเข้ามาเพื่อพักค้างคืนตามบ้านพักและค่ายพักแรม ส่วนกิจกรรมการส่องสัตว์ยามค่ำคืน นักท่องเที่ยวให้ความสนใจน้อยลง ซึ่งอาจจะเนื่องจากสามารถพบเห็นสัตว์ป่าได้ง่ายในช่วงเช้า และช่วงเย็น (ตารางที่ ๒-๔)

ตารางที่ ๒-๔ กิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ขึ้นมาท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

n = ๑๘๕		
กิจกรรมท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	% ความถี่
ชมธรรมชาติตามสองข้างทาง	๑๕๓	๘๒.๗
เที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยว น้ำตก จุดชมวิว	๑๕๒	๗๖.๘
เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ	๖๘	๓๖.๘
ดูนก ชมสัตว์ป่าตามธรรมชาติในเวลากลางวัน	๕๖	๓๐.๓
ส่องสัตว์ป่ายามค่ำคืน	๓๑	๑๖.๘
ล่องแก่ง ปีนเขา	๒	๑.๑
พักแรมที่บ้านพัก	๗๐	๓๗.๘
กางเต็นท์พักแรม	๒๖	๑๔.๑
อื่นๆ ได้แก่ (ระบุ).....	๑๗	๙.๒

ลักษณะการเดินทางเข้ามาพบว่า นักท่องเที่ยวที่มา กระจายในทุกกลุ่ม ที่พบมากในลำดับแรก ได้แก่มาอยู่กับกลุ่มครอบครัวร้อยละ ๓๐.๔ ส่วนมากอยู่กับกลุ่มเพื่อน และกลุ่มผสมครอบครัวกับเพื่อนร้อยละ ๒๒.๘ เท่ากัน แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาอยู่กับกลุ่มทัวร์ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ อยู่ในลำดับรองลงไป ร้อยละ ๑๗.๔ (ตารางที่ ๒-๕)

ตารางที่ ๒-๕ แสดงลักษณะกลุ่มการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม

n = ๑๘๔		
ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
มาคนเดียว	๔	๒.๒
มากับกลุ่มเพื่อน	๔๒	๒๒.๘
มากับกลุ่มครอบครัว	๕๖	๓๐.๔
มากับกลุ่มผสม เพื่อนและครอบครัว	๔๒	๒๒.๘
มากับคณะทัวร์	๓๒	๑๗.๔
อื่นๆ	๘	๔.๓

แต่เมื่อสอบถามความเห็น ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มไหนที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อการท่องเที่ยว ได้รับคำตอบว่ากลุ่มที่เดินทางมากับทัวร์จะก่อให้เกิดปัญหามากที่สุด รองลงไป ได้แก่ กลุ่มเพื่อน และกลุ่มผสมครอบครัวกับเพื่อน สำหรับลำดับต่อมา ได้แก่ กลุ่มที่มาสัมมนา ฝึกอบรม หรือมาประชุม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยว ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พบว่าด้านกฎระเบียบ ข้อบังคับ นักท่องเที่ยวไม่มีข้อเสนอหรือขัดข้องในเรื่อง กฎระเบียบ ข้อบังคับ แต่ควรเน้นให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดจริงจัง ควรเพิ่มโทษให้นักขึ้นเด็ดขาด โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดซ้ำซาก ให้เจ้าหน้าที่กวาดล้างตามกฎระเบียบ และปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักท่องเที่ยว และสอดส่องให้ทั่วถึงมากกว่านี้ และลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายจนเป็นค่านิยม โดยต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบเป็นอันดับแรก ควรเพิ่มโทษให้นักขึ้น เด็ดขาดชัดเจน โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดซ้ำซาก

ด้านการสื่อความหมาย ควรต้องมีการประชาสัมพันธ์โดยเจ้าหน้าที่ ก่อนทางขึ้น อุทยานแห่งชาติ อย่างชัดเจน จริงจัง และต่อเนื่อง ควรตีตประกาศไว้ตามแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน เป็นมาตรฐานเดียวกัน ปรับปรุงป้ายสื่อให้ทันสมัย เข้าใจง่าย และเพียงพอ รวมทั้งจัดทำแผ่นพับแจก และควรมีหลากหลายภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ หรือทำ application บนโทรศัพท์มือถือ ส่งทางอินเทอร์เน็ต และเว็บไซต์ต่างๆ ควรจะมีการอบรมผู้ประกอบการอยู่สม่ำเสมอ และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการระวังสัตว์ป่าให้มาก เพิ่มป้ายเตือน ควรจัดให้ต้องฟังการบรรยายทุกคณะก่อนท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ควรมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้มากขึ้น ควรมีการปิดพื้นที่ป่าเพื่อการฟื้นตัวบ้าง มีกิจกรรมส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการช่วยดูแลรักษาป่าธรรมชาติให้หลากหลาย

(๒) กรณีความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งมีความถี่ของงานที่ปฏิบัติ ด้านการดูแลป้องกันรักษาป่า เป็นงานหลัก ร้อยละ ๘๕.๒ ทำงานประชาสัมพันธ์ สื่อความหมาย นำเดินป่า เป็นหลัก ร้อยละ ๕๙.๓ ทำงานดูแลรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ร้อยละ ๕๙.๓ ดูแลทำความสะอาดสถานที่ต่างๆ ร้อยละ ๓๓.๓ ทำงานโยธา ซ่อมบำรุงทั่วไป ร้อยละ ๒๒.๒ ดูแลบ้านพักและสถานที่กางเต็นท์ ร้อยละ ๑๑.๑ และงานอื่นๆ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านอำนวยการ ร้อยละ ๒๙.๖ (ตารางที่ ๒-๖) โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มากกว่า ๑๐ ปี ขึ้นไป ร้อยละ ๖๓.๐ อยู่ระหว่าง ๕ - ๑๐ ปี ร้อยละ ๗.๔ อยู่ระหว่าง ๑ - ๕ ปี ร้อยละ ๒๒.๒ และน้อยกว่า ๑ ปี ร้อยละ ๗.๔

ตารางที่ ๒-๖ จำนวนและร้อยละของหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานเขาใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถาม

n = ๒๗

หน้าที่ที่ปฏิบัติงาน	จำนวนความถี่ งานที่ปฏิบัติ	ปริมาณงาน (ร้อยละ)
ดูแลป้องกันรักษาป่า	๒๓	๘๕.๒
ประชาสัมพันธ์ สื่อความหมาย นำเดินป่า	๑๖	๕๙.๓
ดูแลรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว	๑๖	๕๙.๓
ดูแลทำความสะอาดสถานที่ต่างๆ	๙	๓๓.๓
ทำงานโยธา ซ่อมบำรุงทั่วไป	๖	๒๒.๒
รักษาความสะอาดบ้านพักและสถานที่กางเต็นท์	๓	๑๑.๑
อื่นๆ ได้แก่ (ระบุ)...	๘	๒๙.๖

มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้าน กฎระเบียบ ข้อบังคับ การบังคับใช้ในพื้นที่ เจ้าหน้าที่บางคนไม่เคร่งครัดในการใช้กฎหมาย กฎระเบียบ ในเรื่องอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้รับความเชื่อถือจากนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร เช่นการว่ากล่าวตักเตือนนักท่องเที่ยวที่กระทำความผิดแล้วถูกนักท่องเที่ยวได้เถียง ควรปรับปรุงบทกำหนดโทษ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ สามารถใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม ควรเพิ่มอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย และควรอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป ควรกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติให้ชัดเจน ไม่ซ้อนทับพื้นที่ประโยชน์อื่น ควรเข้มงวดกับมาตรการข้อบังคับต่างๆ อย่างจริงจัง จัดทำแนวทางในการคุมประพฤตินักท่องเที่ยว ใช้เทคโนโลยีติดตามพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ ควรจัดการจ้างเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านกฎหมายโดยเฉพาะให้เข้ามาปฏิบัติงานมากขึ้น

ด้านการสื่อความหมาย ควรเพิ่มประชาสัมพันธ์ ออกสื่อทางโทรทัศน์ ทางวิทยุกระจายเสียง และตามมวลชนต่างๆ ติดป้ายให้ชัดเจน จัดให้มีการอบรมมัคคุเทศก์ที่ใช้พื้นที่อุทยานฯ การพัฒนาเส้นทางเดินป่า ควรปิดบางเส้นทางในช่วงฤดูฝนเพื่อมิให้เส้นทางเสียหายมากไปกว่านี้ ควรเพิ่มด้านสื่อความหมายให้มากขึ้นและควรจัดทำด้านสื่อความหมายในด้านสื่อออนไลน์ ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และรวดเร็วและเข้าใจต่างๆ เร็วขึ้น ควรจัดทำคู่มือแบบพกพา โดยมีรวบรวมทั้งระเบียบการใช้ที่พัก ระเบียบการใช้สถานที่ และอัตราค่าบริการต่างๆ พัฒนาคุณภาพนักท่องเที่ยวโดยโปรแกรมต่างๆ และฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรมีการประชุมชี้แจงกลุ่มบริษัททัวร์เพื่อทำความเข้าใจ และกำชับให้มัคคุเทศก์ช่วยควบคุมดูแลนักท่องเที่ยว และช่วยประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจและช่วยกันดูแลแหล่งท่องเที่ยว

(๓) กรณีความคิดเห็นจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติทั่วไป (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทางบก ทางทะเล ทั่วประเทศ และเจ้าหน้าที่ส่วนอุทยานแห่งชาติ กลุ่มงานกฎหมาย จากสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ต่างๆ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง)

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน พบว่า เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ระดับหัวหน้า/ผู้ช่วยอุทยานแห่งชาติ ร้อยละ ๒๘.๗ ระดับเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่า/ดูแลป้องกันป่า ร้อยละ ๑๑.๖ ระดับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์/เผยแพร่/สารสนเทศ ร้อยละ ๒๖.๓ ระดับเจ้าหน้าที่ฝ่ายโยธา/ ซ่อมบำรุงทั่วไป ร้อยละ ๐.๖ ระดับเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย/อำนวยความสะดวก/เวรยาม ร้อยละ ๒.๔ ระดับเจ้าหน้าที่บริการ อำนวยความสะดวก /ที่พัก /เดินท์ ร้อยละ ๗.๘ อาจารย์/นักวิจัย/นักวิชาการอิสระ ร้อยละ ๐.๓ เป็นเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง/ส่วนภูมิภาคกรมอุทยานแห่งชาติ ร้อยละ ๑๒.๙ และอื่นๆ ร้อยละ ๑๐.๔ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่การเงิน (ตารางที่ ๒-๗) โดยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่มีประสบการณ์ปฏิบัติงาน / ไปอุทยานแห่งชาติต่างๆ เพียงร้อยละ ๓.๐ มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน / ไปอุทยานแห่งชาติต่างๆ ระหว่าง ๑ - ๕ แห่ง ร้อยละ ๔๓.๙ อยู่ระหว่าง ๕ - ๑๐ แห่ง ร้อยละ ๒๒.๔ และมากกว่า ๑๐ แห่ง ขึ้นไป ร้อยละ ๓๐.๗ จะเห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน / ไปท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ ต่างๆ

ตารางที่ ๒-๗ จำนวนและร้อยละของหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานทั่วประเทศที่ตอบแบบสอบถาม

n = ๓๓๕		
หน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
ทำหน้าที่ระดับหัวหน้า/ผู้ช่วยอุทยานแห่งชาติ	๙๖	๒๘.๗
เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่า/ดูแลป้องกันป่า	๓๙	๑๑.๖
เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์/เผยแพร่/สารสนเทศ	๘๘	๒๖.๓
เจ้าหน้าที่ฝ่ายโยธา/ ซ่อมบำรุงทั่วไป	๒	๐.๖
เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย/อำนวยความสะดวก/เวรยาม	๘	๒.๔
เจ้าหน้าที่บริการ อำนวยความสะดวก /ที่พัก /เดินท์	๒๖	๗.๘
อาจารย์/นักวิจัย/นักวิชาการอิสระ	๑	๐.๓
เจ้าหน้าที่ส่วนกลาง/ส่วนภูมิภาค กรมอุทยานฯ	๔๐	๑๑.๙
อื่นๆ	๓๕	๑๐.๔

พบว่า ให้ข้อคิดเห็นว่ากลุ่มเดินทางมากับกลุ่มกลุ่มทัวร์ ก่อให้เกิดปัญหามากที่สุด ตามด้วยกลุ่มเพื่อน กลุ่มผสมเพื่อนและครอบครัว และกลุ่มครอบครัว กลุ่มที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือกลุ่มมาคนเดียวโดยให้เหตุผล เพิ่มเติม ไว้ว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเป็นคณะใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหามากยากในการควบคุม ดูแล ไม่ปฏิบัติตาม กฎข้อบังคับ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง สำหรับการเดินทางมาเป็นกลุ่มทัวร์ ผู้ประกอบการมักเอาใจนักท่องเที่ยว ปลอ่ยปะละเลยการกำชับให้ดูแลสิ่งแวดล้อม เป็นการ

เที่ยวอย่างเร่งรีบ ไม่เกรงใจมักส่งเสียงดัง ขาดความระมัดระวังในการใช้พื้นที่ ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และขาดจิตสำนึกในการท่องเที่ยวการทวงแทนทรัพยากร สำหรับการเดินทางมากับกลุ่มเพื่อน เกิดความ คึกคะนอง ลืมหัด ไม่คำนึงถึงกฎระเบียบ ห้ามปรามกันไม่ได้ ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้แล้ว เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทั่วประเทศและผู้ที่เกี่ยวข้อง ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ใช้ ในการควบคุมการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ ในการควบคุมการท่องเที่ยว ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในด้านตัวบท กฎหมาย เห็นควรปรับปรุงให้ครอบคลุมอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวทาง ทะเลปัจจุบัน และครอบคลุมพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล ปรับปรุงระเบียบการลักลอบทำประมง ในแนวปะการังในอุทยานแห่งชาติ ให้เข้มงวด ให้ครอบคลุม ส่วนของการทำลายทรัพยากร การทำให้เสื่อมสภาพ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การให้อาหารสัตว์ และด้านตัวบทลงโทษเห็นควรปรับปรุงบทลงโทษ จากพฤติกรรม การท่องเที่ยว ควรเพิ่มโทษให้หนักขึ้น เด็ดขาดชัดเจน โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดซ้ำซาก โดยเฉพาะเรือประมง ควรยึดใบอนุญาตประกอบการประมง หรือทะเบียนเรือ ในด้านการสื่อความหมาย ควรตีความตัวบทกฎหมาย ให้เข้าใจง่าย และติดประกาศไว้ตามแหล่งท่องเที่ยว ให้ชัดเจน เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำสื่อให้ทันสมัย เข้าใจง่าย และเพียงพอ

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม ผู้บังคับใช้กฎหมายต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จริงจัง เข้มขัน จัดให้มีการประชุมชี้แจงกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นประจำ ทั้งเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ทุกภาคส่วน ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ควรทำสื่อภาษาต่างประเทศ พร้อมคู่มือสำหรับชาวไทยและชาวต่างประเทศ

(๔) กรณีความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ ผู้ท่องเที่ยว และผู้นำเดินศึกษาธรรมชาติ

จากการสอบถามมัคคุเทศก์ ผู้ท่องเที่ยว และผู้นำเดินศึกษาธรรมชาติ ถึงการขึ้น ทะเบียนเป็นมัคคุเทศก์ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่ามีผู้ตอบว่าขึ้น ทะเบียนเป็นมัคคุเทศก์ ร้อยละ ๘๙.๗ และ ไม่ขึ้นทะเบียน ร้อยละ ๖.๙ มีผู้ไม่ตอบ ร้อยละ ๓.๔ โดยกิจกรรมที่ได้ำนานักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าจุดหมายการท่องเที่ยว เพื่อ การนำเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ร้อยละ ๒๙.๑ รองลงมาเป็นกิจกรรมดูนก ดูสัตว์ป่า ดูผีเสื้อ และท่องเที่ยว ป่ายามค่ำคืน ตามด้วยการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป และแวะเรียนรู้ตามเส้นทางขึ้นเขาใหญ่ ร้อยละ ๑๙.๐, ๑๗.๗, ๑๖.๕ และ ๑๓.๙ ตามลำดับ (ตารางที่ ๒-๘) และรูปแบบการนำนักท่องเที่ยว เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์เช่าเหมา และรถยนต์ของธุรกิจ ท่องเที่ยว ร้อยละ ๓๔.๕ เท่ากัน รองลงมาใช้ รถยนต์ส่วนบุคคล ร้อยละ ๒๐.๗ ส่วนกลุ่มอื่นๆ ร้อยละ ๑๐.๓

ตารางที่ ๒-๘ ความถี่ของกิจกรรมที่มีคหุเทศก์นำนักท่องเที่ยวนมาท่องเที่ยวนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

กิจกรรมท่องเที่ยวนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	จำนวน	ร้อยละ
นำเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ	๓๑	๒๙.๑
ดูนก ดูสัตว์ป่า ดูผีเสื้อ	๒๐	๑๙.๐
ส่องสัตว์ป่าตามคำคิน	๑๙	๑๗.๗
นำเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวนั่วไป	๑๗	๑๖.๕
แวงเรียนรู้อตามเส้นทางขึ้นเขาใหญ่	๑๕	๑๓.๙
ล่องแก่ง ปีนเขา	๓	๒.๕
กิจกรรมอื่นๆ	๑	๑.๓

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ควรเน้นให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด จริ่งจ้ง ชัดเจน เท้าเทียม และลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมาย ควรมีการพิจารณาบทลงโทษเพิ่มขึ้นที่เกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ต้องมีการปรับอย่างจริ่งจ้ง เคร่งครัดมากขึ้น ไม่ปล่อยปละละเลยเจ้าหน้าที่ไม่บังคับใช้กฎหมายเท้าที่ควร นักท่องเที่ยวนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ กฎหมายบางข้ออ่านเข้าใจยาก ไม่ชัดเจนคลุมเครือ

๒.๒.๔ การประเมินสถานภาพการใช้กฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวน

จากการประเมินสถานภาพการใช้กฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวน ทำการศึกษาโดยวิเคราะห์จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวนทั้งที่พักค้างและไม่พักค้าง การสัมภาษณ์ผู้บริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ และเทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นำข้อมูลมาเข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น ระหว่างนักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติของสมาคมอุทยานแห่งชาติ โดยผลการศึกษา ดังนี้

๒.๒.๔.๑ สถานภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔
ในการควบคุมการท่องเที่ยวนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทุกแห่งในประเทศไทย ใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการและควบคุมการท่องเที่ยวนในพื้นที่ สรุปได้ว่า

(๑) ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย มุ่งเน้นจะคุ้มครอง ดูแลไม่ให้มีการกระทำใดใดที่อาจส่งผลทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาตีความตามตัวบทกฎหมายแล้ว การกระทำใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปเก็บหาของป่า การเข้าไปศึกษาวิจัย รวมถึงการเข้าไปเพื่อการท่องเที่ยวน พักผ่อนหย่อนใจ หรือนันทนาการจะกระทำได้อ ต้องอยู่ภายใต้การดำเนินการโดย

พนักงานเจ้าหน้าที่ และ/หรือ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำหนด โดยจะต้องได้รับอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เท่านั้น ทั้งนี้เจตนารมณ์ในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือเพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้ ของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่า และภูเขาให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป

(๒) การบังคับใช้กฎหมาย เน้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นผู้บังคับใช้ และให้ดุลพินิจในการดำเนินคดีในบางเรื่องได้

(๓) ปัญหาการบังคับใช้ขาดประสิทธิภาพ ส่วนมากเกิดมาจากการที่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ในความเป็นจริงพบว่า มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก เพียงแต่ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมและไม่ได้รับมอบหมายให้มาทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(๔) สาระสำคัญของบทบัญญัติ ถึงแม้ว่าได้ตรากฎหมายบังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ บังคับใช้มายาวนานถึง ๕๕ ปี แต่เนื้อหายังครอบคลุมและสามารถใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างดี หากจะมีการแก้ไขก็เพียงการปรับปรุงบางข้อที่ยังไม่ชัดเจน อาทิ การระบุกำหนดให้มีการแบ่งเขตการจัดการ และเพิ่มบทกำหนดโทษให้รุนแรงมากขึ้น เฉกเช่นเดียวกับกฎหมายอื่นๆ

(๕) กรณีบางบทบัญญัติที่ยังต้องตีความและใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้ ก็ควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขโดยการ ออกระเบียบ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มาใช้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจน

๒.๒.๔.๒ สถานภาพการใช้ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นระเบียบที่จัดทำขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยมีเจตนารมณ์ในการควบคุมดูแลอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

(๑) การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและบริการให้แก่นักท่องเที่ยว ในรูปแบบต่างๆ

(๒) ที่พักอาศัย หรือกิจการอื่นที่จำเป็นแก่การท่องเที่ยว ประกอบด้วย กิจการที่เกี่ยวกับที่พักแรม บ้านพัก พื้นที่ตั้งกระโจมหรือกางเต็นท์พักแรม รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๓) การบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ หมายความว่ารวมถึง การนำทาง หรืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อการศึกษา ชมธรรมชาติ หรือชมสัตว์ป่า และให้หมายความรวมถึงการบริการอื่นๆ ในอุทยานแห่งชาติด้วย อาทิ การท่องเที่ยวล่องแก่ง พายเรือแคนู การปีนเขา การขี่ช้างชมธรรมชาติ

ในภาพรวมเมื่อวิเคราะห์ตามตัวบทของระเบียบแล้ว นับว่าระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินการกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นระเบียบที่มีความรัดกุม สามารถใช้ดูแลคุ้มครองควบคุมการอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าไป ดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกสามารถเข้ามา ยึดถือครอบครองพื้นที่ได้ การขออนุญาตทุกกิจการ หากมีการก่อสร้างใดใดในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต จะต้อง ดำเนินการเฉพาะในเขตบริการเท่านั้น และสิ่งปลูกสร้างจะต้องให้กรรมสิทธิ์ตกเป็นของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ในภาพรวม มีข้อสังเกตในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

(๑) การขออนุญาตให้ดำเนินการจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ที่ผ่านมา เป็นการอนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจท้องถิ่นและชาวบ้าน มักพบการปล่อยน้ำเสียลงสู่ธรรมชาติ ขาดการ จัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงควรแก้ไข เพิ่มเติม เงื่อนไขแบบ ท้ายใบอนุญาต

(๒) การขออนุญาตที่พักอาศัยตามระเบียบ กำหนดอนุญาตให้เป็นไปตามขนาดพื้นที่ อาทิกกรณีขออนุญาตสร้างที่พักอาศัยขออนุญาตไม่เกิน ๓๐ ปี สำหรับพื้นที่ไม่เกิน ๓๒,๐๐๐ ตารางเมตร หรือพื้นที่ไม่เกิน ๒๐ ไร่ ในกรณีเช่นนี้รูปแบบการอนุญาต ควรปรับเปลี่ยนให้อนุญาตเฉพาะตัวอาคาร เป็นหลัง ไม่ควรอนุญาตให้ใช้พื้นที่ซึ่งจะมีผลกระทบถึงระบบนิเวศโดยรอบขึ้นได้ สำหรับกรณีการขออนุญาต กิจการพื้นที่เพื่อกางเต็นท์พักแรม ในความเห็นของผู้วิจัย ควรสงวนไว้ให้เป็นบริการโดยทางราชการ

(๓) การขออนุญาต สำหรับการบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ควรให้ความสำคัญ และเคร่งครัดในการควบคุมการนำเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์ ให้มาขออนุญาตให้ถูกต้อง ตามระเบียบและกำหนดเงื่อนไขแบบท้ายการอนุญาตให้มีวัตถุประสงค์ต้องทำหน้าที่ช่วยควบคุมดูแล นักท่องเที่ยวและรักษาภูมิลักษณ์อย่างเคร่งครัด

(๔) ควรมีมาตรการจูงใจให้ภาคเอกชนที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการและสามารถ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมได้ดีได้เข้าร่วมดำเนินการ โดยกำหนดมาตรการควบคุมแบบท้ายใบอนุญาต

๒.๒.๔.๓ สถานภาพการใช้ ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ในการควบคุม การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการปฏิบัติการของพนักงาน เจ้าหน้าที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ตามระเบียบนี้จะมุ่งเน้นให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ มี อำนาจในการปฏิบัติการในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง และดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ หรือการศึกษา หรือวิจัยทางวิชาการ หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการทัศนจร หรือการพักอาศัย หรือ เพื่ออำนวยความสะดวก หรือให้ความรู้แก่ประชาชน โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลด้าน การท่องเที่ยวนั้นหนาแน่น และสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติ อาทิ ข้อ ๔ (๔) ปดประกาศโฆษณา ขอความ เพื่อให้ผู้มาทัศนจรหรือพักอาศัยเขาใจ และปฏิบัติตามระเบียบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ตลอดจนปดประกาศโฆษณาขอความที่เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติด้วย ข้อ ๔ (๘) เก็บหาเศษไม่ปลายไม่หรือไม่ยืนตนตายตามธรรมชาติมาใช้ในการซ่อมแซม ปรับปรุงสิ่งปลูกสร้าง พัฒนาจัดตกแต่งที่พักผ่อนหย่อนใจ ข้อ ๔ (๙) ตัด หรือบั่นทอนไม้ที่อยู่ในสภาพกีดขวาง และเป็นอันตราย แก่อาคาร หรือสิ่งปลูกสร้าง หรือเป็นอันตรายแก่นักทัศนจร หรือการพักอาศัยของนักทัศนจร หรือตัด ต้นไม้ต้นหนึ่งตนใดเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการ ตามแบบก่อสร้างและผังบริเวณที่ ได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือเพื่องานตามข้อ ๔ (๑๐) ความระบุ ให้ทำทางศึกษาธรรมชาติหรือทางล่ำลองโดยคำนึงถึงทัศนียภาพของสิ่งแวดล้อมให้สวยงาม

ในภาพรวมเมื่อพิจารณาตามตัวบทที่บัญญัติแล้ว ระเบียบนี้จะเป็นระเบียบที่ช่วย ทำให้เกิดการอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว นันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ ได้เป็นอย่างดี การตราระเบียบนี้จะช่วยทำให้เกิดความคล่องตัว ยืดหยุ่นในการปฏิบัติ เกิดความรวดเร็ว เพราะได้มอบอำนาจให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติไว้แล้ว สิ่งที่ควรปรับปรุง ควรดำเนินการในเรื่อง การจัดทำคู่มือ อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ และพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้ใช้เป็นแนวทางดำเนินการที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกันทุกอุทยานแห่งชาติ ทั่วประเทศ และควรการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาในบทบัญญัติให้มีความชัดเจนถึง การจัดการอุทยานแห่งชาติ ทางทะเล อาทิ ปะการัง ทะเล และชายฝั่งด้วย

๒.๒.๔.๔ สถานภาพการใช้ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ตราระเบียบนี้ไว้เพื่อใช้เป็น

ข้อบังคับ ควบคุมการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว โดยใช้ระเบียบ ข้อ ๔ เป็นหลักในการปฏิบัติงานในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่ สรุปได้ดังนี้

(๑) จากการสืบค้นข้อมูล พบว่าระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยพัฒนามาจากระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๓ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า มีบางข้อที่เนื้อหาซ้ำซ้อนกัน และบางข้อไม่มีการนำเสนอรายละเอียดประกอบ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน

(๒) จากการวิเคราะห์และศึกษาโดยละเอียดจะเห็นว่า มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่รบกวนหรือทำลายระบบนิเวศที่เปราะบาง แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อรายบทบัญญัติ จะเห็นว่ายังขาดในด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมและมลพิษสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการทางทะเล เช่นการจัดการปะการัง และทรัพยากรทางทะเล

(๓) ยังขาดเนื้อหาด้านการควบคุมกิจกรรมของธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ ให้มาช่วยควบคุมดูแลการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

(๔) ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบนี้ในบางประเด็นที่เป็นภาพรวมของทั้งอุทยานแห่งชาติทางบก และทางทะเลให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และในบางเรื่องที่เป็นกรณีเฉพาะพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรจัดทำเป็นประกาศหรือออกคำสั่ง เพื่อกำหนดข้อควรปฏิบัติต่อไป

๒.๒.๔.๕ การบังคับใช้ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(๑) การใช้พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์ในการจัดการท่องเที่ยวและพัฒนามาตรฐานการบริการด้านการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนสนับสนุนการประกอบธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ให้มีมาตรฐานสากล กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองนักท่องเที่ยว และมาตรการในการกำหนดใหญ่ประกอบธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ต้องปฏิบัติเพื่อประโยชน์แห่งธุรกิจนำเที่ยว พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ และสามารถนำมาใช้ในการควบคุมดูแล และบริหารจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้ในหลายประเด็นได้เป็นอย่างดี ได้แก่

(๑.๑) เป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีบทบัญญัติในการควบคุมการดำเนินการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีบทลงโทษที่รุนแรง เป็นการป้องปรามที่ดี ให้ความสนใจด้านการแก้ไขเยียวยาแก่นักท่องเที่ยวที่ดีด้วยการบังคับให้มีประกันชีวิตแก่นักท่องเที่ยวทุกคน

(๑.๒) การกำหนดให้คณะนักท่องเที่ยวยจะต้องมีมัคคุเทศก์ที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นผู้ควบคุมกิจการท่องเที่ยวตามโปรแกรมการท่องเที่ยวที่วางไว้ กรณีที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในอุทยานแห่งชาติ มัคคุเทศก์จะมีส่วนช่วยในการควบคุมดูแลไม่ให้เกิดการอุบัติเหตุ หรือเกิดการทำลายหรือรบกวนระบบนิเวศ พืชพรรณ และสัตว์ป่าที่เปราะบางได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญมัคคุเทศก์สามารถทำหน้าที่เป็น ผู้ช่วยพนักงานเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในการประชาสัมพันธ์ เป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและแจ้งข่าวสาร ดังนั้นจึงควรมีการประสานงานที่ดีระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกับมัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

(๑.๓) กรณีกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย หรือผู้นำทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถปรับใช้บทบัญญัติที่ว่านี้ได้ ในกรณีอุทยานแห่งชาติสามารถจัดเจ้าหน้าที่ให้เป็นมัคคุเทศก์ในหน่วยงานได้เป็นครั้งคราว หรืออาจจะให้นักเรียนนักศึกษาเข้ามาทำหน้าที่มัคคุเทศก์ในหน่วยงานได้แต่จะต้องมีหนังสือรับรองจากสถานศึกษา

(๑.๔) เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีส่วนร่วมจากชุมชนที่ดี มีขั้นตอนปฏิบัติที่จะต้องดำเนินการประกาศพื้นที่บางส่วนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และจัดมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อดำเนินกิจการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

(๑.๕) ในทางปฏิบัติในการบังคับใช้ จะเห็นว่ามีบทกำหนดโทษชัดเจนและรุนแรงสามารถใช้ควบคุมกิจการท่องเที่ยวได้ดี แต่ในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่ได้มีการแต่งตั้งให้ดูแลตามแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง มีเพียงตำรวจท่องเที่ยวที่มาปฏิบัติประจำอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น

(๒) การใช้ระเบียบคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ว่าด้วยมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวที่พึงปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวและความรับผิดชอบที่มีต่อนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ตลอดจนค่าตอบแทนหรือความคุ้มครองที่มัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวจะพึงรับจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว พ.ศ. ๒๕๕๖ ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เป็นระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเนื้อหาสาระในการกำหนดมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของมัคคุเทศก์ มีเนื้อหาที่สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ และสามารถนำมาใช้ในการควบคุมดูแล และบริหารจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้เป็นอย่างดี ในหลายประเด็น ได้แก่ (๑) ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องไม่หาประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรมจากนักท่องเที่ยว และจะต้องไม่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการกระทำที่ผิดกฎหมายเกี่ยวกับการทำลายสิ่งแวดล้อม โบราณสถาน หรือโบราณวัตถุ การทารุณสัตว์ (๒) ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะต้องจัดให้มีการประกันอุบัติเหตุแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทาง (๓) มัคคุเทศก์ต้องไม่ปฏิบัติหรือกระทำการอันเป็นการ

ฝ่าฝืนศีลธรรม ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของประเทศไทย หรือกระทำความผิดเป็น การฝ่าฝืนต่อ กฎระเบียบของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง (๔) สำหรับบทกำหนดโทษ ได้กำหนดโทษรุนแรงในกรณี มีบุคคลผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด หรือไม่ติดบัตรประจำตัวเป็นบุคคล ตาม มาตรา ๕๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติจะสามารถนำระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ การควบคุมการปฏิบัติของบุคคล ซึ่งจะต้องออกระเบียบหรือประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยข้อกำหนดและคำแนะนำในการดำเนินการของธุรกิจนำเที่ยวและการปฏิบัติตัวของ บุคคลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๒.๒.๕ การประเมินสถานภาพการสื่อความหมายและโปรแกรมการสื่อความหมาย เพื่อใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยว

จากการประเมินสถานภาพการสื่อความหมายและโปรแกรมการสื่อ ความหมาย เพื่อใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยว ทำการศึกษาโดยสำรวจการใช้สื่อความหมายของอุทยาน แห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติที่สนับสนุนกิจกรรม ท่องเที่ยวและให้ความรู้แก่ผู้มาเยือน / นักท่องเที่ยว เช่นภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (visitor center) จัดให้มีนิทรรศการเกี่ยวกับสภาพทางนิเวศวิทยา มีการเก็บรวบรวมแสดงตัวอย่างพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ป่า แร่ธาตุ หิน พร้อมกับแผนภูมิ แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยว และเส้นทางต่างๆ แผ่นพับให้ข้อมูลเกี่ยวกับ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นอกจากนั้นยังจัดให้มีการชมวิดิทัศน์และสไลด์ เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่ นักท่องเที่ยว มีป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ นิทรรศการกลางแจ้ง (outdoor exhibit) หรือ นิทรรศการริมทาง (wayside exhibit) ป้ายสื่อความหมายในบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติและบริเวณ จุดต่าง ๆ เป็นต้น

ในภาพรวมโดยสรุปแล้ว เมื่อประเมินถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของระบบ สื่อความหมาย กรณียุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปได้ว่า

(๑) ด้านเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย พบว่ามีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ และสื่อความหมาย ตามจุดหลัก ๆ ได้แก่

(๑.๑) บริเวณด่านตรวจและเก็บค่าบริการทั้งสองด้าน มีเจ้าหน้าที่ประจำ ด่านตรวจ และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จำนวน ๒-๕ คน ทำหน้าที่หลักในการเก็บค่าบริการในการเข้า ท่องเที่ยว และจะต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ แนะนำการท่องเที่ยว และแนะนำการปฏิบัติในระหว่าง การท่องเที่ยวไปด้วย ซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเฉพาะในช่วงที่นักท่องเที่ยวไม่หนาแน่น แต่ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาติดต่อหนาแน่นโดยเฉพาะช่วงวันหยุด นักท่องเที่ยวจะเข้ามาพร้อมๆ กัน

เป็นจำนวนมากและทุกคนเร่งรีบที่จะเดินทางต่อ ทำให้การสื่อความหมายและประชาสัมพันธ์ ลดประสิทธิภาพลงไป

(๑.๒) บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวด้านเนินหอม และศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่สื่อความหมาย และประชาสัมพันธ์จำนวน ๒ – ๓ คน สามารถทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี แต่ยังพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่สนใจที่เข้าไปเยี่ยมชมศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

(๑.๓) บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่สื่อความหมายและประชาสัมพันธ์ จำนวน ๓- ๕ คน สามารถทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะแวะเยี่ยมชมศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสอบถามข้อมูล ขนินทรศการ และซื้อของที่ระลึก

(๑.๔) บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวลานกางเต็นท์ลำตะคอง และ ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ สื่อความหมายและประชาสัมพันธ์ จำนวน ๒- ๓ คน สามารถทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการปฏิบัติในการกางเต็นท์ นักท่องเที่ยวทุกคน ที่มาพักแรมต้องแวะเยี่ยมชมเข้าศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสอบถามข้อมูล และติดต่อที่พักแรม

(๒) ด้านรูปแบบการสื่อความหมาย ได้แก่ ป้ายสื่อความหมายและนิทรรศการพบว่าอยู่กระจัดกระจาย ส่วนใหญ่ในแต่ละป้ายประชาสัมพันธ์ และ ป้ายสื่อความหมายมีเนื้อหาที่มาก และมีตัวหนังสือขนาดเล็ก ทำให้ไม่น่าสนใจ จะมีเพียงป้ายรณรงค์ของกลุ่มใบไม้ เรื่องมาตรการ ๔ ม. ที่มีการออกแบบได้ดี ข้อความสั้นๆ กระชับ สร้างความเข้าใจได้ดี แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะศึกษาหาข้อมูลมากนัก เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็หยุดพักเพียงเพื่อเข้าห้องน้ำ-ห้องสุขา และใช้เป็นจุดนัดพบ ก่อนเดินทางต่อขึ้นเขาใหญ่ โดยสรุปแล้วป้ายสื่อความหมาย ป้ายประชาสัมพันธ์ นิทรรศการในอาคารต่างๆ มีประสิทธิภาพในการสื่อความหมายต่ำ จำเป็นต้องปรับปรุงและปรับแก้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้น เอกสาร แผ่นพับ พบว่าค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอ ในการแจกนักท่องเที่ยว และบางครั้งเอกสารแผ่นพับหมด ไม่มีแจกให้นักท่องเที่ยว การออกแบบไม่สนใจในการศึกษาหาความรู้เท่าที่ควร

(๓) ด้านรูปแบบป้ายสัญลักษณ์ มีรูปแบบมาตรฐานที่นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ ได้แก่ การห้ามให้อาหารสัตว์ป่า การห้ามก่อกองไฟ การห้ามทิ้งขยะ การห้ามสูบบุหรี่ การห้ามลงเล่นน้ำ การห้ามส่งเสียงดัง แต่ป้ายสัญลักษณ์บางรูปแบบ ที่ไม่เป็นที่รู้จัก เช่น การห้ามเดินออกนอกเส้นทาง เป็นต้น

(๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกประกอบการสื่อความหมาย ได้แก่

(๔.๑) อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริเวณด้านทางเข้าทั้งสองด้าน ตั้งอยู่ในจุดที่ไม่เหมาะสม ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สนใจที่จะเดินเข้าไปศึกษาหาความรู้

(๔.๒) อาคารเอนกประสงค์ หรือศาลาอเนกประสงค์ มีป้ายสื่อความหมายที่ดี และป้ายประชาสัมพันธ์สอดแทรกให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร

โดยสรุปแล้วพบว่า ระบบสื่อความหมายอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเฉพาะกฎระเบียบ ข้อบังคับ ยังมีไม่เพียงพอ ไม่ครอบคลุม กฎระเบียบที่ควรทราบ และไม่สมบูรณ์ ยังขาดโปรแกรมสื่อความหมายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงควรพัฒนารูปแบบการสื่อความหมายให้น่าสนใจและจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาและทำความเข้าใจก่อนเข้าพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่ (๑) การพัฒนาโปรแกรมการบรรยายโดยนักสื่อความหมายที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครั้งแรก คณะนักเรียนที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ประจำ (๒) ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเตือน ป้ายรณรงค์ต่างๆ ที่มีการให้ความรู้โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสื่อสารองค์ความรู้ที่ทันสมัย อาทิ ระบบ QR – code เพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องเหตุผลความจำเป็นทางวิชาการในการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการรบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓) พัฒนาและออกแบบ คู่มือ สมุดภาพเพื่อการเรียนรู้ กฎระเบียบ ข้อควรปฏิบัติตนในระหว่างการท่องเที่ยว โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสื่อสารองค์ความรู้ที่ทันสมัย แจกจ่ายเป็นสมุดคู่มือท่องเที่ยวประจำรถยนต์ให้นักท่องเที่ยวได้ทำความเข้าใจในระหว่างการท่องเที่ยวบนเขาใหญ่ และให้นำส่งคืนเมื่อเดินทางกลับออกไป (๔) ป้ายรณรงค์มาตรการ ๔ ม. ที่เพิ่มเติมการเพิ่มสาระความรู้ทางวิชาการ โดยใช้ระบบ QR – code เพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องเหตุผลความจำเป็นทางวิชาการที่ต้องรณรงค์ห้ามทิ้งขยะ ห้ามขับรถเร็ว ห้ามให้อาหารสัตว์ป่า และห้ามส่งเสียงดัง (๕) โปรแกรมประยุกต์ใช้ระบบติดต่อออนไลน์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีช่องทางแจ้งข่าวสาร แจ้งข้อเตือน ข่าวยกความช่วยเหลือและข่าวต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและโต้ตอบได้โดยตรง โดยใช้หมายเลขสายด่วน ๑๓๖๒ ที่สามารถเชื่อมโยงมายังศูนย์ข้อมูลข่าวสารอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้โดยตรง

๒.๓ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ

๒.๓.๑ หลักการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อการจัดทำแผนกลยุทธ์

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ หรือ การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร หรือเรียกง่ายๆ ว่า การวิเคราะห์สวอต (อังกฤษ : SWOT analysis) คำว่า "สวอต" หรือ "SWOT" นั้นมาจากตัวย่อภาษาอังกฤษ ๔ ตัว ได้แก่

๑. จุดเด่นหรือจุดแข็ง ตัวย่อ S มาจาก Strengths ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในบริษัท เช่น จุดแข็งด้านส่วนประสม จุดแข็งด้านการเงิน จุดแข็ง

ด้านการผลิต จุดแข็งด้านทรัพยากรบุคคล บริษัทจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด

๒. จุดด้อยหรือจุดอ่อน ตัวย่อ W มาจาก Weaknesses ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ของบริษัท ซึ่งบริษัทจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหานั้น

๓. โอกาส ตัวย่อ O มาจาก Opportunities ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัทเอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้น เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน นักการตลาดที่ดีจะต้องเสาะแสวงหาโอกาสอยู่เสมอ และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น

๔. อุปสรรค ตัวย่อ T มาจาก Threats ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งธุรกิจจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริง

ได้ทำการศึกษาและประเมินสภาพแวดล้อม (SWOT) เพื่อนำมาใช้วางกรอบการกำหนดทิศทางและกำหนดแผนกลยุทธ์การจัดการและควบคุมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ผลจากใช้เทคนิคการประชุมระดมความคิดเห็นได้ประเมินในเรื่องการบริหารจัดการ ปัญหาด้านผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (การวิเคราะห์ SWOT) ทำการประเมินสภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แบ่งออกเป็น การประเมินสภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎ ระเบียบ และมาตรการเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ด้วยการให้คะแนนตามน้ำหนักความรุนแรง/ความสำคัญของแต่ละปัจจัยต่าง ด้วยเทคนิคการประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดตำแหน่งยุทธศาสตร์ปัจจุบัน นำไปกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม ไปสู่การกำหนดทิศทางการวางแผนยุทธศาสตร์ต่อไป ดังนี้

๒.๓.๒ การประเมินสภาพแวดล้อมภายในของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การศึกษาและประเมินสภาพแวดล้อม (SWOT) ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการต่างๆ เพื่อใช้ในการควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา พบว่า

จากการประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง และจุดอ่อน) ค่าคะแนนทำการประเมินโดยกาให้ระดับคะแนนตามน้ำหนักความรุนแรงของปัญหาจากน้อยไปมาก จึงได้จัดระดับความสำคัญของปัญหาและระดับความรุนแรง พบว่าจุดแข็งที่ดี ได้แก่ การที่มีกฎหมายอุทยานแห่งชาติที่ให้อำนาจและมีบทบัญญัติที่ชัดเจน และการมีเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตาม มีจุดอ่อนที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอยู่บ้าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการนำระเบียบไปบังคับใช้ให้ถูกต้อง ประกอบกับการขาดระบบสื่อความหมายที่ทันสมัย ขาดรูปแบบที่ดี

จากการวิเคราะห์ จะพบว่าระดับค่าคะแนนของจุดแข็ง (ค่าคะแนน=๒.๓๐) สูงกว่าจุดอ่อน (ค่าคะแนน=๑.๗๐) ดังนั้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงควรใช้จุดแข็งที่มีอยู่ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน เพื่อนำมากำหนดแนวทางกลยุทธ์ที่เหมาะสม ต่อไป ตามตารางที่ ๒-๙

ตารางที่ ๒-๙ การประเมินสภาพแวดล้อมภายใน ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S1. มีกฎหมายที่ดูแลพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉพาะที่เข้มแข็ง ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ที่มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ทำให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร เจ้าหน้าที่มีอำนาจปรับ ผู้กระทำผิดได้ในเบื้องต้น และมีการกำหนดมาตรการต่างๆ และข้อบังคับที่ดีสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง S2. เจ้าหน้าที่อุทยานฯส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ S3. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความพร้อมและศักยภาพเพียงพอในการบริหารจัดการให้เกิดการรักษาฐานทรัพยากรฯ ที่ดี และมีการจัดการที่ยึดมั่นต่อเจตนารมณ์และปรัชญาการจัดการอุทยานแห่งชาติที่ดี ทั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพเป็นที่ยอมรับทั้งระดับชาติและระดับโลก มีรูปแบบการท่องเที่ยวหลากหลาย	W1. เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการนำกฎระเบียบไปบังคับใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม บางครั้งมีการใช้ดุลพินิจในการตีความก่อให้เกิดการปฏิบัติแบบสองมาตรฐาน เจ้าหน้าที่ให้การดูแลไม่ทั่วถึง ประกอบกับนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวไปกันเอง ทำให้ และ/หรือไม่มีนักกฎหมายหรือบุคลากรที่เข้าใจกฎหมาย และการบังคับใช้ที่ถ่องแท้ ประจำอุทยานแห่งชาติฯ W2. ระบบสื่อความหมายที่มีอยู่ยังขาดรูปแบบที่น่าสนใจและให้คำอธิบายที่ดี สื่อประชาสัมพันธ์ไม่ทันสมัย เช่น ควรมีแอปพลิเคชันผ่านระบบออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก เพื่อเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง W3. ขาดระบบการควบคุมและจัดการเรื่องมัคคุเทศก์ นำเที่ยวชมธรรมชาติและสื่อความหมายที่จะช่วยควบคุมดูแล W4. ขาดการทำความเข้าใจและการสร้างความร่วมมือในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งกับนักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน W5. บทกำหนดโทษ ล้าสมัยควรเพิ่มโทษ
ผลการประเมินค่าคะแนน S1. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๑.๒๕ S2. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๖๐ S3. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๘๕ (รวมได้ค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ ๒.๓๐)	ผลการประเมินค่าคะแนน W1. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๗๕ W2. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๑๕ W3. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๑๐ W4. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๑๐ W5. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๖๐ (รวมได้ค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ ๑.๗๐)

๒.๓.๓ การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จากการประชุมระดมความคิด เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส และ อุปสรรค) ทำการประเมินโดยการให้ระดับคะแนนตามน้ำหนักความรุนแรงของปัญหาจากน้อยไปมาก (ค่าคะแนน ๑ – ๕) จึงได้จัดระดับความสำคัญของปัญหาและระดับความรุนแรง พบว่ายังมีโอกาสที่ดีในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการมีเครือข่าย และแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมถึงการมีนโยบายภาครัฐที่ให้ความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยมีอุปสรรคที่ต้องแก้ไขอยู่บ้าง เนื่องจากการที่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์บางส่วน ยังขาดวินัย ไม่เคารพกฎระเบียบ กติกา มาตรการต่างๆ ที่กำหนดไว้ รวมทั้งในเรื่องการบริหารงานของแต่ละจุดท่องเที่ยวที่ยังขาดนโยบายในทางปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้ขาดแผนกลยุทธ์ที่ดี ที่เหมาะสม

จากการวิเคราะห์พบว่า ระดับค่าคะแนนของโอกาส (ค่าคะแนน=๑.๗๐) ยังสูงกว่าของอุปสรรคเล็กน้อย (ค่าคะแนน=๑.๕๐) ดังนั้น จึงควรใช้โอกาสที่ดีมีอยู่ พร้อมทั้งปรับและแก้ไขอุปสรรคเพื่อนำมากำหนดแนวทางกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อไป ตามตารางที่ ๒-๑๐

ตารางที่ ๒-๑๐ การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

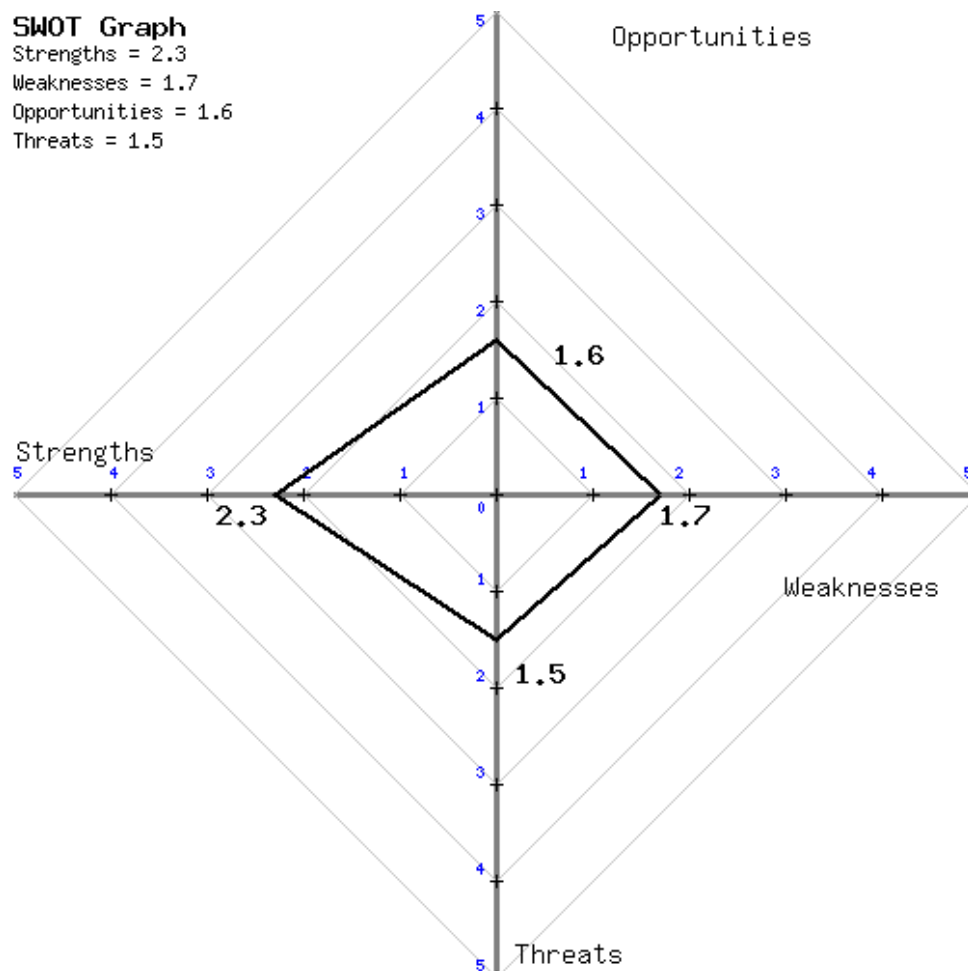
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
๐1. มีเครือข่ายและแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวมากขึ้น ๐2. มีกฎหมายอื่นๆ ประกอบที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ดี อาทิ พระราชบัญญัติธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และนโยบายภาครัฐให้ความสำคัญ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชัดเจนมาอย่างต่อเนื่อง ๐3. นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับการผลักดันจากทุกภาคส่วน และปัจจุบันมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนที่พร้อมจะให้การช่วยเหลือและสนับสนุน ๐4. มัคคุเทศก์สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเจ้าหน้าที่ควบคุมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น และพร้อมให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	T1. นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ บางส่วนขาดวินัย ไม่เคารพกฎ กติกา T2. การบริหารงานยังขาดนโยบายที่ชัดเจน จึงไม่มีแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่เป็นกรอบทิศทางการจัดการอุทยานแห่งชาติที่ดี T3. การเปลี่ยนผู้บริหารแต่ละครั้งมักจะมีการเปลี่ยนนโยบายระดับพื้นที่ ทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่องและขาดตอน

ตารางที่ ๒-๑๐ (ต่อ)

ผลการประเมินค่าคะแนน	ผลการประเมินค่าคะแนน
O1. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๗๕	T1. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๗๕
O2. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๖๐	T2. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๖๐
O3. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๑๕	T3. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๑๕
O4. ได้ค่าน้ำหนักคะแนน ๐.๑๐	(รวมได้ค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ ๑.๕๐)
(รวมได้ค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ ๑.๖๐)	

๒.๓.๔ การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์

จากการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการต่างๆ เพื่อควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้หลัก SWOT Analysis สามารถทำกราฟ ได้ดังนี้

โดยได้กำหนดแผนงานกลยุทธ์จากตำแหน่งยุทธศาสตร์ที่ประเมินจากการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) ตามตารางที่ ๒-๑๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒-๑๑ แสดงการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ โดย SWOT Analysis

ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์	แผนงานที่ควรปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม
S1O1 มีกฎหมายอุทยานแห่งชาติที่เข้มแข็ง มีเพียงบางส่วนที่ต้องปรับปรุง และมีกฎหมายธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ดีได้ S1O4 มีกฎหมายอุทยานแห่งชาติที่เข้มแข็ง และมี พ.ร.บ.ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์เข้ามาช่วยควบคุม การท่องเที่ยวได้ดี S1T1 มีกฎหมายอุทยานแห่งชาติที่เข้มแข็ง แต่ขาดการบังคับใช้ที่จริงจัง นักท่องเที่ยว ขาดวินัย ไม่เคารพกติกา	● การปรับปรุงกฎหมายเฉพาะบางส่วนที่จำเป็น ● การแก้ไขระเบียบปฏิบัติ ประกาศ คำสั่งในการปฏิบัติงาน ● ประสานงานเพื่อนำกฎหมายด้านธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์มาบังคับใช้ อาทิการแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ● การให้มัคคุเทศก์ทำหน้าที่ผู้ช่วยพนักงานเจ้าหน้าที่ มาช่วยควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ● การมุ่งเน้น กลยุทธ์ การป้องกัน นำ การปราบปราม หรือ การทำความเข้าใจ/การตักเตือน ก่อน การจับกุม/ดำเนินคดี
S1W5 มีกฎหมายอุทยานแห่งชาติที่เข้มแข็ง แต่บทลงโทษไม่รุนแรง	● การเคร่งครัดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน
S3O1 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความพร้อม และมีเครือข่ายการมีส่วนร่วมที่ดี	● การให้มีอาสาสมัครหรือเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม ● การสัมมนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนด้านการปฏิบัติในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ
S2W1 เจ้าหน้าที่มีใจอนุรักษ์ และมีความพร้อมแต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง	● การฝึกอบรม ฝึกทักษะ ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ● การจัดทำคู่มือ ปฏิบัติงาน (hand book) ● การเพิ่มประสิทธิภาพ ขวัญกำลังใจ และสวัสดิการที่ดี

ตารางที่ ๒-๑๑ (ต่อ)

ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์	แผนงานที่ควรปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม
S3W2 อุทยานแห่งชาติมีความพร้อม แต่ยังคงขาดระบบโปรแกรมสื่อความหมายที่ดี	● การพัฒนาโปรแกรมการสื่อความหมายที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ ● การพัฒนารูปแบบการสื่อสารที่ทันสมัย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากขึ้น
O3T2 มีนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดี แต่ขาดนโยบายด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติที่ต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นเอกภาพ	● ผลักดันให้มีกระบวนการจัดทำแผนงานบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม และนโยบายที่ชัดเจนต่อเนื่องมั่นคง ● การบริหารจัดการเชิงนโยบายภายใต้แนวความคิดการมีส่วนร่วม หรือเพิ่มบทบาท อำนาจหน้าที่ คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ
O4W3 มัคคุเทศก์สามารถเข้ามาช่วยงานได้ดี แต่ยังคงขาดระบบบริหารจัดการร่วมกัน	● การออกระเบียบ ประกาศ ให้ มัคคุเทศก์เข้ามามีส่วนร่วม ● การประสานความร่วมมือกับ กรมการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ

ดังนั้นในการใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการต่างๆ เพื่อควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกรณีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงกำหนดให้ใช้มาตรการเชิงรุก (Prospector) โดยการเน้นจุดแข็งและโอกาสที่ดีในการกำหนดวางมาตรการนำในเชิงรุก และพยายามแก้ไขปัญหาลดข้ออ่อน โดยใช้โอกาสที่ดีที่มีอยู่นำการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในเรื่องการปรับปรุงกฎระเบียบให้เหมาะสม การสื่อสารให้เข้าใจ และการใช้โปรแกรมสื่อความหมายเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจ เกิดความร่วมมือโดยยึด ๗ ประเด็นสำคัญ ที่จะนำมากำหนดกรอบทิศทางการจัดการ ดังนี้

๑. ผลักดันให้มีการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวที่เน้นนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และการสร้างกลไกเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารงานและการนำแผนงานไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

๒. แนวทางการทบทวน ระเบียบ มาตรการที่ใช้ในปัจจุบันที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมให้มีความชัดเจน และมีเนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่าย พร้อมพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานของ ทั้งเจ้าหน้าที่ และภาคเอกชน รวมถึงการเพิ่มบทลงโทษตามกฎหมายให้รุนแรงมากขึ้น เพื่อป้องปรามมิให้เกิดการกระทำความผิด

๓. มุ่งเน้นการป้องกัน และสร้างความเข้าใจโดยใช้โปรแกรมการสื่อความหมายที่เหมาะสม มาเป็นเครื่องมือในการควบคุมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความร่วมมือมากกว่าการบังคับใช้ตามกฎหมาย

๔. นำพระราชบัญญัติธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาช่วยในการ คัดกรองดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มากขึ้น และสร้างความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามี ส่วนร่วมรับผิดชอบ

๕. สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมทั้งในระดับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ และภาคสังคมได้ เข้ามาช่วยในการดำเนินการ รวมถึงเพิ่มกลยุทธ์ในการแสวงหาแนวร่วม โดยให้มัคคุเทศก์มาเป็นผู้ช่วย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในการดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการทำลายธรรมชาติ ตลอดจนใช้ แนวทางกระตุ้นให้เกิดแนวร่วมช่วยดูแล โดยใช้แนวคิดนักท่องเที่ยวช่วยเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่

๖. พัฒนากลยุทธ์ในการเพิ่มพูนศักยภาพและประสิทธิภาพพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล แหล่งท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาด้านความรู้ การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การสร้างขวัญกำลังใจ และสวัสดิการ ที่ดีขึ้น

๗. เสริมสร้างจริยธรรมการท่องเที่ยวให้เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบด้วยความเต็มใจและเข้าใจ

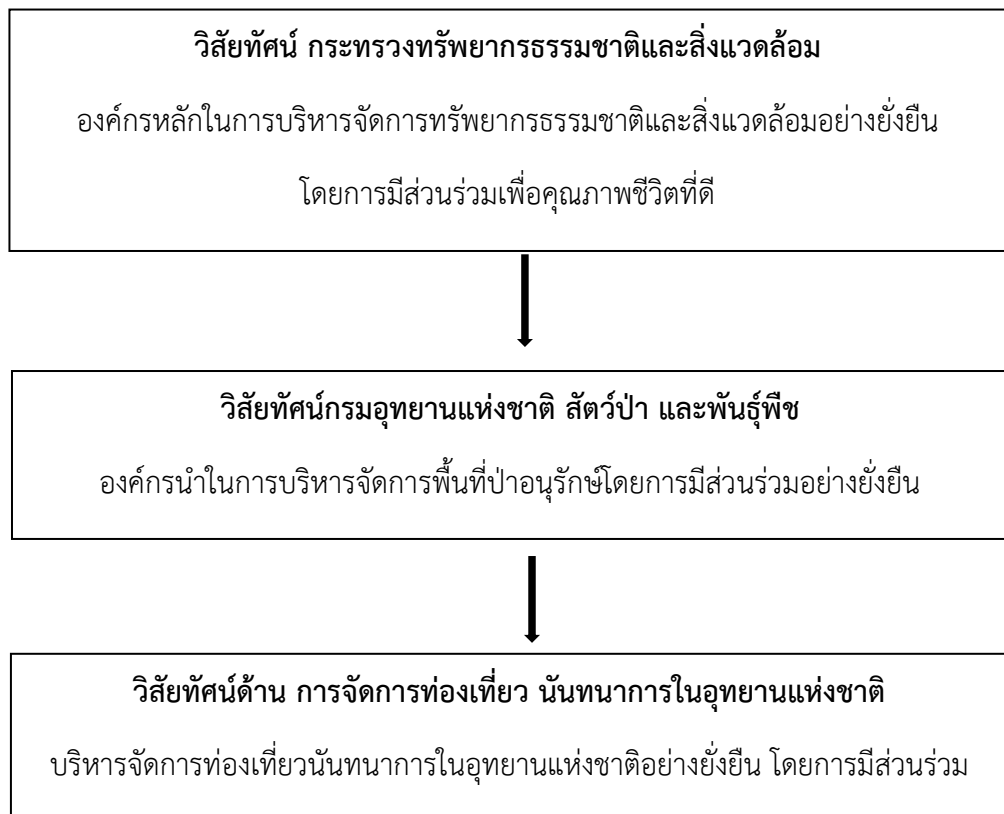
๒.๔ แนวนโยบายและแผนดำเนินการ

จากการศึกษา พบว่าสภาพปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว นันทนาการ ในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติ เกิดมาจาก ๓ กลุ่มปัญหาหลัก ได้แก่ปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ปัญหาที่เกิดจากพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว และ ปัญหาที่เกิดจาก กฎระเบียบที่อาจมีบางส่วนที่ยังล้าสมัย จึงได้ดำเนินการศึกษาเพื่อประเมินและปรับปรุงกฎระเบียบ สำหรับ การบังคับใช้ในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อค้นหาแนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบ

มาตรการ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการควบคุมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อให้การนำไปใช้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงได้ทำการศึกษาในด้านการพัฒนาและออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบและนำเสนอแนวทางการสื่อความหมายที่เหมาะสม เพื่อสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายและเหมาะสมกับงานอุทยานแห่งชาติ ผลการศึกษาจะสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆ ทั้งอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเลได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ได้กำหนดแผนกลยุทธ์เพื่อการบริหารจัดการเพื่อปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและจัดทำแผนกลยุทธ์การใช้โปรแกรมสื่อความหมายด้านการบังคับใช้กฎระเบียบที่เหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานแห่งชาติต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง และกำหนดแนวนโยบายการบังคับใช้กฎระเบียบในการควบคุมและขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวทางการนำไปปฏิบัติเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

การกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการท่องเที่ยว นันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
ดังนี้

แผนกลยุทธ์และแนวนโยบายการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ๕ แผนกลยุทธ์ ดังนี้

แผนกลยุทธ์ ที่ ๑ : การปรับปรุง และแก้ไขกฎระเบียบเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว

แผนกลยุทธ์ ที่ ๒ : การพัฒนาศักยภาพ และเสริมสร้างองค์ความรู้

แผนกลยุทธ์ ที่ ๓ : การพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย และรูปแบบการท่องเที่ยว

แผนกลยุทธ์ ที่ ๔ : การเสริมสร้างความร่วมมือ และเครือข่ายการมีส่วนร่วม

แผนกลยุทธ์ ที่ ๕ : การบริหารจัดการท่องเที่ยวบนฐานการ

๒.๔.๑ แผนกลยุทธ์ที่ ๑ : การปรับปรุงและแก้ไขกฎระเบียบเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว โดยมีแนวทางโครงการ และกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้

- (๑) โครงการแก้ไขพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ เฉพาะในส่วนที่จำเป็น เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญ การบังคับใช้และบทกำหนดโทษ
- (๒) โครงการปรับปรุง แก้ไข ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗
- (๓) โครงการปรับปรุง แก้ไข ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒
- (๔) การปรับปรุง ประกาศ และมาตรการเพิ่มเติมเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
- (๕) โครงการพัฒนาศักยภาพพนักงานเจ้าหน้าที่ เพิ่มทักษะการปฏิบัติงาน ในด้านการบังคับใช้กฎระเบียบ
- (๖) การสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีด้วยความเต็มใจ

๒.๔.๒ แผนกลยุทธ์ ที่ ๒ : การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างองค์ความรู้ โดยมีแนวทางโครงการ และกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้

- (๑) การฝึกอบรมเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ มาตรการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว สำหรับมัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการกิจการการท่องเที่ยวต่างๆ

- (๒) การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องรักษาความปลอดภัยและกู้ภัย สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุม บังคับใช้กฎหมาย และผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว/จุดท่องเที่ยว มัคคุเทศก์
- (๓) การสัมมนาผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติด้านปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ถูกต้องในการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ สำหรับ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ตำรวจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้นำกิจกรรมท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ นักสื่อความหมายธรรมชาติ ผู้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

๒.๔.๓ แผนกลยุทธ์ ที่ ๓ : การพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายและรูปแบบการท่องเที่ยว โดยมีแนวทาง โครงการและกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้

- (๑) การจัดให้นักสื่อความหมายประจำจุดท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิด อธิบายให้ ความรู้สร้างความเข้าใจ ขอความร่วมมือ ตักเตือน ก่อนการบังคับใช้กฎหมาย อย่างเข้มงวด
- (๒) โครงการการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน (Handbook) สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ นักสื่อความหมายและมัคคุเทศก์
- (๓) โครงการจัดทำ สมุดภาพ เพื่อการเรียนรู้กฎระเบียบ การปฏิบัติตน ประจำรถยนต์ สำหรับแจกให้ผู้ควบคุมรถยนต์หรือพิธีกรที่มากับรถยนต์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยนำภาพสื่อความหมายประกอบเรื่องราวที่จำเป็นต้องเรียนรู้และประยุกต์ เทคนิคการให้ความรู้ที่ทันสมัย เช่น QR- code ที่สามารถอธิบายเรื่องราว รายละเอียดทางวิชาการที่น่าสนใจ ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสค้นหาข้อมูล เพิ่มเติมด้วยตัวเอง
- (๔) โครงการจัดทำคู่มือท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี (Guided book) ฉบับพกพา สำหรับ นักท่องเที่ยว และใช้เป็นคู่มือท่องเที่ยวประจำบ้านพัก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ ใช้ศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจเพิ่มเติม

(๕) การพัฒนา สมุดภาพการตูนสื่อความหมาย เกี่ยวกับอุทยานอย่างน่ารักๆ สำหรับ สื่อความหมายให้กับนักเรียน เยาวชน และนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ปลุกฝังการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ถูกวิธี ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมโดย การออกแบบสื่อประเภท การ์ตูนแนะนำการท่องเที่ยว นำเสนอผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป (Application) ในระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ และระบบอินเทอร์เน็ต นำเสนอใน Fan page บน Facebooks

(๖) โครงการพัฒนาระบบป้ายสื่อความหมายอัจฉริยะ ได้แก่ ระบบป้ายประกาศ คำเตือน ป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อแนะนำการปฏิบัตินำเสนอ สิ่งที่ได้ และ ไม่ได้ / ควรทำ และ ไม่ควร ทำ พร้อมระบุความผิดทางกฎหมายที่จะได้รับ และ พัฒนาระบบนิทรรศการเคลื่อนที่ ในจุดสำคัญหรือกรณีเร่งด่วนเฉพาะกิจ เช่น กรณีช้างป่าออก การให้อาหารลิง เตือนภัยธรรมชาติในจุดวิกฤติ

๒.๔.๔ แผนกลยุทธ์ ที่ ๔ : การเสริมสร้างความร่วมมือและเครือข่ายการมีส่วนร่วม

โดยมีแนวทาง โครงการและกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้

๑) กิจกรรม “โครงการ เพื่อน ช่วย เพื่อน”

ภายใต้แนวคิด ส่งเสริมให้ภาคีและผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในการควบคุม ดูแลให้เกิด การท่องเที่ยวสีเขียว

๒) การพัฒนากิจกรรม “อาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่” เพื่อทำ หน้าที่ อาสาช่วยเหลือการปฏิบัติงาน เป็นแนวร่วม ในรูปแบบ ช่วยเป็นหู เป็นตาแทน หรือ กิจกรรม ตาสับปะรดช่วยดูแล ประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าว

๒.๓.๕ แผนกลยุทธ์ ที่ ๕ : การบริหารจัดการท่องเที่ยว นันทนาการ

โดยมีแนวทาง โครงการและกิจกรรมภายใต้แผนงานดังนี้

๑) ผลักดันให้เกิดนโยบายการบริหารอุทยานแห่งชาติอย่างมีส่วนร่วมที่เป็น รูปธรรม มีธรรมาภิบาลและเป็นไปตามหลักปรัชญาการจัดการอุทยาน แห่งชาติ ภายใต้การดำเนินในรูปแบบคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ

๒) โครงการจัดตั้งศูนย์สื่อสารประจำอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

- ๓) โครงการการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์และโปรแกรมสำเร็จรูป (Application) ในระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยทำการพัฒนา Fan page บน facebook ชื่อ เทียวอุทยานฯด้วยใจรักฯ เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึง แลกเปลี่ยน เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง
- ๔) การประยุกต์ใช้ สายด่วน ๑๓๖๒ ในระบบอัตโนมัติเชื่อมโยงตรงไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ตลอด ๒๔ ชั่วโมง
- ๕) ระบบวิทยุกระจายเสียงชุมชน ออกอากาศให้ครอบคลุมจุดท่องเที่ยวบนเขาใหญ่
- ๖) ระบบเสียงตามสายกระจายข่าว ออกอากาศเฉพาะพื้นที่จำเป็น เช่น ลานกางเต็นท์ ด้านเก็บค่าธรรมเนียม
- ๗) การจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่เร็ว เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา ระวังเหตุและปราบปราม การกระทำผิดตลอดจนให้การช่วยเหลือต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

ประสานจิตต์ ลิ้มโสภา .๒๕๒๗ .**หลักการประชาสัมพันธ์**.ภาควิชาพัฒนาการเกษตร, คณะทรัพยากรธรรมชาติ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วรัทยา พรหมชู, สันต เกตุปราณีต , นภวรรณ ฐานะกาญจน์ และปนัดดา ชำนาญสุข . ๒๕๕๐. รายงานวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ ๔๕ : สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ ๓๐ ม.ค. – ๒ ก.พ. ๒๕๕๐

เอกชัย พรหมแสง, นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์, แสงสรรค์ ภูมิสถาน และ ฉัตรชัย เงินแสงสรวย. ๒๕๕๗. **การออกแบบโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาติบริเวณเส้นทางเดินป่าระยะไกล ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง**. วารสารวนศาสตร์ ๓๓ (๒) : ๗๗-๘๗ (๒๕๕๗)

วันวิสา สุขประเสริฐ .๒๕๔๘. **ปัญหาและความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**.วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. ๒๕๒๕. **เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการพื้นที่นันทนาการ**. กรุงเทพฯ : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส, อุทิศ ภูมิอินทร์, สมพร อศิวานนท์, เรืองเดช ศรีวรรณนะ, เพ็ญศักดิ์ มกรภิรม และนภวรรณ ฐานะกาญจน์ . ๒๕๓๔. **ขนาดเนื้อที่และมาตรการในการจัดการป่าอนุรักษ์**. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. ๒๕๔๖. **อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์** เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ สำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ระหว่างวันที่ ๒๕ – ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๖ . สำนักอุทยานแห่งชาติ, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.

สุนีย์ ทองจันทร์ , สักคม ฮอรินทร์, นฤมล ชมโณม และ พิธีกรห์ เกิดชื่น, ๒๕๕๖. รายงานการวิจัยเรื่อง **ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ : ศึกษากรณีเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**ทุนสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

สำนักอุทยานแห่งชาติ, ๒๕๔๙ อุทยานแห่งชาติธรรมชาติ...และนันทนาการ : คู่มือเพื่อการท่องเที่ยว
อุทยานแห่งชาติ. สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.

อภิญา บุญนิยม. ๒๕๕๖. ความเหมาะสมและการใช้ประโยชน์ป่าไม้เพื่อความหมายธรรมชาติในอุทยาน
แห่งชาติเขาใหญ่ วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อภิญา เลื่อนฉวี. ๒๕๔๗. รายงานวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติ.ทุนสนับสนุนการวิจัยของ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๔๗

อภิญา เลื่อนฉวี. ๒๕๕๑. บทความเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติ. วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต ๖๘ หน้า

Chettamart, S. 1983. Interpretation as a Management Tool for Nation Park in Thailand.
Jurnal of Forestry, January-March 1983, Bangkok.

Cole, D. N. 1982. "Controlling the Spread of Campsites at Popular Wilderness
Destinations." Journal of Soil and Water Conservation ๓๗:๒๙๑-๒๙๕. อ้างโดย
สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. ๒๕๔๖ อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. เอกสารประกอบการฝึกอบรม
หลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ. สำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ระหว่าง ๒๕ - ๓๐
สิงหาคม ๒๕๔๖.

Emphandhu, Dachance. 1993. Public Participation as a conflict Management tool : A case
study of Coi Inthanon National Park. Dissertation, Graduate School, Univ. Of
Washington. อ้างโดย สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. ๒๕๔๖. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์.
เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ. สำหรับหัวหน้าอุทยาน
แห่งชาติ ระหว่าง ๒๕ - ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๖.

Fazio, J.R. 1979. Communicating with the wilderness User. Bulletin 28, College of
Forestry, Wildlife and Bange Sciences, Univ. of Idahao, Mascow. อ้างโดย สุรเชษฐ์
เชษฐมาส. ๒๕๔๖. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักการ
จัดการอุทยานแห่งชาติ. สำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ระหว่าง ๒๕ - ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๖.

Garratt, Keith. 1984. The Relationship between adjacent lands and protected areas : issue of concern of the protected area manager. In : National Park Conservation and Development : The Role of Protected Area in Sustaining Society.

McNeely, J.A. and K.R. Millers (eds). Smithsonian Institution, Washington, D.C.

อ้างโดย สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. ๒๕๔๖. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ. สำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ระหว่าง ๒๕ – ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๖.

Hammit, W. E. and Cole, D. N. 1987 b. Wildland Recreation. Ecology and Management.

A Wiley – Interscience Publication. John Wiley and Sons, New York.

อ้างโดย สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. ๒๕๔๖. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ. สำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติระหว่างวันที่ ๒๕ – ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๖. สำนักอุทยานแห่งชาติ, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.

Roggenbuck, J. W. and D. L. Berricer “Communications to Disperse Wilderness Campers.” Journal

of Forestry 70 : 295 – 297, 1981. อ้างโดย สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. ๒๕๔๖. อุทยานแห่งชาติกับ

การอนุรักษ์. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ. สำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติระหว่างวันที่ ๒๕ – ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๖. Stenkey, ๑๙๘๓ อ้างใน สุรเชษฐ์, ๒๕๔๖

Stankey, G.H. and J.h. Banden. Retining Wilderness Use : Methods, Problems and

Guidelines. USDA Forest Service Research Paper INT – 192, 1977. อ้างโดย

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. ๒๕๔๖. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ. สำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ระหว่าง ๒๕ – ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๖.

The Ecotourism Society, 1993. Ecotourism : A Guide for Plannerse Manager S .Lingberg

Kreg and D.E. Hawkins (eds). North Bennington, Vermont.

Washburne, R.F. and D.N. cole. Problems and Practices in Wilderness Managemwnt :

A Survey of Managers . USDA Forest Service Research Paper INT –304, 1983

อ้างโดย สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. ๒๕๔๖. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ. สำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ระหว่าง ๒๕ – ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๖.

<http://kasmos52.worldpress.com> Social Media เรื่องปัญหาการใช้กฎหมายในประเทศไทย

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ ๑ ผู้อำนวยการแผนงาน

ชื่อ-สกุล	นายชลธร ชำนาญคิด
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (วนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งปัจจุบัน	กรรมการบริหารสมาคมอุทยานแห่งชาติ
หน่วยงาน	สมาคมอุทยานแห่งชาติ
สถานที่ติดต่อ	สมาคมอุทยานแห่งชาติ ห้อง ๖๐๓ ชั้น ๖ อาคารวนศาสตร์ ๖๐ ปี คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
หมายเลขโทรศัพท์/fax	๐ ๒๕๖๑ ๔๒๔๕ (มือถือ) ๐๘ ๑๓๐๖ ๒๓๖๓
E-mail:	npat.chon@hotmail.com

ตารางภาคผนวกที่ ๒ แสดงการปรับปรุง ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติฯ ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.

บทบัญญัติตามระเบียบเดิม	บทบัญญัติ ที่เสนอให้แก้ไข	หลักการ เหตุผล
ข้อ ๙ การขออนุญาต และการอนุญาตตามระเบียบนี้ ให้ดำเนินการในบริเวณที่จัดไว้เป็นเขตบริการในอุทยานแห่งชาติ โดยให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ กำหนดจุดที่ตั้ง จัดทำแผนผัง กำหนดจำนวนแปลงเพื่อกิจการต่างๆ แล้วรายงานกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อพิจารณาอนุมัติ สำหรับกิจการที่จะอนุญาตให้บุคคลเข้าไปดำเนินการในบริเวณ ที่ได้อนุมัติให้กำหนดไว้เป็นเขตบริการในอุทยานแห่งชาติ มีดังนี้ ก. การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ข. ที่พักอาศัย หรือกิจการอื่นที่จำเป็นแก่การท่องเที่ยว ค. การบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ข้อ ๑๕ การอนุญาตตามข้อ ๙ ก. และข้อ ๙ ข. ให้ใช้ใบอนุญาตตามแบบ อ.ช. ๓ และการอนุญาตตามข้อ ๙ ค. ให้ใช้ใบอนุญาตตามแบบ อ.ช. ๔ ทำระเบียบนี้ ใบอนุญาตให้กำหนดอายุดังนี้ ก. การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ข. ที่พักอาศัย หรือกิจการอื่นที่จำเป็นแก่การท่องเที่ยว ค. การบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ข้อ ๑๕ การอนุญาตตามข้อ ๙ ก. และข้อ ๙ ข. ให้ใช้ใบอนุญาตตามแบบ อ.ช. ๓ และการอนุญาตตามข้อ ๙ ค. ให้ใช้ใบอนุญาตตามแบบ อ.ช. ๔ ทำระเบียบนี้ ใบอนุญาตให้กำหนดอายุดังนี้ ก. การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก (๑) ไม่เกิน ๓ ปี สำหรับพื้นที่ไม่เกิน ๒๐ ตารางเมตร (๒) ไม่เกิน ๕ ปี สำหรับพื้นที่ไม่เกิน ๒๐ ตารางเมตร แต่ไม่เกิน ๒๐๐ ตารางเมตร	ข้อ ๙ การขออนุญาต..... ก. การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ข. ที่พักอาศัย หรือกิจการอื่นที่จำเป็นแก่การท่องเที่ยว ค. การบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ข้อ ๑๕ การอนุญาตตามข้อ ๙ ก. และข้อ ๙ ข. ให้ใช้ใบอนุญาตตามแบบ อ.ช. ๓ และการอนุญาตตามข้อ ๙ ค. ให้ใช้ใบอนุญาตตามแบบ อ.ช. ๔ ทำระเบียบนี้ ใบอนุญาตให้กำหนดอายุดังนี้ ก. การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก อนุญาตให้เข้ามาดำเนินกิจการ บริหารจัดการ ดังนี้ (๑) ไม่เกิน ๕ ปี สำหรับอาคารสิ่งปลูกสร้างจำนวน ๑ หลัง ที่มีพื้นที่ ไม่เกิน ๒๐ ตารางเมตร (๒) ไม่เกิน ๑๐ ปี สำหรับอาคารสิ่งปลูกสร้างจำนวน ๑ หลัง ที่มีพื้นที่ไม่เกิน ๒๐๐ ตารางเมตร (๓) ไม่เกิน ๑๕ ปี สำหรับอาคารสิ่งปลูกสร้างจำนวน ๑ ชุด ที่มีพื้นที่รวมกันไม่เกิน ๕๐๐ ตารางเมตร	ตามเจตนารมณ์ต้องการเปิดโอกาสให้บุคคล ภายนอกมาเปิดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกและบริการ เช่น ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่มและกาแฟ ร้านขายของ เบ็ดเตล็ด และของที่ระลึก แต่เท่าที่ผ่านมา พบว่าการขออนุญาตให้ดำเนินกิจการจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ที่ผ่านเป็นการอนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจท้องถิ่นและชาวบ้าน มักพบการปล่อยน้ำเสียลงสู่ธรรมชาติ ขาดการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี สำหรับการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมาดำเนินกิจการที่พักอาศัย บ้านพัก ค่ายพักแรม ตามระเบียบ กำหนดอนุญาตให้เป็นไปตามขนาดพื้นที่ อาทิ กรณีขออนุญาตสร้างที่พักอาศัย ขออนุญาตไม่เกิน ๓๐ ปี สำหรับพื้นที่ ไม่เกิน ๓๒,๐๐๐ ตารางเมตร หรือพื้นที่ไม่เกิน ๒๐ ไร่ ในกรณีเช่นนี้ รูปแบบการอนุญาตจะเป็นการให้สิทธิในพื้นที่ไปด้วย

ตารางภาคผนวกที่ ๒ (ต่อ)

บทบัญญัติตามระเบียบเดิม	บทบัญญัติที่เสนอให้แก้ไข	หลักการและเหตุผล
(๓) ไม่เกิน ๑๐ ปี สำหรับพื้นที่เกินกว่า ๒๐๐ ตารางเมตร แต่ไม่เกิน ๕๐๐ ตารางเมตร ข. ที่พักอาศัย หรือกิจการอื่นที่จำเป็นแก่การท่องเที่ยว (๑) ไม่เกิน ๕ ปี สำหรับพื้นที่ไม่เกิน ๒,๐๐๐ ตารางเมตร (๒) ไม่เกิน ๑๕ ปี สำหรับพื้นที่เกิน ๒,๐๐๐ ตารางเมตร แต่ไม่เกิน ๘,๐๐๐ ตารางเมตร (๓) ไม่เกิน ๓๐ ปี สำหรับพื้นที่เกินกว่า ๘,๐๐๐ ตารางเมตร แต่ไม่เกิน ๓๒,๐๐๐ ตารางเมตร	ข. ที่พักอาศัย หรือกิจการอื่นที่จำเป็นแก่การท่องเที่ยว อนุญาตให้เข้ามาบริหารจัดการให้บริการที่พัก ประเภท ค่ายพักแรมและบ้านพัก ดังนี้ (๑) ไม่เกิน ๑๐ ปี สำหรับการอนุญาตเฉพาะอาคาร สิ่งปลูกสร้างจำนวน ๑ อาคาร มีพื้นที่ไม่เกิน ๕๐๐ ตารางเมตร (๒) ไม่เกิน ๓๐ ปี สำหรับการอนุญาตเฉพาะอาคาร สิ่งปลูกสร้าง ที่อยู่ในพื้นที่ไม่เกิน ๑๖,๐๐๐ ตารางเมตร	ซึ่งอาจก่อให้เกิดการดำเนินการเปลี่ยนแปลง สภาพพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการสูญเสียระบบนิเวศดั้งเดิมขึ้นได้
เงื่อนไขแนบท้ายใบอนุญาต สำหรับ..... ๒. ต้องดูแลรักษาอาคารสิ่งปลูกสร้างที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในสภาพสะอาด เรียบร้อย และใช้การได้ดีเสมอ ๖. เงื่อนไขอื่นๆ (ถ้ามี).....	เงื่อนไขแนบท้ายใบอนุญาต สำหรับ..... ๒. ต้องดูแลรักษาอาคารสิ่งปลูกสร้างที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในสภาพสะอาด เรียบร้อยและใช้การได้ดีเสมอ และต้องไม่มีการปล่อยของเสียหรือก่อให้เกิดมลภาวะใดๆ ลงสู่ธรรมชาติ ๖. ผู้ได้รับอนุญาตประเภทการบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ต้องควบคุมดูแลกิจการของตน และนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการไม่ให้กระทำการใดๆ ให้เกิดความเสียหาย และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ๗. เงื่อนไขอื่นๆ (ถ้ามี).....	การขออนุญาต สำหรับการบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ควรให้ความสำคัญและเคร่งครัดในการควบคุมการนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ ให้มาขออนุญาตให้ถูกต้องตามระเบียบ และกำหนดเงื่อนไขแนบท้ายการอนุญาตให้มัคคุเทศก์ต้องทำหน้าที่ช่วยควบคุมดูแลนักท่องเที่ยวและรักษากฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

หมายเหตุ ข้อเสนอนี้เป็นความเห็นของผู้วิจัย เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติมเท่านั้น วช.สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

ตารางภาคนวทที่ ๓ แสดงการปรับปรุง ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติฯ ว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.

บทบัญญัติตามระเบียบเดิม	บทบัญญัติที่เสนอให้แก้ไข	หลักการและเหตุผล
“ข้อ ๔ บุคคลซึ่งเข้าไป หรือใช้สถานที่ต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติต้องปฏิบัติ ดังนี้ (๑) ห้ามมิให้นำยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์มีเสียงดัง หรือควั่นด้าผิดปกติวิสัยเข้าไป (๒) การขับขี่ยานพาหนะต้องปฏิบัติตามกฎ หรือเครื่องหมายการจราจรที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ การจอดยานพาหนะต้องไม่กีดขวางทางจราจร (๓) การเข้าออกให้กระทำได้เฉพาะตามเส้นทางที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ และเมื่อถึงด่านตรวจต้องหยุดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านทำการตรวจก่อน (๔) ห้ามนำสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อพืชหรือสัตว์เข้าไปในอุทยานแห่งชาติ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ (๕) การอาบน้ำหรือลงไปในลำน้ำ ให้กระทำได้เฉพาะบริเวณที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ (๖) การเล่นกีฬา ให้กระทำได้ในบริเวณที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้	ข้อ ๔ การเข้าไปหรือใช้สถานที่ต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติต้องปฏิบัติ ดังนี้ ข้อ ๔.๑ บุคคลซึ่งเข้าไป หรือใช้สถานที่ต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติต้องปฏิบัติ ดังนี้ (๑)..... ข้อ ๔.๒ ผู้ประกอบกิจการซึ่งเข้าไป หรือใช้สถานที่ต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติต้องปฏิบัติ ดังนี้ (๑)..... ข้อ ๔.๓ มัคคุเทศก์ หรือผู้ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ จัดงานหรือกิจกรรมซึ่งเข้าไป หรือใช้สถานที่ต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติต้องปฏิบัติ ดังนี้ (๑)..... “ ข้อ ๕ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ผู้อื่นหรือตนเอง หรือจะเป็นการรบกวน หรือเดือดร้อนรำคาญแก่คนหรือสัตว์ หรือจะทำให้เสียหายแก่สภาพธรรมชาติ หรือสิ่งอื่นใด พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งห้ามมิให้ผู้นั้นกระทำการ ดังกล่าวต่อไปได้”	ตามบทบัญญัติที่กำหนด จะเห็นว่ายังมีข้อความที่สับสน อาทิ (๑) กำหนดมิให้นำยานพาหนะที่มีเสียงดัง หรือควั่นด้าผิดปกติวิสัยเข้าไป และใน (๑๔) ระบุถึงเรื่องที่น่าเข้าจะต้องอยู่ในสภาพสมบูรณ์ มีความมั่นคงแข็งแรง ไม่มีการรั่วไหลของน้ำมันเชื้อเพลิงหรือน้ำมันเครื่อง เครื่องยนต์ไม่มีเสียงดัง หรือควั่นด้าผิดปกติวิสัย เป็นการซ้ำซ้อน จึงควรมีการทบทวนระเบียบให้กระชับ รัดกุม เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อสังเกต จากการวิเคราะห์บทบัญญัติต่างๆ ในระเบียบ จะเห็นว่ายังขาดเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ ในการควบคุมการท่องเที่ยว อื่นหลายประการที่จำเป็นต้องให้กิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติคำนึงถึง อาทิ

ตารางภาคผนวกที่ ๓ (ต่อ)

บทบัญญัติตามระเบียบเดิม	บทบัญญัติที่เสนอให้แก้ไข	หลักการและเหตุผล
(๗) การพักแรมค้างคืนโดยการจอดยานพาหนะนอนใช้เต็นท์ กระจงม ทรพ่วง หรือโดยวิธีอื่นๆ ให้กระทำไ้ในบริเวณที่ พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ (๘) การก่อไฟเพื่อการใด ๆ ให้กระทำไ้เฉพาะในเขตที่พนักงาน เจ้าหน้าที่กำหนดไว้ และต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เมื่อเลิกใช้แล้วต้องดับไฟให้เรียบร้อย (๙) การใช้สถานที่เพื่อการใด ๆ ต้องมิให้เป็นการเสื่อมเสียศีลธรรม และวัฒนธรรม อันดีงาม และต้องไม่ส่งเสียงอื้อฉาว หรือ กระทำการอันเป็นการรบกวน หรือเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่ คนหรือสัตว์ (๑๐) การเดินเที่ยวชมธรรมชาตินอกทางถาวร ให้ใช้เส้นทางที่ พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด หรือทำเครื่องหมายไว้ (๑๑) เรือที่เข้าไปดำเนินกิจการบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว จะต้องได้รับอนุญาตจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตวปา และพันธุ์พืช (๑๒) เรือจะต้องมีอุปกรณ์และวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่ เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว และเป็นไปตามมาตรฐานสากล และได้รับอนุญาตจากกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ให้ใช้เรือได้		๑. ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม และมลพิษสิ่งแวดล้อม ๒. ด้านการจัดการทางทะเล เช่นการ จัดการปะการังและทรัพยากรทางทะเล ๓. ด้านการควบคุมกิจกรรมของ ธุรกิจ นำเที่ยว และมัคคุเทศก์ ให้มาช่วย ควบคุมดูแลการท่องเที่ยวให้เกิดความ ยั่งยืน

ตารางภาคผนวกที่ ๓ (ต่อ)

บทบัญญัติตามระเบียบเดิม	บทบัญญัติที่เสนอให้แก้ไข	หลักการและเหตุผล
(๑๓) เรือทุกลำต้องใช้ความเร็วในการเดินเรือไม่เกิน ๓ นอต บริเวณใกล้ชายฝั่ง แนวปะการัง ปาชายเลน จุดดำน้ำ หรือ บริเวณอื่นที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำหนด (๑๔) เรือที่เข้าไปจะต้องอยู่ในสภาพสมบูรณ์ มีความมั่นคงแข็งแรง ไม่มีการรั่วไหลของน้ำมันเชื้อเพลิงหรือน้ำมันเครื่องเครื่องยนต์ ไม่มีเสียงดัง หรือควันดำผิดปกติ (๑๕) เรือที่เข้าไปในอุทยานแห่งชาติต้องไม่ทิ้งสิ่งปฏิกูลของเสีย จากห้องน้ำ - ห้องครัว ขยะ หรือสิ่งอื่นใดลงทะเล (๑๖) การจอดเรือจะต้องจอดบริเวณทุ่น ท่าเรือ หรือบริเวณที่อุทยานแห่งชาติกำหนด ห้ามไม่ให้ทิ้งสมอในแนวปะการัง และในการเดินเรือ หรือจอดเรือจะต้องห่างจากบริเวณที่มีการดำน้ำ หรือบริเวณที่มีทุ่น หรือธงดำน้ำแสดงอยู่ไม่น้อยกว่า ๕๐ เมตร (๑๗) การดำน้ำทั้งชนิดดำน้ำลึก และดำน้ำตื้น ให้ดำน้ำได้ในบริเวณที่อุทยานแห่งชาติกำหนด (๑๘) ก่อนที่จะไปดำน้ำลึกจะต้องส่ง หรือแจ้งแผนการดำน้ำให้อุทยานแห่งชาติท้องถิ่นที่ทราบก่อน		

ตารางภาคผนวกที่ ๓ (ต่อ)

บทบัญญัติตามระเบียบ เดิม	บทบัญญัติ ที่เสนอให้แก้ไข	หลักการ เหตุผล
(๑๙) ห้ามให้อาหารสัตว์ทุกชนิด (๒๐) ห้ามจัดกิจกรรมแข่งรถยนต์ แข่งรถจักรยานยนต์ แข่งรถจักรยาน วิ่งแข่งขัน วิ่งและเดินการกุศล หรือ กิจกรรมอื่นที่ทำให้เกิดความรำคาญ รบกวนผู้เข้าไปพักผ่อนชมธรรมชาติ และรบกวนสัตว์ป่า เว้นแต่การจัดกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น เป็นไปเพื่อประโยชน์ของทางราชการให้อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายพิจารณาอนุญาตเป็นรายๆ ไป (๒๑) เมื่อเกิดเหตุหรืออันตรายใดๆ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้พบเห็นแจ้งให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ทราบโดยด่วน เพื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะได้ให้ความช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ “ ข้อ ๕ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ผู้อื่นหรือตนเอง หรือจะเป็นการรบกวนหรือเดือดร้อนรำคาญแก่คนหรือสัตว์ หรือจะทำให้เสียหายแก่สภาพธรรมชาติหรือสิ่งอื่นใด พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งห้ามมิให้ผู้นั้นกระทำการ ดังกล่าวต่อไปได้”		

หมายเหตุ ข้อเสนอเป็นความเห็นของผู้วิจัย เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติมเท่านั้น วช.สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

ภาคผนวกที่ ๔ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจใน
สื่อความหมาย เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
ชุดที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

สำหรับนักวิจัย วันที่.....
สถานที่เก็บข้อมูล.....
ผู้บันทึก.....

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจในสื่อความหมาย
เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
ชุดที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและ
มาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ภายใต้การสนับสนุนจาก
วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นด้านกฎ ระเบียบ ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เพื่อนำไปแก้ไข
ปรับปรุง กฎ ระเบียบ และการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ

ขอความกรุณาโปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อด้วยความคิดเห็นของท่าน และขอขอบคุณมา ณ ที่นี้
แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ระดับความรู้ด้านกฎ ระเบียบ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ในวงกลม ○)

- เพศ ○ หญิง ○ ชาย
- อายุ ○ น้อยกว่า 20 ปี ○ 20 - 30 ปี ○ 31 - 40 ปี ○ 41 - 50 ปี ○ 51 ปีขึ้นไป
- วุฒิการศึกษา ○ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา ○ มัธยมศึกษา ○ มัธยมศึกษา/ปวช.
○ ปวส/อนุปริญญา ○ ปริญญาตรี ○ ปริญญาโทขึ้นไป
- หน้าที่ที่ปฏิบัติงาน เกี่ยวข้องกับเรื่องใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
○ ดูแลรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ○ ประชาสัมพันธ์ สื่อความหมาย นำเดินป่า
○ ดูแลป้องกันรักษาป่า ○ รักษาความสะอาดบ้านพักและสถานที่ทางเดินเท้า
○ ดูแลทำความสะอาดสถานที่ต่างๆ ○ ทำงานโยธา ซ่อมบำรุงทั่วไป
○ อื่นๆ ได้แก่ (ระบุ).....
- รายได้ต่อเดือน(รวมเงินเดือนประจำ เบี้ยเลี้ยง ค่าบริการและรายได้อื่นๆ)
○ น้อยกว่า 5,000 บาท ○ 5,001 - 10,000 บาท ○ 10,001 - 20,000 บาท
○ 20,001 - 30,000 บาท ○ 30,001 - 50,000 บาท ○ 50,000 บาท ขึ้นไป
- ท่านทำงาน ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มาแล้ว กี่ปี
○ น้อยกว่า 1 ปี ○ 1 - 5 ปี ○ 5 - 10 ปี ○ มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ระดับความรู้ด้านกฎ ระเบียบที่บังคับใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

7. ความรู้ของเจ้าหน้าที่ ด้านกฎ ระเบียบ ในอุทยานแห่งชาติ ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับความผิด ต้องระวางโทษ ตามกฎหมาย พ.ร.บ. อุทยานฯ ๒๕๐๔		
1	2	3
ปรับไม่เกิน 500 บาท	จำคุก ไม่เกิน 1 เดือนหรือปรับ ไม่เกิน1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	จำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จงเลือกเติมเครื่องหมาย ✓ ตามความรู้ ความเข้าใจของท่าน

ความรู้ต่อกฎ ระเบียบ ข้อห้ามภายในอุทยานแห่งชาติ	ต้องระวางโทษ			ไม่ทราบ
	1	2	3	
มาตรา16 (1) การแผ้วถาง หรือเผาป่า				
มาตรา16 (2) การเก็บหา ซึ่งไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่ หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือนำ ออกไป ทำ ด้วยประการใด ๆ ให้เป็น อันตราย หรือทำ ให้เสื่อมสภาพ <i>เพียงเล็กน้อย</i>				
มาตรา16 (2) การ เก็บหา ซึ่งไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่ หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือนำ ออกไป ทำ ด้วยประการใด ๆ ให้เป็น อันตราย หรือทำ ให้เสื่อมสภาพ <i>โทษสูงสุด</i>				
มาตรา16 (3) การนำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ <i>เพียงเล็กน้อย</i>				
มาตรา16 (3) การนำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ <i>โทษสูงสุด</i>				
มาตรา16 (4) การทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็น อันตรายหรือทำ ให้เสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวด หรือทราย <i>เพียงเล็กน้อย</i>				
มาตรา16 (4) การทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็น อันตรายหรือทำ ให้เสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวด หรือทราย <i>โทษสูงสุด</i>				
มาตรา16 (5) การเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมพื้น หรือเหือดแห้ง				
มาตรา16 (6) การปิดหรือกีดขวางทางน้ำหรือทางบก				
มาตรา16 (7) เก็บหา นำออกไป ทำด้วย ประการใด ๆ ให้เป็น อันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว <i>เพียงเล็กน้อย</i>				

ความรู้ต่อกฎ ระเบียบ ข้อห้ามภายในอุทยานแห่งชาติ	ต้องระวังโทษ			ไม่ทราบ
	1	2	3	
มาตรา16 (7) เก็บหา นำออกไป ทำด้วย ประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว โทษสูงสุด				
มาตรา16 (8) การเก็บ หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย แก่ ดอกไม้ ใบไม้ หรือผลไม้				
มาตรา16 (9) การนำยานพาหนะเข้าออกหรือจับขี่ยานพาหนะ ในทางที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น				
มาตรา16 (10) การนำอากาศยานขึ้นลงในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น				
มาตรา16 (11) การนำหรือปล่อยปศุสัตว์เข้าไป				
มาตรา16 (12) นำสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์พาหนะเข้าไป เว้นแต่จะ ได้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรี				
มาตรา16 (13) การเข้าไปดำเนินการใดๆ เพื่อหา ผลประโยชน์ โดยมีได้รับอนุญาตจากพนักงาน เจ้าหน้าที่				
มาตรา16 (14) การปิดประกาศ โฆษณา หรือจัดเขียนในที่ต่างๆ				
มาตรา16 (15) การนำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์ หรือ อาวุธใดๆเข้าไป โดยมีได้รับได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่				
มาตรา16 (16) การยิงปืน ทำให้เกิดระเบิดซึ่งวัตถุระเบิด หรือจุด ดอกไม้เพลิง				
มาตรา16 (17) การส่งเสียงอื้อฉาวหรือกระทำการอื่นอันเป็น การรบกวน หรือเป็นที่เดือดร้อน รำคาญแก่คนหรือสัตว์				
มาตรา16 (18) การทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ ในที่ที่มีได้จัดไว้				
มาตรา16 (19) การทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งอาจทำให้เกิดเพลิงไหม้				

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นด้านการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติ

(โปรด ภาเครื่องหมาย ☒ ในช่อง ☐ ตามความเห็นของท่าน)

8. ท่านเห็นว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยว ต่ออุทยานแห่งชาติ มีสาเหตุหลัก มาจากเรื่องใด ดังต่อไปนี้

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ จากตัวบุคคล ขาดจิตสำนึก ไม่ปฏิบัติ ตามกฎหมาย และระเบียบต่างๆ ที่กำหนดไว้
- ☐ กฎหมาย ระเบียบ และมาตรการที่ใช้บังคับ ไม่ชัดเจน หรือ ลำสมัย
- ☐ การประชาสัมพันธ์ และการสื่อความหมาย ยังไม่ดี และไม่ทั่วถึง
- ☐ สาเหตุอื่น (ระบุ).....

9. ท่านเห็นว่า กลุ่มบุคคล ประเภทใด ดังต่อไปนี้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติ เรียงจากมากไปน้อย

(เรียงลำดับ จาก มาก = 4 ไป น้อย = 1)

- ☐ จากตัวนักท่องเที่ยว
- ☐ จากกลุ่มผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก กิจกรรมส่ongsสัตว์ ล่องแก่ง
- ☐ จากมัคคุเทศก์ หรือ ผู้นำเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
- ☐ จากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว มีส่วนทำให้อุทยานแห่งชาติเสื่อมโทรมลง

- ☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ เห็นด้วยมาก ☐ เห็นด้วยปานกลาง ☐ ไม่เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

11. ท่านเห็นว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มใด ดังต่อไปนี้ ก่อให้เกิดปัญหาต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดย

เรียงลำดับความรุนแรง จากมาก ไป น้อย (มากที่สุด = 6 ไปหาน้อยที่สุด = 1)โปรดใส่หมายเลขใน ช่อง ☐

- ☐ เดินทางมาคนเดียว
- ☐ มากับกลุ่มเพื่อน
- ☐ มากับกลุ่มครอบครัว
- ☐ มากับกลุ่มผสมเพื่อนและครอบครัว
- ☐ มากับกลุ่มทัวร์
- ☐ กลุ่มอื่นๆ (ศึกษาดูงาน / ฝึกอบรม / อื่นๆระบุ).....

เหตุผลเพราะว่า

.....

.....

12. โปรดระบุความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นปัจจุบัน โดยเรียง ตามความหนัก..... เบา ของปัญหา ดังนี้
5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยมาก 0 ไม่มีผลกระทบ

ลำดับ	ปัญหาจากการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงปัญหาที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
1	การไม่ควบคุมการลักลอบนำเข้าหรือแอบนำทรัพยากรต่างๆ ออกจากอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ พันธุ์พืช สัตว์ป่า แมลง ฯลฯ						
2	การบุกรุกพื้นที่เพื่อสร้างที่พัก ร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ						
3	การให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อประสบเหตุไม่คาดคิด เช่น การพบช้างป่า การถูกลิงรบกวน						
4	นักท่องเที่ยวมีปริมาณมากเกินไป ทำให้การรองรับของพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลไม่ทั่วถึง						
5	ความไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกัน ของระเบียบที่ใช้ควบคุมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเข้าใจสับสน						
6	ความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่ประจำส่วนบริการ ส่วนประชาสัมพันธ์ ส่วนรักษาความปลอดภัยและจุดเสี่ยงอันตราย						
7	เจ้าหน้าที่มีข้อมูลและการสื่อความหมายไม่เพียงพอ เช่น การบอกเส้นทาง การแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและการให้ความรู้ทางวิชาการ						
8	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายไม่เหมาะสม มีการดื่มสุรา/เมาสุราในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ การขับขี่ยานพาหนะที่ส่งเสียงดัง ควั่นดำ และจอดรถไม่เป็นระเบียบ						
9	เจ้าหน้าที่และผู้อาศัยอยู่ในอุทยานฯการนำสัตว์เลี้ยง/สัตว์ต่างถิ่น ได้แก่ แมว สุนัข ไก่ นก มาเลี้ยงในอุทยานแห่งชาติ						
10	มีการปลูกต้นไม้ ไม้ต่างถิ่น ไม้ดอก ไม้ประดับอยู่ทั่วไป ในโซนบริการ สำนักงาน และเส้นทางเดินป่า ได้แก่ มะม่วง มะขามหวาน ขี้เหล็ก ยูคาลิปตัส ฯลฯ ทำให้เกิดปัญหาพืชรุกรานระบบนิเวศ และไม่เป็นธรรมชาติดั้งเดิม						

ลำดับ	ปัญหาจากการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงปัญหาที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
11	ระบบสื่อสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการรักษาความปลอดภัย ไม่พอเพียง						
12	การควบคุมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ความสกปรก ขยะ น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ เสียงดัง ทั้งในส่วนของอาคารสถานที่ราชการ บ้านพักเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร การนำเที่ยว						
13	จรรยาบรรณของมัคคุเทศก์และผู้นำเดินศึกษาธรรมชาติ ขาดจิตสำนึก มีการนำนักท่องเที่ยวเก็บดอกไม้ พรรณไม้ ถากหรือตัดต้นไม้ ให้อาหารสัตว์ป่า จับสัตว์ป่า จับปลา มาให้นักท่องเที่ยวชม นำเดินออกนอกเส้นทาง						
14	ขาดมาตรฐานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ การเดินป่า การบริการสัตว์ ใช้ยานพาหนะ ปล่อยควีนดำ ส่งเสียงดัง และไม่มีการบรรยายให้ความรู้ การสื่อความหมายที่เหมาะสม และคำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมและถูกต้อง						
15	ผู้นำค่ายและเจ้าหน้าที่ควบคุม ในการจัดค่ายพักแรมหรือการเข้ามาศึกษาวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ไม่ควบคุมดูแล แนะนำการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง ให้ปฏิบัติตามระเบียบ มีการลักลอบเก็บตัวอย่างที่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ						
16	(ระบุ).....						

ลำดับ	ปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงปัญหาที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
1	ให้อาหารสัตว์ป่า เช่น ลิง กวาง เก้ง ช้างป่า รวมถึงการให้อาหารสัตว์น้ำ ทั้งในลำน้ำ แหล่งน้ำและทะเล						
2	เก็บหาของป่า ได้แก่ เห็ด หน่อไม้ ยอดผัก ตกปลา จับสัตว์น้ำนำมาประกอบอาหาร						
3	ทิ้งขยะ ปล่อน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลในพื้นที่อุทยานฯ						
4	เก็บดอกไม้ พันธุ์ไม้ เมล็ดไม้ จับแมลง ลักลอบนำ หิน กรวด ปะการัง ออกจากอุทยานฯ						
5	จุดพลุ ปล่อน้โคมลอย ในเขตอุทยานฯ						
6	นำสัตว์ ได้แก่ ภู ปลา มาปล่อยในอุทยานฯ						
7	ขีดเขียน แกะสลัก จารึก ตามต้นไม้ ก้อนหิน หน้าผา ถ้ำ						
8	เดินป่า หรือจับสัตว์ออกนอกทางเหยียบย่ำพรรณไม้และรบกวนสัตว์ป่า						
9	แอบนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในอุทยานฯ ได้แก่ สุนัข แมว						
10	ส่งเสียงดัง เมาสู่รา ทะเลาะวิวาท รบกวนสัตว์ป่าและนักท่องเที่ยวด้วยกัน						
11	ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ อาทิ ลงเล่นน้ำหรือลงทะเลในช่วงคลื่นลมแรงที่อาจได้รับอันตราย						
12	นำเศษไม้ ตัดกิ่งไม้ มาทำฟืน ก่อกองไฟ ดับไฟไม่สนิท และนำเศษเถาวัลย์ทิ้งในธรรมชาติ						
13	มีการนำภาชนะที่ทำจาก โฟม เข้ามาใช้ในอุทยานฯ						
14	ขับขี่ยานพาหนะที่มีควันดำ ส่งเสียงดัง ขีดข่วนทางขับขี้ออกนอกเส้นทาง						
15	นำอากาศยานรูปแบบต่างๆขึ้น ในอุทยานฯ โดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น เครื่องร่อน ร่มบิน เครื่องบังคับวิทยุ						
16	(ระบุ).....						

13. หากจะทำการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ให้ทราบและเข้าใจกฎ
ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ ควรทำการพัฒนาสื่อความหมายแบบใด โปรดระบุระดับความต้องการ

โปรแกรมสื่อความหมาย	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณลานกางเต็นท์ ที่พักแรม บ้านพัก สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำตก จุดชมวิว สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายขณะขับขีรถยนต์ จักรยานยนต์ จักรยาน สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายด้านการจัดการมลภาวะ ขยะ น้ำเสีย สิ่งแวดล้อม และการรักษาความสะอาด การประกอบอาหาร สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายสำหรับกิจกรรมการ ส่องสัตว์ เดินศึกษาธรรมชาติ ดูสัตว์ป่า นก แมลง สำหรับนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์					
โปรแกรมสื่อความหมายและคู่มือสำหรับ เจ้าหน้าที่ในการควบคุมการท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายและคู่มือในการเข้า ดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ ท่องเที่ยว นำเที่ยว เดินป่า และมัคคุเทศก์					
โปรแกรมสื่อความหมายอื่นๆ(ระบุ).....					

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

14. ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ท่านได้ใช้กฎหมายใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)

- ☐ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
☐ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
☐ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535
☐ พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551
☐ (ระบุ).....

15. ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการนำกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ มาใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

ด้านตัวบท มาตรา ระเบียบ และข้อบังคับ.....

.....

.....

การบังคับใช้ในพื้นที่.....

.....

.....

อำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่.....

.....

.....

บทกำหนดโทษ.....

.....

.....

16. ท่านเห็นว่ากฎหมายและระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ควรได้รับการแก้ไข ปรับปรุง หรือ มีข้อบกพร่องในเรื่องใดบ้าง

- ☐ ควร ☐ ไม่ควร

เพราะว่า.....

.....

17. เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ สามารถใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยว ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ท่านเห็นว่าควรปรับปรุงด้านต่างๆ ต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง

☐ ด้าน ตัวบท กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ.....

.....
.....
.....

☐ ด้านการสื่อความหมาย.....

.....
.....
.....

☐ ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ.....

.....
.....
.....

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมที่ นายณัฐพงษ์ บ้านเทิง...ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โทร 08 4007 4500 ...

นายชลธร ชำนาญคิด หัวหน้าแผนงานวิจัย โทร 081 306 2363

กรุณาส่ง แบบสอบถามคืนนักวิจัยหรือ..... ฝากที่ด่านทางเข้า-ออก ด้านใดด้านหนึ่ง....

.....ขอขอบคุณมาก.....

ภาคผนวกที่ ๕ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจใน
สื่อความหมาย เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
ชุดที่ 2 สำหรับมัคคุเทศก์ ผู้นำสัตว์และผู้เฝ้าเฝ้าศึกษาธรรมชาติ

 กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	สำหรับนักวิจัย วันที่..... สถานที่เก็บข้อมูล..... ผู้บันทึก.....
---	--	--	--

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจในสื่อความหมาย
เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
ชุดที่ 2 สำหรับมัคคุเทศก์ ผู้นำสัตว์และผู้เฝ้าเฝ้าศึกษาธรรมชาติ

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและ
มาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ภายใต้การสนับสนุนจาก
วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เพื่อนำไปแก้ไข
ปรับปรุง กฎ ระเบียบ และการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ

ขอความกรุณาโปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อด้วยความคิดเห็นของท่าน และขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดกาเครื่องหมายถูก ✓ ในวงกลม ○)

1. เพศ ○ หญิง ○ ชาย
2. อายุ ○ น้อยกว่า 20 ปี ○ 20 – 30 ปี ○ 31 – 40 ปี ○ 41 -50 ปี ○ 51 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษา ○ ต่ำกว่ามัธยมต้น ○ มัธยมต้น ○ มัธยมปลาย/ปวช.
○ ปวส/อนุปริญญา ○ ปริญญาตรี ○ ปริญญาโทขึ้นไป
4. ท่านได้นำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อกิจกรรมใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
○ นำท่องเที่ยวและเรียนรู้ตามเส้นทางขึ้นเขาใหญ่ ○ นำเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ
○ ดูนก ดูสัตว์ป่า ดูผีเสื้อ ○ ส่องสัตว์ป่ายามค่ำคืน
○ ส่องแก่ง ปีนเขา ○ นำเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป
○ กิจกรรมอื่นๆ (ระบุ).....
5. ท่านได้ขึ้นทะเบียนเป็นมัคคุเทศก์ตาม พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 หรือไม่
○ ไม่ได้ขึ้นทะเบียน ○ ขึ้นทะเบียนแล้ว มาเป็นเวลา.....ปี
6. ท่านทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว เข้ามาไว้พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มาแล้ว จำนวน กี่ปี
○ น้อยกว่า 1 ปี ○ 1 - 5 ปี ○ 5 - 10 ปี ○ มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป
7. รูปแบบการนำนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
○ โคจรยนต์เช่าเหมา ○ โคจรโคจรสารประจำทาง ○ โคจรยนต์ของธุรกิจท่องเที่ยว
○ โคจรยนต์ส่วนตัว ○ โคจรวิธี (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านการดำเนินกิจการการท่องเที่ยวที่เกิดผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติ

(โปรดกาเครื่องหมายถูก ✓ ในวงกลม ○ ตามความเห็นของท่าน)

8. ท่านเห็นว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยว ต่ออุทยานแห่งชาติ เกิดจากสาเหตุหลัก เรื่องใด ดังต่อไปนี้
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ จากตัวบุคคล ขาดจิตสำนึก ไม่ปฏิบัติ ตามกฎหมาย และระเบียบต่างๆ ที่กำหนดไว้
- ☐ กฎหมาย ระเบียบ และมาตรการที่ใช้บังคับ ไม่ชัดเจน หรือ ล้าสมัย
- ☐ การประชาสัมพันธ์ และการสื่อความหมาย ยังไม่ดี และไม่ทั่วถึง
- ☐ สาเหตุอื่น (ระบุ).....
9. ท่านเห็นว่า กลุ่มบุคคล ประเภทใด ดังต่อไปนี้ ทำให้เกิดผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติ
โดยเรียงจาก มากไปน้อย (มาก = 4 ไป น้อย = 1)
- ☐ จากตัวนักท่องเที่ยว
- ☐ จากกลุ่มผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก กิจกรรมสัตว์ ล่องแก่ง
- ☐ จากมัคคุเทศก์ หรือ ผู้นำเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
- ☐ จากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว มีส่วนทำให้อุทยานแห่งชาติเสื่อมโทรมลง
- ☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ เห็นด้วยมาก ☐ เห็นด้วยปานกลาง ☐ ไม่เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
11. ท่านเห็นว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มใด ดังต่อไปนี้ ก่อให้เกิดปัญหาต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ
โดยเรียงลำดับ จากมาก ไป น้อย (มากที่สุด = 6 ไปหาน้อยที่สุด = 1)โปรดใส่หมายเลขใน ช่อง ☐
☐ เดินทางมาคนเดียว	☐ มากับกลุ่มเพื่อน
☐ มากับกลุ่มครอบครัว	☐ มากับกลุ่มผสมเพื่อนและครอบครัว
☐ มากับกลุ่มทัวร์	☐ มาศึกษาดูงาน /ฝึกอบรม
☐ กลุ่มอื่นๆ (ระบุ).....	

เหตุผลเพราะว่า

.....

12. ท่านพบเห็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรืออาจส่งผลให้ทำลายการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ
อย่างไรบ้าง โปรดระบุความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเรียงตามความหนัก..... เบา ดังนี้
5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยมาก 0 ไม่มีผลกระทบ

ลำดับ	ปัญหาจากการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงปัญหาที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
1	เจ้าหน้าที่ ไม่ควบคุมการลักลอบนำเข้าหรือ แอบนำ ทรัพยากรต่างๆ ออกจากอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ พันธุ์พืช สัตว์ป่า แมลง ฯลฯ						
2	มีการก่อสร้างต่อเติม สิ่งปลูกสร้าง ที่พัก ร้านอาหาร และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เกินความจำเป็น						
3	เจ้าหน้าที่ ขาดทักษะการให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้า เมื่อประสบเหตุไม่คาดคิด เช่น การพบช้างป่า การถูกลิงรบกวน						
4	นักท่องเที่ยวมีปริมาณมากเกินไป ทำให้การรองรับของ พื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลไม่ทั่วถึง						
5	ระเบียบที่ใช้ควบคุมการท่องเที่ยว มีความไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดความเข้าใจสับสน						
6	เจ้าหน้าที่ประจำส่วนบริการ ส่วนประชาสัมพันธ์ ส่วน รักษาความปลอดภัย และจุดเสี่ยงอันตราย ขาดความพร้อม						
7	เจ้าหน้าที่มีข้อมูลและการสื่อความหมายไม่เพียงพอ เช่นการ บอกเส้นทาง การแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและการให้ความรู้ ทางวิชาการ						
8	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายไม่เหมาะสม มีการดื่มสุรา/เมาสุราในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ การขับขี ยานพาหนะที่ส่งเสียงดัง ควั่นด่า และจอดรอไม่เป็นระเบียบ						
9	เจ้าหน้าที่และผู้อาศัยอยู่ในอุทยานฯ มีการนำสัตว์เลี้ยง/ สัตว์ต่างถิ่น ได้แก่ แมว สุนัข ไก่ นก มาเลี้ยงในอุทยานแห่งชาติ						
10	มีการปลูกต้นไม้ ไม้ต่างถิ่น ไม้ดอก ไม้ประดับอยู่ทั่วไป ในโซนบริการ สำนักงาน และเส้นทางเดินป่า ได้แก่ มะม่วง มะขามหวาน ขี้เหล็ก ยูคาลิปตัส ฯลฯ ทำให้เกิด ปัญหาพืชรุกรานระบบนิเวศ และไม่เป็นธรรมชาติดั้งเดิม						

ลำดับ	ปัญหาจากการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงปัญหาที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
11	ระบบสื่อสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการรักษาความปลอดภัย ไม่พอเพียง						
12	ปัญหาการควบคุมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ความสกปรกขยะ น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ เสียงดัง ทั้งในส่วนของอาคารสถานที่ราชการ บ้านพักเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร การนำเที่ยว						
13	จรรยาบรรณของมัคคุเทศก์และผู้นำเดินศึกษาธรรมชาติขาดจิตสำนึก มีการนำนักท่องเที่ยวเก็บดอกไม้ พรรณไม้ ถากหรือตัดต้นไม้ ให้อาหารสัตว์ป่า จับสัตว์ป่า จับปลา มาให้นักท่องเที่ยวชม นำเดินออกนอกเส้นทาง						
14	ขาดมาตรฐานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ การเดินป่า การบริการส่งสัตว์ ใช้นายพาหนะ ปลอญควันดำ ส่งเสียงดัง และไม่มีการบรรยายให้ความรู้ การสื่อความหมายที่เหมาะสม และคำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมและถูกต้อง						
15	ผู้นำค่ายและเจ้าหน้าที่ควบคุม ในการจัดค่ายพักแรมหรือการเข้ามาศึกษาวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ไม่ควบคุมดูแล แนะนำการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง ให้ปฏิบัติตามระเบียบ มีการลักลอบเก็บตัวอย่างที่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ						
16	(ระบุ).....						

ลำดับ	ปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
1	ให้อาหารสัตว์ป่า เช่น ลิง กวาง เก้ง ช้างป่า รวมถึงการให้อาหารสัตว์น้ำ ทั้งในลำน้ำ แหล่งน้ำและทะเล						
2	เก็บหาของป่า ได้แก่ เห็ด หน่อไม้ ยอดผัก ดอกปลา จับสัตว์น้ำนำมาประกอบอาหาร						
3	ทิ้งขยะ ปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลในพื้นที่อุทยานฯ						
4	เก็บดอกไม้ พันธุ์ไม้ เมล็ดไม้ จับแมลง ลักลอบนำ หิน กรวด ปะการัง ออกจากอุทยานฯ						
5	จุดพลุ ปล่อยโคมลอย ในเขตอุทยานฯ						
6	นำสัตว์ ได้แก่ งู ปลา มาปล่อยในอุทยานฯ						
7	ขีดเขียน แกะสลัก จารึก ตามต้นไม้ ก้อนหิน หน้าผา ถ้ำ						
8	เดินป่า หรือจับสัตว์ออกนอกทาง เหยียบย่ำพรรณไม้ และรบกวนสัตว์ป่า						
9	แอบนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในอุทยานฯ ได้แก่ สุนัข แมว						
10	ส่งเสียงดัง เมาสู่รา ทะเลาะวิวาท รบกวนสัตว์ป่า และนักท่องเที่ยวด้วยกัน						
11	ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ อาทิ ลงเล่นน้ำหรือลงทะเลในช่วงคลื่นลมแรงที่อาจได้รับอันตราย						
12	นำเศษไม้ ตัดกิ่งไม้ มาทำฟืน ก่อกองไฟ ดับไฟไม่สนิท และนำเศษถ่านทิ้งในธรรมชาติ						
13	มีการนำภาชนะที่ทำจาก โฟม เข้ามาใช้ในอุทยานฯ						
14	จับขี้นกพาหนะที่มีควินดำ ส่งเสียงดัง ขีดข่วนทางจับขี้ออกนอกเส้นทาง						
15	นำอากาศยานรูปแบบต่างๆขึ้น ในอุทยานฯ โดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น เครื่องร่อน ร่มบิน เครื่องบังคับวิทยุ						
16	(ระบุ).....						

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- 13 ท่านได้ทราบถึงกฎ ระเบียบและคำแนะนำการท่องเที่ยว ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บ้างหรือไม่
ระดับใด (ระดับ 5 รับรู้เข้าใจดีมาก ระดับ 1 รับรู้ น้อยมาก ระดับ 0 ไม่รู้มาก่อน)

รายละเอียด	ระดับความเข้าใจในข้อมูลข่าวสาร					
	5	4	3	2	1	0
ได้รับทราบมาก่อนแล้ว						
ได้รับคำบอกและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						
ได้รับคำบอกและคำแนะนำจากมัคคุเทศก์หรือผู้อื่น						
รับทราบจากป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายสื่อความหมาย คู่มือแนะนำเที่ยว						
รับทราบจากเอกสาร คู่มือ หนังสือแนะนำการท่องเที่ยว						
(ระบุ).....						

- 14 ท่านทราบเกี่ยวกับ โทษการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 เหล่านี้
ใช่หรือไม่ใช่

ความผิดฐานกระทำการ ภายในอุทยานแห่งชาติ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
ความผิดฐาน เก็บ ดอกไม้ ใบไม้ หรือผลไม้ การปิดประกาศ โฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ การยิงปืน หรือจุดดอกไม้เพลิง การส่งเสียงอื้อฉาวเป็นการรบกวน หรือเป็นที่เดือดร้อน รำคาญแก่คนหรือสัตว์ การทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ การทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งอาจทำให้เกิดเพลิงไหม้ การนำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์ หรืออาวุธใดๆ มีระวางโทษ ปรับไม่เกิน 500 บาท			
ความผิดฐาน เข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ โดยมีได้รับอนุญาต มีระวางโทษ ปรับไม่เกิน 500 บาท			
ความผิดฐาน เก็บหา นำออกไป ซึ่งกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือ มูลค้างคาว มีระวางโทษ ปรับ 500 บาท หรือปรับ ไม่เกิน 1,000 บาท หรือ จำคุก ไม่เกิน 1 เดือน หรือทั้งจำ ทั้งปรับ			

ความผิดฐานกระทำการภายในอุทยานแห่งชาติ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
ความผิดฐาน เก็บหา นำออกไป ไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่ หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น มีระวางโทษ ปรับ 500 บาท หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ			
ความผิดฐาน ทำให้ ดิน หิน กรวด หรือทรายเสื่อมสภาพ หรือเป็นอันตราย มีระวางโทษปรับ 500 บาท หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ			
ความผิดฐาน นำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ มีระวางโทษปรับ 500 บาท หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ			

15 ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ที่ใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ อย่างไร

☐ ดีแล้ว ☐ มีข้อบกพร่อง ควรแก้ไข

เพราะ.....

.....

13 ท่านคิดว่า ระบบสื่อสารและ โปรแกรมการสื่อความหมายแบบใดที่สมควรพัฒนาขึ้นเพื่อให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ให้ข้อมูลทางวิชาการหรือข่าวสารที่จำเป็นในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ป้ายประกาศ คำเตือน คำแนะนำ ติดตั้งตามจุดต่างๆ
- ☐ แผ่นพับ คู่มือ แนะนำการท่องเที่ยว
- ☐ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ให้คำแนะนำ ตามแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดบริการต่างๆ
- ☐ การจัดระบบวิทยุชุมชน ออกอากาศ
- ☐ การจัดระบบเสียงตามสายกระจายข่าว ตามแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหารและลานกางเต็นท์
- ☐ ข้อมูลข่าวสารผ่านระบบสังคมออนไลน์ เช่น facebook หรืออื่นๆ
- ☐ สื่อสารในรูปแบบอื่น(โปรดระบุ).....

- 15 หากจะทำการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ให้ทราบและเข้าใจกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ ควรทำการพัฒนาสื่อความหมายแบบใด โปรดระบุระดับความต้องการ

โปรแกรมสื่อความหมาย	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณลานกางเต็นท์ที่พักริม บ้านพัก สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำตก จุดชมวิว สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายขณะขับจักรยานด์จักรยานยนต์ จักรยาน สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายด้านการจัดการมลภาวะขยะ น้ำเสีย สิ่งแวดล้อม และการรักษาความสะอาด การประกอบอาหาร สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายสำหรับกิจกรรมการส่องสัตว์ เดินศึกษาธรรมชาติ ดูสัตว์ป่า นกแมลง สำหรับนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์					
โปรแกรมสื่อความหมายและคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายและคู่มือในการเข้าดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว นำเที่ยว เดินป่า และมัคคุเทศก์					
โปรแกรมสื่อความหมายอื่นๆ(ระบุ).....					

16 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ สามารถใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ท่านเห็นว่ามีข้อบกพร่องและควรปรับปรุง เรื่องใดบ้าง

☐ ด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ.....

.....

.....

☐ ด้านการสื่อความหมาย.....

.....

.....

☐ ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ.....

.....

.....

.....

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมที่ นายณัฐพงษ์ บันเทิง ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โทร .๐๘ ๔๐๐๗ ๔๕๐๐

นายชลธร ชำนาญคิด หัวหน้าแผนงานวิจัย โทร 081 3062 363

กรุณาส่ง แบบสอบถามคืนนักวิจัยหรือฝากที่ด่านทางเข้า-ออก ด้านใดด้านหนึ่ง....

.....ขอขอบคุณมาก.....

ภาคผนวกที่ ๖ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจใน
สื่อความหมาย เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
ชุดที่ 3 สำหรับ อุทยานแห่งชาติทางบก ทางทะเล และผู้ทรงคุณวุฒิ

สำหรับนักวิจัย วันที่.....
สถานที่เก็บข้อมูล.....
ผู้บันทึก.....

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจในสื่อความหมาย
เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
ชุดที่ 3 สำหรับ อุทยานแห่งชาติทางบก ทางทะเล และผู้ทรงคุณวุฒิ

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและ
มาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติขนาดใหญ่ ภายใต้การสนับสนุนจาก
วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นด้านกฎ ระเบียบ ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เพื่อนำไปแก้ไข
ปรับปรุง กฎ ระเบียบ และการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ

ขอความกรุณาโปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อด้วยความคิดเห็นของท่าน และขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ในวงกลม ○)

1. เพศ ○ หญิง ○ ชาย
2. อายุ ○ น้อยกว่า 30 ปี ○ 30 – 40 ปี ○ 41 – 50 ปี ○ 51 -60 ปี ○ 61 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษา ○ ต่ำกว่ามัธยมต้น ○ มัธยมต้น ○ มัธยมปลาย/ปวช.
○ ปวส/อนุปริญญา ○ ปริญญาตรี ○ ปริญญาโทขึ้นไป
4. หน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ปัจจุบัน (ตอบข้อที่ปฏิบัติมากที่สุด)
○ หัวหน้าผู้ช่วยอุทยานแห่งชาติ ○ เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่า / ดูแลป้องกันป่า
○ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ / เผยแพร่ / สารสนเทศ ○ เจ้าหน้าที่ฝ่ายโยธา ช่อมบำรุงทั่วไป
○ เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย/อำนวยความสะดวก/เวรยาม
○ เจ้าหน้าที่บริการ อำนวยความสะดวก / ที่พัก / เต้นท์
○ อาจารย์ / นักวิจัย / นักวิชาการอิสระ
○ เจ้าหน้าที่ส่วนกลาง/ส่วนภูมิภาค กรมอุทยานฯ จาก ส่วน
○ อื่นๆ ได้แก่ (ระบุ).....
5. ในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมา ท่านเคยมีประสบการณ์ ปฏิบัติงาน / ไปท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติ ต่างๆ
มาแล้ว กี่ แห่ง
○ น้อยกว่า 1 แห่ง ○ 1 - 5 แห่ง ○ 5 - 10 แห่ง ○ มากกว่า 10 แห่ง ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติ

6. ท่านเห็นว่า ผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติจากการท่องเที่ยว เกิดจากสาเหตุหลัก มาจากเรื่องใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ดังต่อไปนี้ (โปรด ภาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ○)
- ☐ จากตัวบุคคล ขาดจิตสำนึก ไม่ปฏิบัติ ตามกฎหมาย และระเบียบต่างๆ ที่กำหนดไว้
 - ☐ กฎหมาย ระเบียบ และมาตรการที่ใช้บังคับ ไม่ชัดเจน หรือ ลำสมัย
 - ☐ การประชาสัมพันธ์ และการสื่อความหมาย ยัง ไม่ดี และ ไม่ทั่วถึง
 - ☐ สาเหตุอื่น (ระบุ).....
7. ท่านเห็นว่า กลุ่มบุคคล ประเภทใด ทำให้เกิดผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติ เรียงจากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้ (เรียงลำดับ จาก มาก = 4 ไป น้อย = 1)
- ☐ จากตัวนักท่องเที่ยว
 - ☐ จากกลุ่มผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก กิจกรรมส่่องสัตว์ ล่องแก่ง
 - ☐ จากมัลคูเทศก์ หรือ ผู้นำเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
 - ☐ จากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว มีส่วนทำให้อุทยานแห่งชาติเสื่อมโทรมลง (โปรด ภาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ○)
- ☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ เห็นด้วยมาก ☐ เห็นด้วยปานกลาง ☐ เห็นด้วยน้อย ☐ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
11. นักท่องเที่ยวกลุ่มใดที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โปรดใส่หมายเลขใน ช่อง ☐ โดยเรียงลำดับความสำคัญ จากมากที่สุด 6 ไปหาน้อยที่สุด 1 และให้เหตุผลประกอบ
- ☐ เดินทางมาคนเดียว
 - ☐ มากับกลุ่มเพื่อน
 - ☐ มากับกลุ่มครอบครัว
 - ☐ มากับกลุ่มผสมเพื่อนและครอบครัว
 - ☐ มากับกลุ่มทัวร์
 - ☐ กลุ่มอื่นๆ (ศึกษาดูงาน / ฝึกอบรม / อื่นๆระบุ).....

เหตุผลเพราะว่า

.....

.....

12. โปรดระบุความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นปัจจุบัน โดยเรียงตามความหนัก.....เบา ของปัญหาจาก ดังนี้
5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยมาก 0 ไม่มีผลกระทบ

ลำดับ	ปัญหาจากการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงปัญหาที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
1	การไม่ควบคุมการลักลอบนำเข้าหรือแอบนำทรัพยากรต่างๆ ออกจากอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ พันธุ์พืช สัตว์ป่า แมลง ฯลฯ						
2	การบุกรุกพื้นที่เพื่อสร้างที่พัก ร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ						
3	การให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อประสบเหตุไม่คาดคิด เช่น การพบช้างป่า การถูกลิงรบกวน						
4	นักท่องเที่ยวมีปริมาณมากเกินไป ทำให้การรองรับของพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลไม่ทั่วถึง						
5	ความไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกัน ของระเบียบที่ใช้ควบคุมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเข้าใจสับสน						
6	ความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่ประจำส่วนบริการ ส่วนประชาสัมพันธ์ ส่วนรักษาความปลอดภัย และจุดเสี่ยงอันตราย						
7	เจ้าหน้าที่ที่มีข้อมูลและการสื่อความหมายไม่เพียงพอ เช่น การบอกเส้นทาง การแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและการให้ความรู้ทางวิชาการ						
8	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายไม่เหมาะสม มีการดื่มสุรา/เมาสุราในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ การขับขี่ยานพาหนะที่ส่งเสียงดัง ควั่นดำ และจอดรอไม่เป็นระเบียบ						
9	เจ้าหน้าที่และผู้อาศัยอยู่ในอุทยานฯการนำสัตว์เลี้ยง/สัตว์ต่างถิ่น ได้แก่ แมว สุนัข ไก่ นก มาเลี้ยงในอุทยานแห่งชาติ						
10	มีการปลูกต้นไม้ ไม้ต่างถิ่น ไม้ดอก ไม้ประดับอยู่ทั่วไป ในโซนบริการ สำนักงาน และเส้นทางเดินป่า ได้แก่ มะม่วง มะขามหวาน ขี้เหล็ก ยูคาลิปตัส ฯลฯ ทำให้เกิดปัญหาพืชรุกรานระบบนิเวศ และไม่เป็นธรรมชาติดั้งเดิม						

ลำดับ	ปัญหาจากการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงปัญหาที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
11	ระบบสื่อสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการรักษาความปลอดภัย ไม่พอเพียง						
12	การควบคุมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ความสกปรก ขยะ น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ เสียงดัง ทั้งในส่วนของอาคารสถานที่ราชการ บ้านพักเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร การนำเที่ยว						
13	จรรยาบรรณของมัคคุเทศก์และผู้นำเดินศึกษาธรรมชาติ ขาดจิตสำนึก มีการนำนักท่องเที่ยวเก็บดอกไม้ พรรณไม้ ถากหรือตัดต้นไม้ ให้อาหารสัตว์ป่า จับสัตว์ป่า จับปลา มาให้นักท่องเที่ยวชม นำเดินออกนอกเส้นทาง						
14	ขาดมาตรฐานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ การเดินป่า การบริการสัตว์ ใช้นานพาหนะ ปล่อยควันดำ ส่งเสียงดัง และไม่มีการบรรยายให้ความรู้ การสื่อความหมายที่เหมาะสม และคำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมและถูกต้อง						
15	ผู้นำค่ายและเจ้าหน้าที่ควบคุม ในการจัดค่ายพักแรมหรือการเข้ามาศึกษาวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ไม่ควบคุมดูแล แนะนำการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง ให้ปฏิบัติตามระเบียบ มีการลักลอบเก็บตัวอย่างที่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ						
16	(ระบุ).....						

ลำดับ	ปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
1	ให้อาหารสัตว์ป่า เช่น ลิง กวาง เก้ง ช้างป่า รวมถึงการให้อาหารสัตว์น้ำ ทั้งในลำน้ำ แหล่งน้ำและทะเล						
2	เก็บหาของป่า ได้แก่ เห็ด หน่อไม้ ยอดผัก ตกปลา จับสัตว์น้ำนำมาประกอบอาหาร						
3	ทิ้งขยะ ปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลในพื้นที่อุทยานฯ						
4	เก็บดอกไม้ พันธุ์ไม้ เมล็ดไม้ จับแมลง ลักลอบนำ หิน กรวด ปะการัง ออกจากอุทยานฯ						
5	จุดพลุ ปล่อยโคมลอย ในเขตอุทยานฯ						
6	นำสัตว์ ได้แก่ ภู ปลา มาปล่อยในอุทยานฯ						
7	ขีดเขียน แกะสลัก จารึก ตามต้นไม้ ก้อนหิน หน้าผา ถ้ำ						
8	เดินป่า หรือขับขีรถออกนอกทางเหยียบย่ำพรรณไม้ และรบกวนสัตว์ป่า						
9	แอบนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในอุทยานฯ ได้แก่ สุนัข แมว						
10	ส่งเสียงดัง เมาสู่รา ทะเลาะวิวาท รบกวนสัตว์ป่าและนักท่องเที่ยวด้วยกัน						
11	ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ อาทิ ลงเล่นน้ำหรือลงทะเลในช่วงคลื่นลมแรงที่อาจได้รับอันตราย						
12	นำเศษไม้ ตัดกิ่งไม้ มาทำฟืน ก่อกองไฟ ดับไฟไม่สนิท และนำเศษเถ้าถ่านทิ้งในธรรมชาติ						
13	มีการนำภาชนะที่ทำจาก โฟม เข้ามาใช้ในอุทยานฯ						
14	ขับขียานพาหนะที่มีควันดำ ส่งเสียงดัง ขีดข่วนทางขับขีออกนอกเส้นทาง						
15	นำอากาศยานรูปแบบต่างๆขึ้น ในอุทยานฯ โดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น เครื่องร่อน ร่มบิน เครื่องบังคับวิทยุ						
16	(ระบุ).....						

13 หากจะทำการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ให้ทราบและเข้าใจกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ ควรทำการพัฒนาสื่อความหมายแบบใด โปรดระบุระดับความต้องการ

โปรแกรมสื่อความหมาย	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณลานกางเต็นท์ที่พักแรม บ้านพัก สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำตก จุดชมวิว สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายขณะขับขี้อยนต์ จักรยานยนต์ จักรยาน สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายด้านการจัดการมลภาวะ ขยะ น้ำเสีย สิ่งแวดล้อม และการรักษาความสะอาด การประกอบอาหาร สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายสำหรับกิจกรรมการส่องสัตว์ เดินศึกษาธรรมชาติ ดูสัตว์ป่า นกแมลง สำหรับนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์					
โปรแกรมสื่อความหมายและคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายและคู่มือในการเข้าดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นำเที่ยว เดินป่า และมัคคุเทศก์					
โปรแกรมสื่อความหมายอื่นๆ(ระบุ).....					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

14 ท่านทราบหรือไม่ว่า การควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ สามารถใช้กฎหมายใดได้บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
☐ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
☐ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535
☐ พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551
☐ (ระบุ).....

- 15 ท่านเห็นว่ากฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ที่ใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ควรได้รับการแก้ไข ปรับปรุง หรือไม่ มีข้อบกพร่องในเรื่องใดบ้าง

☐ ควร

☐ ไม่ควร

เพราะ

- 16 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ สามารถใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยว ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ท่านเห็นว่าควรปรับปรุง ด้านต่างๆ ต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง

ด้าน ศักยภาพ กฎ มาตรการ ข้อบังคับ.....

.....

.....

ด้านตัวบทลงโทษ

.....

.....

ด้านการสื่อความหมาย.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ.....

.....

.....

...สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมที่ นายชลธร ชำนาญจิต หัวหน้าแผนงานวิจัย โทร 081 306 2363

กรุณาส่ง แบบสอบถามคืนนักวิจัยหรือ..... รวบรวมส่งที่ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จตุจักร กทม. 10900

.....ขอขอบคุณมาก.....

ภาคผนวกที่ ๗ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจใน
สื่อความหมาย เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
ชุดที่ ๔ สำหรับนักท่องเที่ยว

สำหรับนักวิจัย วันที่.....
สถานที่เก็บข้อมูล.....
ผู้บันทึก.....

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความเข้าใจในสื่อความหมาย
เพื่อควบคุมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
ชุดที่ 4 สำหรับนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการศึกษาปรับปรุงและบังคับใช้กฎระเบียบและ
มาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ภายใต้การสนับสนุนจาก
วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นด้านกฎ ระเบียบ ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เพื่อนำไปแก้ไข
ปรับปรุง กฎ ระเบียบ และการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ

ขอความกรุณาโปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อด้วยความคิดเห็นของท่าน และขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ในวงกลม ○)

1. เพศ ○ หญิง ○ ชาย
2. อายุ ○ น้อยกว่า 20 ปี ○ 20 – 30 ปี ○ 31 – 40 ปี ○ 41 -50 ปี ○ 51 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษา
○ ต่ำกว่ามัธยมต้น ○ มัธยมต้น ○ มัธยมปลาย/ปวช
○ ปวส/อนุปริญญา ○ ปริญญาตรี ○ ปริญญาโทขึ้นไป
4. ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ท่านมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวนประมาณกี่ครั้ง (รวมครั้งนี้ด้วย)
○ มากครั้งนี้เป็นครั้งแรก ○ 1 - 5 ครั้ง ○ 5 - 10 ครั้ง ○ มากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป
5. ท่านมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
○ ชมธรรมชาติตามสองข้างทาง ○ เที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยว น้ำตก จุดชมวิว
○ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ○ ดูนก ชมสัตว์ป่าตามธรรมชาติในเวลากลางวัน
○ ส่องสัตว์ป่ายามค่ำคืน ○ ล่องแก่ง ปีนเขา
○ พักแรมที่บ้านพัก ○ กางเต็นท์พักแรม
○ อื่นๆ ได้แก่ (ระบุ).....

6. ท่านเดินทางมากับกลุ่มประเภทใด

☐ มาคนเดียว	☐ กลุ่มเพื่อน
☐ กลุ่มครอบครัว	☐ กลุ่มผสม เพื่อนและครอบครัว
☐ คณะทัวร์	☐ อื่นๆ ระบุ.....

7. เป้าหมายของการเดินทางมาเขาใหญ่ในครั้งนี้

- ☐ มาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นเป้าหมายหลัก
- ☐ มาเที่ยวที่อื่นเป็นเป้าหมายหลัก แล้วแวะผ่านมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
- ☐ แคนั่งรถผ่านขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แล้วลงด้านล่าง
- ☐ มาเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การฝึกอบรม เข้าค่าย ฝึกอบรม
- ☐ อื่นๆ ได้แก่ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านกิจการการท่องเที่ยวที่เกิดผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติ

(โปรดกาเครื่องหมาย ☒ ในวงกลม ☐ ตามความเห็นของท่าน)

8. ท่านเห็นว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยว ต่ออุทยานแห่งชาติ เกิดจากสาเหตุหลัก เรื่องใด ดังต่อไปนี้
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ จากตัวบุคคล ขาดจิตสำนึก ไม่ปฏิบัติ ตามกฎหมาย และระเบียบต่างๆ ที่กำหนดไว้
- ☐ กฎหมาย ระเบียบ และมาตรการที่ใช้บังคับ ไม่ชัดเจน หรือ ล้าสมัย
- ☐ การประชาสัมพันธ์ และการสื่อความหมาย ยังไม่ดี และไม่ทั่วถึง
- ☐ สาเหตุอื่น (ระบุ).....

9. ท่านเห็นว่า กลุ่มบุคคล ประเภทใด ดังต่อไปนี้ ทำให้เกิดผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติ

เรียงจาก มากไปน้อย (มาก = 4 ไป น้อย = 1)

- ☐ จากตัวนักท่องเที่ยว
- ☐ จากกลุ่มผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก กิจกรรมท่องเที่ยว ล่องแก่ง
- ☐ จากมัคคุเทศก์ หรือ ผู้นำเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
- ☐ จากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว มีส่วนทำให้อุทยานแห่งชาติเสื่อมโทรมลง

- ☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ เห็นด้วยมาก ☐ เห็นด้วยปานกลาง ☐ ไม่เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

11. ท่านเห็นว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มใด ดังต่อไปนี้ ก่อให้เกิดปัญหาต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

โดยเรียงลำดับ จากมาก ไป น้อย (มากที่สุด = 6 ไปหาน้อยที่สุด = 1) โปรดใส่หมายเลขใน ช่อง ☐

☐ เดินทางมาคนเดียว	☐ มากับกลุ่มเพื่อน
☐ มากับกลุ่มครอบครัว	☐ มากับกลุ่มผสมเพื่อนและครอบครัว
☐ มากับกลุ่มทัวร์	☐ มาศึกษาดูงาน /ฝึกอบรม
☐ กลุ่มอื่นๆ (ระบุ).....	

เหตุผลเพราะว่า

.....

12. ท่านพบเห็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรืออาจส่งผลให้ทำลายการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ

อย่างไรบ้าง โปรดระบุความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเรียงตามความหนัก..... เบา ดังนี้

5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยมาก 0 ไม่พบหรือไม่มีผลกระทบ

ลำดับ	ปัญหาจากการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงปัญหาที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
1	เจ้าหน้าที่ ไม่ควบคุมการลักลอบนำเข้าหรือ แอบนำ ทรัพยากรต่างๆ ออกจากอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ พันธุ์พืช สัตว์ป่า แมลง ฯลฯ						
2	มีการก่อสร้างต่อเติม สิ่งปลูกสร้าง ที่พัก ร้านอาหาร และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เกินความจำเป็น						
3	เจ้าหน้าที่ ขาดทักษะการให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้า เมื่อประสบเหตุไม่คาดคิด เช่น การพบช้างป่า การถูกลิงรบกวน						
4	นักท่องเที่ยวมีปริมาณมากเกินไป ทำให้การรองรับของ พื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลไม่ทั่วถึง						
5	ระเบียบที่ใช้ควบคุมการท่องเที่ยว มีความไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดความเข้าใจสับสน						
6	เจ้าหน้าที่ประจำส่วนบริการ ส่วนประชาสัมพันธ์ ส่วน รักษาความปลอดภัย และจุดเสี่ยงอันตราย ขาดความพร้อม						
7	เจ้าหน้าที่มีข้อมูลและการสื่อความหมายไม่เพียงพอ เช่น การบอกเส้นทาง การแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและการให้ ความรู้ทางวิชาการ						

ลำดับ	ปัญหาจากการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงปัญหาที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
8	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายไม่เหมาะสม มีการดื่มสุรา/เมาสุราในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ การขับขี่ยานพาหนะที่ส่งเสียงดัง ควั่นคำ และจอดรถไม่เป็นระเบียบ						
9	เจ้าหน้าที่และผู้อาศัยอยู่ในอุทยานฯ มีการนำสัตว์เลี้ยง/สัตว์ต่างถิ่น ได้แก่ แมว สุนัข ไก่ นก มาเลี้ยงในอุทยานแห่งชาติ						
10	มีการปลูกต้นไม้ไม่ต่างถิ่น ไม้ดอก ไม้ประดับอยู่ทั่วไป ในโซนบริการ สำนักงาน และเส้นทางเดินป่า ได้แก่ มะม่วง มะขามหวาน ขี้เหล็ก ยูคาลิปตัส ฯลฯ ทำให้เกิดปัญหาพืชรุกรานระบบนิเวศ และไม่เป็นธรรมชาติดั้งเดิม						
11	ระบบสื่อสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการรักษาความปลอดภัย ไม่พอเพียง						
12	ปัญหาการควบคุมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ความสกปรก ขยะ น้ำเสีย มลพิษทางอากาศเสียงดัง ทั้งในส่วนของอาคารสถานที่ ราชการ บ้านพักเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร การนำเที่ยว						
13	จรรยาบรรณของมัคคุเทศก์และผู้นำเดินศึกษาธรรมชาติขาดจิตสำนึก มีการนำนักท่องเที่ยวเก็บดอกไม้ พรรณไม้ ถากหรือตัดต้นไม้ ให้อาหารสัตว์ป่า จับสัตว์ป่า จับปลา มาให้นักท่องเที่ยวชม นำเดินออกนอกเส้นทาง						
14	ขาดมาตรฐานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ การเดินป่า การบริการส่งสัตว์ใช้ยานพาหนะ ปล่อยควั่นคำ ส่งเสียงดัง และไม่มีกรบรรยายให้ความรู้ การสื่อความหมายที่เหมาะสม และคำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมและถูกต้อง						
15	ผู้นำค่ายและเจ้าหน้าที่ควบคุม ในการจัดค่ายพักแรมหรือการเข้ามาศึกษาวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ไม่ควบคุมดูแล แนะนำการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง ให้ปฏิบัติตามระเบียบ มีการลักลอบเก็บตัวอย่างที่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ						
16	(ระบุ).....						

ลำดับ	ปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรงที่เกิดขึ้น					
		5	4	3	2	1	0
1	ให้อาหารสัตว์ป่า เช่น ลิง กวาง เก้ง ช้างป่า รวมถึงการให้อาหารสัตว์น้ำ ทั้งในลำน้ำ แหล่งน้ำและทะเล						
2	เก็บหาของป่า ได้แก่ เห็ด หน่อไม้ ยอดผัก ดอกปลา จับสัตว์น้ำนำมาประกอบอาหาร						
3	ทิ้งขยะ ปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลในพื้นที่อุทยานฯ						
4	เก็บดอกไม้ พันธุ์ไม้ เมล็ดไม้ จับแมลง ลักลอบนำ หิน กรวด ปะการัง ออกจากอุทยานฯ						
5	จุดพลุ ปล่อยโคมลอย ในเขตอุทยานฯ						
6	นำสัตว์ ได้แก่ งู ปลา มาปล่อยในอุทยานฯ						
7	ขีดเขียน แกะสลัก จารึก ตามต้นไม้ ก้อนหิน หน้าผา ถ้ำ						
8	เดินป่า หรือขับจี่รถออกนอกทาง เหยียบย่ำพรรณไม้ และ รบกวนสัตว์ป่า						
9	แอบนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในอุทยานฯ ได้แก่ สุนัข แมว						
10	ส่งเสียงดัง เมาสู่รา ทะเลาะวิวาท รบกวนสัตว์ป่า และ นักท่องเที่ยวด้วยกัน						
11	ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ อาทิ ลงเล่นน้ำหรือลงทะเลในช่วงคลื่นลมแรงที่อาจได้รับอันตราย						
12	นำเศษไม้ คัดกิ่งไม้ มาทำฟืน ก่อกองไฟ ดับไฟไม่สนิท และนำเศษถ่านทิ้งในธรรมชาติ						
13	มีการนำภาชนะที่ทำจาก โฟม เข้ามาใช้ในอุทยานฯ						
14	ขับขี่ยานพาหนะที่มีควันดำ ส่งเสียงดัง ขีดขวางทาง ขับขี่ออกนอกเส้นทาง						
15	นำอากาศยานรูปแบบต่างๆขึ้น ในอุทยานฯ โดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น เครื่องร่อน ร่มบิน เครื่องบังคับวิทยุ						
16	(ระบุ).....						

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- 13 ท่านได้ทราบถึงกฎ ระเบียบและคำแนะนำการท่องเที่ยว ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บ้างหรือไม่
ระดับใด (ระดับ 5 รับรู้เข้าใจดีมาก ระดับ 1 รับรู้ น้อยมาก ระดับ 0 ไม่รู้มาก่อน)

รายละเอียด	ระดับความเข้าใจในข้อมูล ข่าวสาร					
	5	4	3	2	1	0
ได้รับทราบมาก่อนแล้ว						
ได้รับคำบอกและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						
ได้รับคำบอกและคำแนะนำจากมัคคุเทศก์หรือผู้อื่น						
รับทราบจากป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายสื่อความหมาย คู่มือแนะนำเที่ยว						
รับทราบจากเอกสาร คู่มือ หนังสือแนะนำการท่องเที่ยว						
(ระบุ).....						

- 14 ท่านทราบเกี่ยวกับ โทษการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 เหล่านี้
ใช่หรือไม่ใช่

ความผิดฐานกระทำการ ภายในอุทยานแห่งชาติ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
ความผิดฐาน เก็บ ดอกไม้ ใบไม้ หรือผลไม้ การปิดประกาศ โฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ การยิงปืน หรือจุดดอกไม้เพลิง การส่งเสียงอื้อฉาวเป็นการรบกวน หรือเป็นที่เดือดร้อน รำคาญแก่คนหรือสัตว์ การทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ การทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งอาจทำให้เกิดเพลิงไหม้ การนำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์ หรืออาวุธใดๆ มีระวางโทษ ปรับ 500 บาท			
ความผิดฐาน เข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ โดยมีได้รับอนุญาต มีระวางโทษ ปรับ 500 บาท			

ความผิดฐานกระทำการภายในอุทยานแห่งชาติ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
ความผิดฐาน เก็บหา นำออกไป ซึ่งกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือ มูลค้างคาว มีระวางโทษ ปรับ 500 บาท หรือปรับ ไม่เกิน 1,000 บาท หรือ จำคุก ไม่เกิน 1 เดือน หรือทั้งจำ ทั้งปรับ			
ความผิดฐาน เก็บหา นำออกไป ไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่ หรือ ทรัพยากรธรรมชาติอื่น มีระวางโทษ ปรับ 500 บาท หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ			
ความผิดฐาน ทำให้ ดิน หิน กรวด หรือทราย เสื่อมสภาพ หรือเป็นอันตราย มีระวางโทษปรับ 500 บาท หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ			
ความผิดฐาน นำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ มีระวางโทษปรับ 500 บาท หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ			

15 ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ที่ใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติ อย่างไร

☐ ดีแล้ว ☐ มีข้อบกพร่อง ควรแก้ไข

เพราะ.....

.....

16 ท่านคิดว่า ระบบสื่อสารและโปรแกรมการสื่อความหมายแบบใดที่สมควรพัฒนาขึ้นเพื่อให้คำแนะนำ
ให้ความรู้ ให้ข้อมูลทางวิชาการหรือข่าวสารที่จำเป็นในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวที่อุทยาน
แห่งชาติเขาใหญ่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ บ้ายประกาศ คำเตือน คำแนะนำ ติดตั้งตามจุดต่างๆ
- ☐ แผ่นพับ คู่มือ แนะนำการท่องเที่ยว
- ☐ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ให้คำแนะนำ ตามแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดบริการต่างๆ
- ☐ การจัดระบบวิทยุชุมชน ออกอากาศ
- ☐ การจัดระบบเสียงตามสายกระจายข่าว ตามแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหารและลานกางเต็นท์
- ☐ ข้อมูลข่าวสารผ่านระบบสังคมออนไลน์ เช่น facebook หรืออื่นๆ
- ☐ สื่อสารในรูปแบบอื่น(โปรดระบุ).....

17 หากจะทำการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ให้ทราบและเข้าใจกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ ควรทำการพัฒนาสื่อความหมายแบบใด โปรดระบุระดับความต้องการ

โปรแกรมสื่อความหมาย	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณลานกางเต็นท์ที่พักริม บ้านพัก สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำตก จุฑามวิว สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายขณะขับจี่รถยนต์จักรยานยนต์ จักรยาน สำหรับนักท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายด้านการจัดการมลภาวะ ขยะ น้ำเสีย สิ่งแวดล้อม และการรักษาความสะอาด การประกอบอาหาร สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายสำหรับกิจกรรมการส่องสัตว์ เดินศึกษาธรรมชาติ ดูสัตว์ป่า นกแมลง สำหรับนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์					
โปรแกรมสื่อความหมายและคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการท่องเที่ยว					
โปรแกรมสื่อความหมายและคู่มือในการเข้าดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว นำเที่ยว เดินป่า และมัคคุเทศก์					
โปรแกรมสื่อความหมายอื่นๆ (ระบุ).....					

18 ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ที่ใช้ในการควบคุมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ อย่างไร

- ☐ ด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ.....
.....
.....
- ☐ ด้านการสื่อความหมาย.....
.....
.....
- ☐ ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ.....
.....
.....

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมที่ นายณัฐพงษ์ บันเทิง...ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โทร 08 4007 4500 ...

นายชลธร ชำนาญคิด หัวหน้าแผนงานวิจัย โทร 081 306 2363

กรุณาส่ง แบบสอบถามคืนนักวิจัยหรือ..... ฝากที่ด่านทางเข้า-ออก ด้านใดด้านหนึ่ง....

.....ขอขอบคุณมาก.....

